

**Національний університет водного господарства
та природокористування**
(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий економіки та менеджменту
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра державного управління, документознавства та інформаційної діяльності
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

**Пояснювальна записка
до магістерської роботи**

магістр
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: **«ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ
ФІНАНСАМИ (НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ КЛЕВАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)»**

Виконав: студент 2 курсу,
групи МСз-21м, заочної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»
Левицький Іван Олександрович

Керівник: к. держ. упр., доцент кафедри
державного управління, документознавства та
інформаційної діяльності НУВГП
Сивий Р.П.

Рецензент: начальник відділу фінансів,
економіки та інвестицій Клеванської селищної
ради Патійчук С.Ю.

Ім'я користувача:
Іван Олександрович Левицький

ID перевірки:
1009690308

Дата перевірки:
15.12.2021 23:35:06 EET

Тип перевірки:
Doc vs Library

Дата звіту:
15.12.2021 23:42:43 EET

ID користувача:
6600

Назва документа: LevytskyiIvanOleksandrovychVdoskonalenniasystemyupravlinniamistsevymyfinansamy.docx

Кількість сторінок: 112 Кількість слів: 23000 Кількість символів: 183279 Розмір файлу: 2.09 MB ID файлу: 1009689536

Виявлено модифікації тексту (можуть впливати на відсоток схожості)

20.4%
Схожість

Найбільша схожість: 3.2% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1005777697)

Пошук збігів з Інтернетом не проводився

20.4% Джерела з Бібліотеки 985 Сторінка 114

5.56% Цитат

Цитати 21 Сторінка 115

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%
Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 3

Підозріле форматування 22 сторінки

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АТО	адміністративно-територіальна одиниця
ГРК	головний розпорядник коштів
ДПІ	державна податкова інспекція
ЕОМ	електронні обчислювальні машини
ЄДРПОУ	Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України
КВК	код відомчої класифікації
КЕКВ	код економічної класифікації витрат
КОАТУУ	класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України
КПК	код програмної класифікації
КПКВК	код програмної класифікації видатків
ОМС	орган місцевого самоврядування
ПДФО	податок на доходи фізичних осіб
ПКУ	податковий кодекс України
ПМСД	первинна медико-санітарна допомога
ППЗ	прикладний програмний засіб
ТПКВКМБ	типова програмна класифікація видатків та кредитування місцевих бюджетів

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ.....	8
1.1. Теоретичні засади управління місцевими фінансами.....	8
1.2. Нормативно-правове забезпечення управління місцевими фінансами в Україні.....	22
1.3. Зарубіжний досвід управління місцевими фінансами.....	32
Висновки до розділу 1	44
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ (НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ КЛЕВАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ).....	48
2.1. Аналіз стану та структури бюджету Клеванської селищної територіальної громади.....	48
2.2. Стан планування доходів та видатків бюджету Клеванської селищної територіальної громади.....	55
2.3. Рівень автоматизації бюджетних процесів в Клеванській селищній територіальній громаді.....	77
Висновки до розділу 2	81
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ (НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ КЛЕВАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ).....	84
3.1. Удосконалення бюджетних процедур та пропозиції щодо внесення змін до Бюджетного кодексу України	84
3.2. Запровадження системи автоматизації управління фінансами в Клеванській селищній територіальній громаді.....	87
3.3. Автоматизація фінансової звітності в Клеванській селищній територіальній громаді.....	106
Висновки до розділу 3	113
ВИСНОВКИ.....	116
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	120
ДОДАТКИ.....	134

ВСТУП

Децентралізація владних та фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування є однією з найбільш визначальних реформ з часів української незалежності.

Головним стратегічним завданням модернізації системи державного управління та територіальної організації влади, яка сьогодні здійснюється, є формування ефективного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних публічних послуг. Досягнення зазначених цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів.

Саме фінансовий аспект є одним із найсуттєвіших, від якого, у великій мірі, залежить успішність функціонування територіальних громад. Наявність економічно активних суб'єктів підприємницької діяльності, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена промислова та соціальна інфраструктура – все це та багато іншого є основою для успішного розвитку громади.

Результатом реформи стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів. Спроможні громади показують високі і динамічні темпи приросту власних доходів. У частині використання коштів увага акцентується на необхідності формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків, створенні ефективного не надто чисельного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу витрачання бюджетних коштів і упередженні випадків їх нераціонального витрачання.

Показники виконання місцевих бюджетів відображають загальний соціально-економічний стан відповідної території та її потенціал до сталого розвитку. Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та

більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади.

Вагомий внесок у вирішення теоретичних та практичних питань управління місцевими фінансами зробили такі фахівці: М.М. Боголепов [4], Є.О. Балацький [13], О.П. Кириленко [18; 22; 35], Б.С. Малиняк [7; 8; 9; 12; 15; 18; 35], Р.А. Масгрейв, П.Б. Масгрейв [32], Ю.Д. Радіонов [16], О. Романенко [25], В. Русін [24], І. Стародубровская, М. Славгородская, А. Юдин [33], І. Б. Стефанюк [26], В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова [3; 5], Х. Циммерманн [34] та ін.

Віддаючи належне їхнім науковим доробкам, зазначимо, що чимало питань щодо управління місцевими фінансами в Україні потребують подальших досліджень, зокрема розробка напрямів покращення системи управління місцевими фінансами. Актуальність та необхідність вирішення цієї проблеми зумовила вибір теми магістерської роботи.

Мета роботи – дослідити сучасний стан управління місцевими фінансами в Україні на прикладі Клеванської об'єднаної територіальної громади та запропонувати шляхи його вдосконалення.

Відповідно до визначеної мети поставлено наступні дослідницькі завдання:

1. дослідити теоретичні засади управління місцевими фінансами;
2. з'ясувати стан нормативно-правового забезпечення управління місцевими фінансами в Україні;
3. узагальнити міжнародний досвід управління місцевими фінансами;
4. проаналізувати сучасний стан системи управління місцевими фінансами на прикладі бюджету Клеванської селищної територіальної громади;

5. обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення системи управління місцевими фінансами (на прикладі бюджету Клеванської селищної територіальної громади)

6. запровадити систему автоматизації управління фінансами в Клеванській селищній територіальній громаді.

Об'єктом дослідження процеси управління фінансами територіальних громад.

Предметом дослідження є вдосконалення системи управління місцевими фінансами (на прикладі бюджету Клеванської селищної територіальної громади).

Методи дослідження. У магістерській роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що ґрунтуються на сучасних наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених у сфері управління місцевими фінансами, а саме:

абстрактно-логічний – для дослідження змісту сутності системи управління фінансами;

ретроспективного аналізу та синтезу – для узагальнення основних теоретичних підходів до класифікації системи управління фінансами;

діалектичний метод для комплексного дослідження відносин між суб'єктами системи управління фінансами;

порівняльно-правовий метод - для зіставлення зарубіжного та вітчизняного законодавства й практики управління фінансами;

графоаналітичний – для схематичного зображення теоретичних і практичних положень магістерської роботи;

системного аналізу – для визначення пріоритетних напрямів удосконалення системи управління місцевими фінансами.

Інформаційну базу магістерської роботи складають: Конституція України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти, збірники наукових праць, спеціальна періодична література, методичні напрацювання та зразки документів підготовлені експертами в рамках Програми ЄС «U-

LEAD з Європою», офіційний сайт Клеванської селищної ради.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Магістерська робота інтегрує відповідно до свого предмету знання з освітніх і наукових галузей: державного управління, місцевого самоврядування, права, економіки, географії, політології, соціології, тощо.

Галуззю застосування результатів магістерської роботи є процес управління місцевими фінансами, зокрема в аспекті вдосконалення системи бюджетних процесів.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи 142 сторінки, в тому числі основного тексту 119 сторінок. Робота містить 28 рисунків, 4 таблиці. Список використаних джерел налічує 105 позиції.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ

1.1. Теоретичні засади управління місцевими фінансами.

Становлення держави безпосередньо залежне з наявністю в її користуванні фінансових ресурсів. Загальні фінанси зачіпають частину грошових відносин, які пов'язані з розподілом і перерозподілом виробленого в державі валового внутрішнього продукту. Потреба зосереджувати фінансові ресурси органами влади обумовлена необхідністю здійснення державою визначених повноважень. Владні структури від імені держави уповноважені акумулювати фінансові ресурси винятково до бюджету. З іншого боку, єдине джерело фінансування діяльності офіційних органів винятково є бюджет. Відповідно, бюджет характеризує масштаб державної діяльності й водночас обмежує її [2, с. 17].

Таким чином, успішне життя людей та їхній справжній добробут в організованій спільноті сьогодні неможливо уявити без бюджету. Термін «бюджет» бере свій початок від англійського слова budget (гаманець, торба, сумка) [3, с. 21]. В епоху Середньовіччя в Англії канцлер казначейства приносив у парламент сумку (портфель), котра разом з її вмістом (фінансовими документами та промовою про стан державних фінансів) одержала назву «бюджет» [2, с. 15-16].

Бюджет держави здійснив повчальний і довготривалий шлях розвитку. Вдосконалення бюджету склалося шляхом довготривалої і впертої протидії основних двох чинників – влади, яка виступає за безконтрольне ведення господарства, і суспільства, яке вимагає бюджетних повноважень, тобто права визначати сферу діяльності владних органів у сфері бюджетних відносин [4, с. 5].

В результаті впливу даних тенденцій теперішні системи планування і виконання бюджету ґрунтуються на процедурі управлінських дій, що

передбачає значні можливості для урахування громадських інтересів і забезпечення суспільного контролю у цьому процесі. Так, у своїй статті «Прагматична оцінка участі громадськості у бюджетному процесі» к.е.н. доцент Малиняк Б. С. вказує, що важливість бюджету визначається тими функціями, які він відіграє в демократичних державах з ринковою економікою. Сьогоднішня фінансова наука виділяє три функції, які державні органи можуть виконувати в системі економіки за допомогою бюджету (рис. 1.1.) [5].



Рис. 1.1. Функції бюджету в країні з ринковою економікою [5]

Різні обсяги функцій органів місцевого самоврядування та центральної влади і відмінні можливості їх виконання обумовлюють різну ефективність застосування місцевих та державного бюджетів у виконанні зазначених функцій. Дослідження дієвості місцевих бюджетів у реалізації окремої з перелічених функцій дає можливість, наприклад, виявити вплив бюджетних видатків і доходів на систему економіки відповідних адміністративно-територіальних одиниць [6].

Відповідно, можливість витрачання місцевих бюджетів для реалізації функції стабілізації фінансів в умовах відкритості місцевої економіки є значно обмеженою. Адже, коли товари, капіталу та робоча сила в межах усієї країни вільно рухаються, стимулювання зростання економіки в окремому регіоні пошириться на економіку інших територій, що достатньо послаблює результативність місцевої бюджетної політики [7]. Окремо варто зазначити,

що стабілізація державної економічної системи з використанням інструментарію суспільних фінансів результативна при умові погодження фіскальної та кредитно-грошової політики. Позаяк, що в країні працює єдина кредитно-грошова система, а економіки на місцях відкриті одна для одної, реалізація функції стабілізації за допомогою бюджетів громад буде неефективною. Отже, також важко визначити вплив бюджетів територій на динаміку основних показників економічного розвитку краю.

Особливу функцію в регулюванні суспільних процесів у державі належить застосуванню перерозподільних процесів з використанням бюджету. Метою такого впливу є унеможливлення важливих відмінностей між суб'єктами з низьким та високим доходами, зменшення рівня бідності, що є важливим засобом досягнення гармонії та справедливості в громадськості. У своїх працях Якобсон Л.І. описує, що наявність соціальної допомоги в умовах державної демократії показує, зокрема, про те, що становище нужденних небадуже основній частині виборців-податкоплатників [8]. Здійснення перерозподільних функцій на місцевому рівні може бути пов'язане з проявом додаткових стимулів для міграції жителів з однієї громади в іншу. Окремі громадяни, в основному бідна верства, вибиратимуть для проживання ті території, де призначаються значно більші обсяги субвенційного фінансування населенню. Позбавитися цього явища можна за допомогою встановлення загальнодержавних параметрів бюджетних витрат на здійснення заходів з перерозподілу. Окрім того, місцева влада оперує повною та достовірною інформацією про фінансове і майнове становище населення території, що доказує користь здійснення таких видатків з місцевих бюджетів [9].

Таким чином, як зауважує доктор економічних наук Кириленко О.П., досягнення необхідного перерозподілу фінансових ресурсів у державі передбачає поєднання заходів як на місцевому, так і на загальнодержавному рівнях [7]. В основному завданням центральної влади є визначення критеріїв вилучення ресурсів з економіки та їх надання суб'єктам економічної

діяльності. Безпосереднє надання громадських субвенцій найбільше здійснюється із місцевих бюджетів, рішення про що ухвалюють органи місцевого самоврядування. В своїй роботі доктор економічних наук Балацький Є. О. стверджує, що місцеві бюджети займають важливе місце у забезпеченні перерозподілу фінансових ресурсів, що допомагає вирішенню значних соціальних проблем розвитку адміністративно-територіальних одиниць [10].

Досягнення алокаційної функції суспільних фінансів зумовлена тим, що ринкова економіка самостійно без втручання держави не в змозі запропонувати увесь необхідний населенню спектр благ в потрібному обсязі. Тому, лише за умови належного задоволення різносторонніх потреб громадян та суб'єктів підприємницької діяльності в товарах і послугах, значну частину яких доцільно надавати за рахунок бюджетних ресурсів, можна створити середовище для комфортного проживання населення та для функціонування економічної системи. За рахунок територіальних бюджетів відбувається задоволення існуючого у суспільстві і підприємницьких структурах попиту, що добре впливає на соціально-економічний розвиток регіонів [11]. В своїй науковій статті автор Малиняк Б. С. наголошує, що вагомість даної функції місцевих бюджетів зумовлена тим, що за бюджетні кошти відбувається виробництво тих послуг і товарів, які в основному не надаються суб'єктами підприємницької діяльності, або надаються в малих обсягах. Отже, значна частина ресурсів територіальних бюджетів направляється на забезпечення суб'єктів економічної діяльності послугами і товарами [12].

Так, Письменний В.В, Русін В.М., Кириленко О.П. та Малиняк Б.С. у навчальному посібнику для посадових осіб в органах місцевого самоврядування «Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади» зазначають, що є одна з категорій суспільних благ, що у звичних умовах не надаються суб'єктами господарства з ринковою економікою. Суспільних блага мають такі ознаки: по-перше, неможливість

виділення окремого споживача від отримання благ або наявність значних видатків, пов'язаних із таким виключенням; по-друге, надання послуги додатковому покупцю не збільшує витрати. Добровільне об'єднання суб'єктів діяльності у економічній сфері із метою забезпечити фінансування таких благ практично неможливе: постійно будуть суб'єкти, які не хочуть брати участь у їх фінансуванні, проте відсторонити їх від користування послугами буде неможливо [6]. Отже бюджет є одним джерелом забезпечення цих послуг. Як зазначає у своїй монографії «Формування видатків бюджету» кандидат економічних наук Радіонов Ю.Д.: «За рахунок коштів бюджету фінансується надання не лише громадських, а й окремих приватних благ» [13]. У разі самотійного прийняття приватними особами рішень щодо придбання останніх, можуть недооцінюватися вигоди від їх отримання. Це призведе до того, що обсяги виробництва та споживання благ, які мають неабияку суспільну значущість, будуть недостатніми. Тому німецький науковець Вюртенбергер Т. вважає, що в окремих випадках інтереси громадян державі відомі краще, ніж самим особам, і широкий спектр видатків має здійснювати безпосередньо держава, а не приватні споживачі [14].

В монографії «Теорія і практика бюджетних інвестицій» д.е.н., проф. Кириленко О.П. висвітлює теоретичні основи інвестиційної складової державного та місцевих бюджетів. Як зазначає Кириленко О.П., одним із найскладніших завдань сучасної фінансової науки є визначення оптимального співвідношення між обсягом благ, які забезпечуються за рахунок бюджету та за кошти споживачів. А тому розв'язання цієї проблеми лежить в основі встановлення бажаних обсягів і структури бюджетних видатків, що є джерелом задоволення колективних потреб громадян та тих ресурсів, які є засобами їх фінансування [7].

Можна стверджувати, що здобутки та успіхи розвинених держав світу в переважній більшості став можливим завдяки розширенню повноважень саме органів місцевого самоврядування. Як зазначають у своїх роботах О.

Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін, саме авторитетні дослідники організації державного управління наводять важливі аргументи на користь децентралізації (рис. 1.2.).

Краща керо- ваність децен- тралізованої держави	Реалізація відповідальності централізованої держави за економічний та соціальний розвиток передбачає якомога більш всеохоплюючий контроль економічного розвитку. Така держава не може забезпечити ефективне керівництво місцевим та регіональним рівнями, що негативно позначається на економічній ефективності.
Демократи- зація шляхом розвитку міс- цевого само- врядування	Самостійне вирішення територіальними громадами завдань забезпечує участь усіх зацікавлених осіб досягнення консенсусу та згоди при прийнятті політичних рішень. Громадяни мають змогу брати участь у найважливіших сферах політичного процесу. Демократична децентралізація є важливим елементом громадянського суспільства.
Кваліфіковане розв'язання питань місце- вого самовря- дування	Місцеве самоврядування завдяки своїм звичним та простим сферам жит- тєдіяльності робить можливим вирішення суспільних проблем із макси- мальним наближенням до інтересів громади. На місцевому рівні необхідна для управлінських рішень може бути зібрана безпосередньо та в достатньо- му обсязі
Свобода через місцеве само- врядування	Розвинене місцеве самоврядування виступає свого роду протидією всемо- гутній центральній державній владі. Свободи громадян при цьому досяга- ють найвищого рівня свого розвитку та захисту. Це справедливо не лише з точки зору розширення прав на участь у політичній діяльності зі створення життєвих умов на місцевому рівні.
Забезпечення культурної етнічної різно- манітності	Розвинене місцеве самоврядування сприяє культурній, мовній та етнічній різноманітності. Вільні культурні та мовні форми вираження сприяють самоутвердженню особистості. Територіальні громади стають у такий спосіб опорними пунктами соціальної ідентифікації, а відтак легітимації держави загалом.
Економічна конкуренція місцевим регіональним рівнями	Місцева та регіональна автономія в економічній сфері призводить до еко- номічного змагання між місцевим та регіональним рівнями і є важливим стимулом економічного розвитку країни загалом.

Рис. 1.2. Основні переваги децентралізації та розвитку місцевого самоврядування [6]

Місцеві бюджети у складі бюджетної системи.

Висвітлюючи це питання, варто зазначити, що одним із позитивних надбань державотворчих процесів в Україні на початковому етапі стало створення власної бюджетної системи, а пізніше – її реформування та вдосконалення. Бюджетна система України складається з сукупності державного бюджету та бюджету органів місцевого самоврядування,

побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіального устроїв та врегульована нормами права. Склад вітчизняної бюджетної системи визначено Бюджетним кодексом України (рис. 1.3.) [15]. Потрібно додати, що в цьому кодифікованому нормативно-правовому акті також чітко окреслено та систематизовано усі аспекти функціонування бюджетів відповідно до Основного Закону нашої держави – Конституції України.

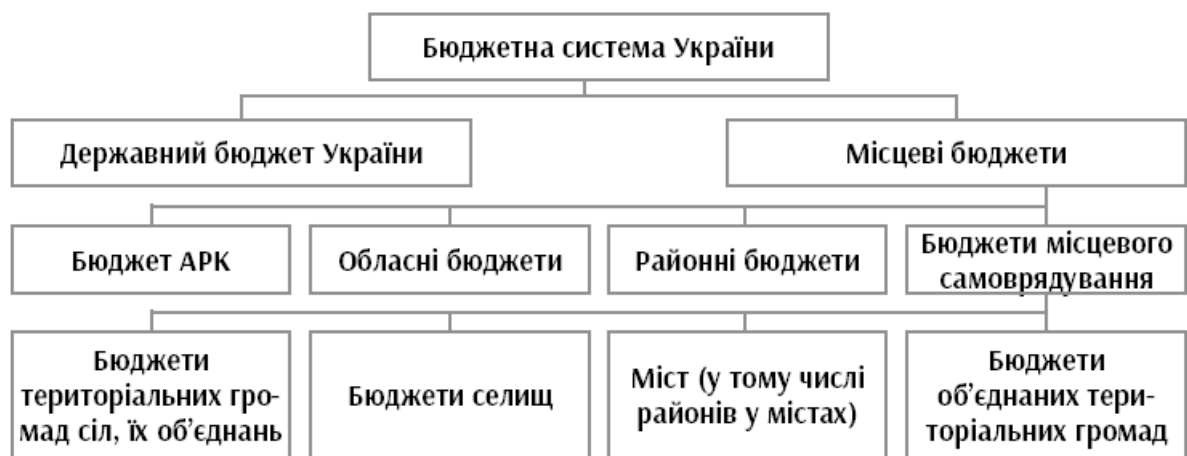


Рис. 1.3. Склад бюджетної системи України [15]

Враховуючи той факт, що до складу бюджетної системи України входить велика кількість різних бюджетів, в нашій державі застосовують певні уніфіковані правила щодо їх планування та виконання. В Бюджетному кодексі України закріплено принцип *єдності бюджетної системи*. І ця єдність бюджетної системи забезпечується: 1) єдиною нормативно-правовою базою; 2) єдиною грошовою системою; 3) єдиним регулюванням бюджетних відносин; 4) єдиною бюджетною класифікацією; 5) єдиним порядком виконання бюджетів та веденням бухгалтерського обліку і звітності [15].

Наступним принципом, який закріплено в Бюджетному кодексі України, є принцип *самостійності*. Цей принцип особливо важливий для функціонування та розвитку органів місцевого самоврядування. Завдяки цьому принципу, бюджет державний та місцеві бюджети є повністю самостійними. І держава, яка володіє коштами державного бюджету не несе ніякої відповідальності за бюджетні зобов'язання органів місцевого

самоврядування та органів влади Автономної Республіки Крим. А також Органи місцевого самоврядування та органи влади Автономної Республіки Крим не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання одне одного, а також за бюджетні зобов'язання держави [15].

Бюджетний кодекс України констатує, що самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети [15].

Впродовж останнього періоду найбільше ресурсів місцевих бюджетів концентрувалося в бюджетах міст республіканського (АР Крим) та обласного значення (цей показник становив – 30,8%) та в районних бюджетах (показник становив – 30,8%) (рис. 1.4). Потрібно додати, що на найбільшу за чисельністю групу місцевих бюджетів (більше 10 тис.) припадає лише 4,6% доходів місцевих бюджетів. Зазначимо, що надходження селищних бюджетів та міських бюджетів міст районного значення становлять ще менші частки в структурі доходів [16].

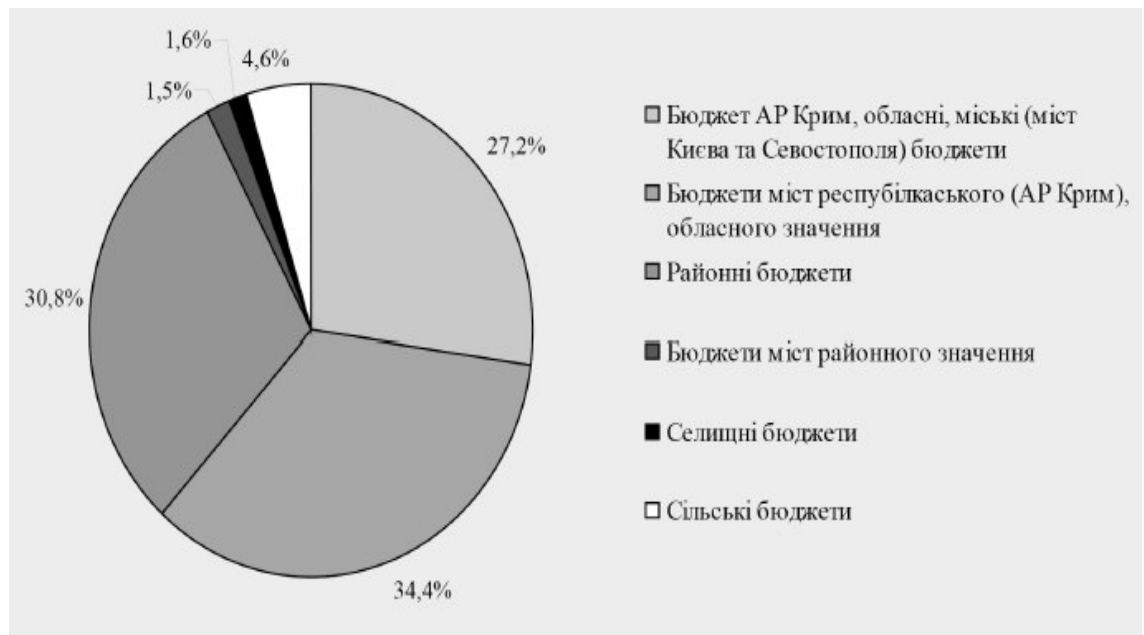


Рис. 1.4. Структура доходів місцевих бюджетів (в розрізі видів місцевих бюджетів) [16]

Як зазначає А.Є. Брязкало, такий розподіл частково зумовлений відмінними завданнями, що виконують відповідні органи місцевого самоврядування, а також є наслідком проблем у сфері формування фінансових ресурсів територіальних громад [17].

У вітчизняній фінансовій літературі висвітлення суті терміна «доходи місцевих бюджетів (фінансове забезпечення)» неоднозначне. Так, більшість науковців дане поняття розглядають як один із методів фінансового механізму. Такого підходу у своїх наукових працях дотримуються О. Кириленко [18], С. Юрій [19]. Доходи місцевих бюджетів як підсистему фінансового механізму, що характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти розвитку суспільства розглядає В. Опарін [20]. О. Романенко фінансове забезпечення визначає як покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою [21].

І. Форкун, А. Ординська й В. Костовська вбачають розв'язання проблеми в розробленні та застосуванні нормативів фінансового забезпечення, завдань місцевого значення, стандартів надання мінімального необхідного переліку державних і громадських послуг та методики визначення їхньої вартості [22].

Призначення місцевих бюджетів.

Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. у своїй аналітичній доповіді визначають, що фундаментальним положенням, яке характеризує розвинене місцеве самоврядування, є ефективні місцеві бюджети. Зазвичай, пояснення переваг децентралізованого управління бюджетом відбувається тими ж методами і використовуються ті ж аргументи, якими розкривається доцільність децентралізації державного управління. Як зазначається у вищевказаній аналітичній доповіді, вирішуючи питання забезпечення суспільних послуг за рахунок бюджетних коштів, слід мати на увазі наступне: 1) при децентралізованому підході існує можливість повніше враховувати інтереси споживачів; 2) при переході до централізованого забезпечення - знизити вартість послуг [23]. Нижче наводимо інші переваги децентралізації управління бюджетом (рис. 1.5).

Відмінності в смаках	Чим менша територіальна одиниця, тим більш однорідні переваги людей проживають на цій території. Саме місцева влада може запропонувати населенню суспільні блага, які більше відповідають їх перевагам.
Доступ до інформації	Інформація про локальні потреби в суспільних благах більш доступна місцевим органам влади, витрати на її отримання є нижчими, потребу території в місцевих дорогах простіше визначити на місцевому рівні
Стимулювання міжрегіональної конкуренції	У випадку незадоволеності політикою місцевої влади деякі мешканці даної території можуть емігрувати в інші місця. Міграція створює стимули для здійснення більш ефективної місцевої економічної та фінансової політики.
Можливість експериментування в місцевих масштабах	Певні труднощі, пов'язані з визначенням способу надання суспільного блага та з'ясуванням того, чи існує він взагалі. Наявність у регіональної та місцевої влади права самостійно формувати політику дає змогу перевірити різні підходи і порівняти результати.

Рис. 1.5. Переваги застосування місцевих бюджетів[24]

Враховуючи той факт, що місцева влада перебуває у безпосередній близькості до споживачів благ, існує можливість також повніше враховувати запити громадян при забезпеченні колективних потреб населення. А тому наявність достовірної інформації про потреби жителів певного регіону

створює всі умови для надання місцевим громадянам тих суспільних благ, яких вони потребують найбільше [24].

Переважне право забезпечення послуг за рахунок місцевих бюджетів полягає в тому, що регіони, конкуруючи між собою, пропонуючи мешканцям різні набори суспільних благ. Якщо будуть забезпечуватись кращі умови для проживання в кожному регіоні, то це, як наслідок, призведе загалом до загального покращення економічного та соціального становища в державі. Західні науковці зазначають, що переваги населення проявляються при виборі ним (населенням) нового місця проживання. Наприклад, американський фінансист Чарльз Тібу доводив, що, зазвичай, громадяни переїзять у ту місцевість, в якій набір запропонованих локальних благ, пільг найповніше відповідає їхнім інтересам [25, с. 609]. Таке тлумачення даного явища отримало назву «голосування ногами» та увійшло в фінансову науку під назвою теореми Тібу [26]. Потрібно сказати, що таке твердження має своїх опонентів, які наводять вагомі аргументи, що, тим самим, обмежують припущення вченого. Такими аргументами є: 1) наявність значних витрат на переїзд; 2) існування неекономічних факторів, які перешкоджають зміні місця проживання [24]. В такому ж напрямку проводили свої дослідження і інші відомі західні економісти, зокрема Річард Масгрейв, який зауважив той факт, що фінансова децентралізація сприяє ефективному розподілу ресурсів. В своїх працях «Теорія суспільних фінансів» (1959) та «Нариси фіскального федералізму» (1977) він запропонував новаторський підхід до організації сфери державних фінансів, виділивши три основні функції, ефективне забезпечення яких є ключовим завданням побудови системи бюджетного фінансування [27].

В епоху тотальної глобалізації значення регіональних відмінностей у пропонованому наборі суспільних послуг різко зростає. В цих умовах фірми легко приймають рішення щодо зміни місця реєстрації чи місцезнаходження. І щоб вибір керівників цих фірм схилити на користь своєї місцевості, місцева влада повинна забезпечити їм доступ: 1) до кваліфікованої робочої сили; 2)

транспортної та телекомунікаційної інфраструктури. Більше того, 3) забезпечити надання тих послуг, які дозволяли б залучати й утримувати висококваліфіковану робочу силу та персонал. Зокрема, проведені дослідження з приводу мотивів Результати досліджень мотивів міграції працівників розумової сфери показали наступне, що цих працівників приваблюють наступна якість життя, де були б присутні різноманітність, терпимість, багате культурне середовище, наявність місць для відпочинку і розваг, якісні освітні послуги, чудові сусіди та низький рівень злочинності. [28]. В цьому контексті особливого значення набувають видатки місцевих бюджетів. Вони є джерелом забезпечення важливих суспільних потреб та визначають якість життя в тій чи іншій місцевості.

Як зазначає Х. Циммерманн, реальна конкуренція між органами місцевого самоврядування в даному випадку стимулює появу нових видів суспільних благ та досконаліших способів їх виробництва [29, с. 21]. При цьому легше проводити експерименти з удосконалення надання послуг населенню, обмінюватись позитивним досвідом у цій сфері. А це, в свою чергу, сприяє підвищенню загальної продуктивності суспільних витрат.

При цьому потрібно брати до уваги ризики, які виникають при децентралізації бюджетної сфери, а також негативні наслідки, які при цьому можуть виникнути (рис. 1.6.).

Економія на масштабі	Для окремих суспільних благ збільшення кількості їх споживачів призводить до зниження витрат виробництва з розрахунку на одного споживача.
Регулювання зовнішніх екстерналій	Інформація про локальні потреби в суспільних благах більш доступна місцевим органам влади, витрати на її отримання є нижчими, потребу території в місцевих дорогах простіше визначити на місцевому рівні
Запобігання експорту проблем імпорту вигід	Місцева влада, забезпечуючи блага, може навмисне створювати умови, які покращують становище даної територіальної спільноти за рахунок погіршення становища інших спільнот.
Стандартизація якості благ	При наданні суспільних благ на місцевому рівні важко дотримуватися встановлених стандартів їх якості. В даному разі виникають передумови для порушення суспільної соціальної справедливості.

Рис. 1.6. Чинники, які обмежують ефективне застосування місцевих бюджетів [24]

Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Русін В. наголошують, що надання певних видів послуг більшій кількості споживачів призводить до зменшення собівартості цих послуг. Проте, таке зменшення собівартості спостерігається до певного часу, а саме: з досягненням критичного рівня вартість одиниці послуги зростає. На думку цих науковців, з метою ефективного використання бюджетних коштів такого роду видатки необхідно здійснювати централізовано, що буде сприяти економії ресурсів [6].

В одній із інших наукових праць О. Кириленко та Б. Малиняк описують ситуацію, коли за рахунок місцевого бюджету користь від благ отримують не тільки жителі тієї місцевої територіальної громади, а й ті, що проживають на прилеглий території. Це означає, що буде зростати кількість послуг, що надається місцевому населенню та й тим, що проживають на прилеглий території. Тобто, видатки місцевого бюджету тоді зростуть. Отже, користь від видатків поширюватиметься на більшу територію. На думку О. Кириленко та Б. Малиняка, для уникнення дисбалансів у місцевих фінансах доцільно зменшувати ступінь децентралізації видатків [30].

Потрібно зазначити, що можуть виникати ситуації (коли місцева влада отримує повноваження здійснювати певні видатки), в результаті яких якась місцевість створює певні умови, які покращують становище даної громади за

рахунок погіршення ситуації на сусідніх територіях. Щоб запобігти або не допустити виникненню таких ситуацій, потрібно перенести такий вид видатків на вищий рівень бюджету [24].

Однак є певні види послуг (забезпечення освіти, культури, охорони здоров'я та ін.), які забезпечуються видатками бюджету і доступ до них повинно мати населення будь-якої місцевості ситуації. У разі покладання обов'язку щодо фінансового забезпечення таких видатків на місцеві бюджети, важко забезпечити дотримання єдиних стандартів якості суспільних благ. В даному контексті потрібно зазначити, що при централізованому забезпеченні суспільно важливих видатків на напрямки, які зазначені вище, існують ефективні механізми, які дозволяють надавати такі послуги відповідно до єдиних державних стандартів [31].

Для визначення рівня бюджету, з якого потрібно фінансувати видатки для забезпечення відповідних суспільних потреб, користуються принципом субсидіарності. Тобто, публічні послуги (а, значить, здійснюються і відповідні видатки бюджету) можуть надаватися органами саме того управлінського рівня, який найбільше наближений до споживача цих послуг [32].

1.2. Нормативно-правове забезпечення управління місцевими фінансами в Україні.

Правове забезпечення управління фінансовими ресурсами територіальних громад.

Як зазначають у своїй науковій розробці Т. Овчаренко, А. Корнієнко, О.Шубіна, Г. Семенець, В. Поворозник, функціонування фінансової системи територіальних громад регулюється чинними нормативно-правовими актами. Що стосується загальнодержавного рівня, то на цьому рівні центральна влада наділена функціями щодо управління державними фінансами, а також наділена власними повноваженнями щодо ухвалення нормативно-правових актів. Що ж стосується органів місцевого самоврядування (територіальних громад), то вони реалізують власні управлінські повноваження у сфері фінансів в межах не лише власних нормативно-правових актів, але й тих, які сформовані центральними органами державної влади [33].

До основних нормативно-правових актів, які забезпечують управління місцевими фінансами, належить Конституція України [34], Бюджетний [35] і Податковий кодекси України [36], Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [37], закони України про Державний бюджет України на відповідний рік. Окрім цього, на формування правової бази значний вплив мають підзаконні нормативно-правові акти, прийняті Кабінетом Міністрів України та центральними органами державної виконавчої влади.

Конституцією України гарантується існування місцевого самоврядування. У статті 142 Основного Закону зазначено, що «матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме та нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних та обласних рад» [34].

Конституцією надана можливість територіальним громадам «об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ» [34]. Важливим є положення Конституції України є те, що держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні доходів відповідних бюджетів. Крім того, відзначено, що витрати органів місцевого самоврядування, які виникають внаслідок рішень державної влади, компенсуються державою [34].

У статті 143 Основного Закону держави також вказано, що «органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності» [34].

Зазначимо також, що в нашій країні з 2015 року відбувалась конституційна реформа, яка передбачала децентралізацію влади в Україні. Цей процес завершився шляхом створення територіальних громад. Потрібно додати, що одне з центральних місць в системі нормативно-правових актів, що регламентують управління фінансами територіальних громад, займає Бюджетний кодекс України. У цьому кодифікованому документі чітко регламентовано функціонування бюджетної системи України, порядок фінансування бюджету (дефіцит, профіцит) та відносини щодо місцевого боргу, організацію бюджетного процесу та повноваження його учасників та інші питання.

Розділ III Бюджетного кодексу України присвячено саме місцевим бюджетам. В главі 11 розділу III розкриваються питання структури місцевих бюджетів; склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад; окремі особливості формування місцевих

бюджетів; особливості формування та виконання місцевих бюджетів у Донецькій та Луганській областях на період проведення антитерористичної операції; склад доходів та видатків бюджетів районів у містах; доходи загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів; надходження спеціального фонду місцевих бюджетів; видатки та кредитування місцевих бюджетів; особливості затвердження місцевого бюджету з дефіцитом або профіцитом та інші питання.

Особливе значення в Розділі III Бюджетного кодексу України займає глава 12, в якій розкриваються питання складання, розгляду, затвердження, виконання і звітності місцевих бюджетів.

Глава 13 Розділу IV розкриває питання міжбюджетних відносин, в тому числі й питання щодо передачі державою права на здійснення видатків та ін.

Податковий кодекс України «регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства» [36]. Особливу увагу в тексті цього кодифікованого документа приділено питанню правового регламентування управління фінансами територіальних громад. Зокрема, стаття 10 «Місцеві податки» визначає перелік місцевих податків і зборів, а також повноваження місцевих рад щодо їх встановлення [36].

В Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» деталізовано основні положення Основного Закону нашої держави щодо місцевого самоврядування. Закон визначив «систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування» [37]. В цьому законі чітко прописано повноваження місцевих рад, їх голів, виконавчих органів, а також організаційно-правову, матеріальну і фінансову

основу місцевого самоврядування. Розділ III цього нормативно-правового акта визначає матеріальну та фінансову основу місцевого самоврядування, центральне місце в якій займають об'єкти комунальної власності та місцеві бюджети. Вказано, що «територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах належить право комунальної власності на рухоме та нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, землю, природні ресурси, підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди, частка в майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення, заклади культури, освіти, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування та інше майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, а також кошти, отримані від їх відчуження» (стаття 60) [37].

В статті 61 цього ж закону констатується, що «органи місцевого самоврядування... самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети згідно з Бюджетним кодексом України» [37]. В частині 5 статті 61 чітко підкреслено, що «втручання державних органів у процес складання, затвердження і виконання місцевих бюджетів не допускається, за винятком випадків, передбачених цим та іншими законами» [37]. В ч. 1 ст. 62 вказується, що «держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні доходів місцевих бюджетів, здійснює контроль за законним, доцільним, економним, ефективним витрачанням коштів та належним їх обліком» [37]. Держава «гарантує органам місцевого самоврядування доходну базу, достатню для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб» [37].

В ч. 1 ст. 62 також зазначається, що «у випадках, коли доходи від закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків та зборів перевищують мінімальний розмір місцевого бюджету, держава вилучає із даного бюджету до державного бюджету частину надлишку в порядку, встановленому Бюджетним кодексом України» [37]. Законом передбачено визначення мінімальних розмірів «місцевих бюджетів на основі фінансових

нормативів бюджетної забезпеченості з урахуванням економічного, соціального, природного та екологічного стану відповідних територій виходячи з рівня мінімальних соціальних потреб, встановленого законом» [37].

Законом закріплено один з визначальних принципів функціонування місцевих бюджетів - це самостійність як невключення місцевих бюджетів до бюджетів інших рівнів та видів. Крім того, відзначено, що «самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі законом загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів відповідно до закону» [37].

Потрібно зазначити, що Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановив концептуальні підходи до формування доходів і збалансування місцевих бюджетів, а також витрачання бюджетних коштів (статті 63 – 66). Відповідно до п. 7 ст. 64 цього закону, «кошти бюджету розвитку спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаної із здійсненням інвестиційної діяльності, здійснення інших заходів, пов'язаних з розширенням відтворенням, а також на погашення місцевого боргу» [37].

У ст. 65 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» закладено основи механізму стимулювання органів місцевого самоврядування у додатковому одержанні доходів в процесі виконання місцевих бюджетів. Так, відзначено, що «перевищення залишку коштів загального фонду місцевого бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду становить вільний залишок коштів місцевих бюджетів, який використовується на проведення витрат місцевого бюджету згідно із змінами до рішення про місцевий бюджет» [37].

Відповідно до п. 1 ст. 67 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», «держава фінансово забезпечує здійснення органами місцевого самоврядування наданих законом повноважень органів виконавчої влади у

повному обсязі за рахунок закріплення за відповідними місцевими бюджетами джерел доходів бюджету, надання трансфертів з державного бюджету, а також передання органам місцевого самоврядування відповідних об'єктів державної власності» [37]. А п. 2 цієї ж статті вказує, що «рішення органів державної влади, які призводять до додаткових видатків органів місцевого самоврядування, обов'язково супроводжуються передачею їм необхідних фінансових ресурсів. Вказані рішення виконуються органами місцевого самоврядування в межах переданих їм фінансових ресурсів. Витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади і попередньо не забезпечені відповідними фінансовими ресурсами, компенсуються державою» [37].

Чільне місце серед юридичних документів, які регламентують виконання місцевих бюджетів, займають підзаконні нормативно-правові акти, що видаються Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України та Державною казначейською службою України. Перелік основних підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують питання управління фінансами територіальних громад, відображено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Перелік основних підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують питання управління фінансами територіальних громад

Кабінет Міністрів України	Постанова «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ» № 228 від 28.02.2002 [38]
	Постанова «Про затвердження Порядку покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів» № 1204 від 29.12.2010 [39]
	Постанова «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках» № 6 від 12.01.2011 [40]
	Постанова «Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів» № 1132 від 15.12.2010 [41]

Кабінет Міністрів України	Постанова «Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами» № 550 від 20.04.2006 [42]
	Розпорядження «Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі» № 538-р від 14.09.2002 [43]
Міністерство фінансів України	Наказ «Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів» № 687 від 06.06.2012 [44]
	Наказ «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів» № 938 від 23.08.2012 [45]
	Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм» № 608 від 17.05.2011 [46]
	Наказ «Про затвердження Примірного переліку результативних показників бюджетних програм для місцевих бюджетів за видатками, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів» № 945 від 27.07.2011 [47]
	Наказ «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України» № 309 від 02.03.2012 [48]
	Наказ «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту» № 1247 від 04.10.2011 [49]
	Наказ «Про затвердження Порядку призупинення бюджетних асигнувань» № 319 від 15.05.2002 [50]

О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін у своєму навчальному посібнику для посадових осіб місцевого самоврядування «Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної

громади» зазначають, що «дотримання формальних вимог чинного законодавства щодо формування та використання ресурсів місцевих бюджетів, а також управління комунальним майном не гарантує ефективність цього процесу та дотримання принципів соціальної справедливості. Причиною цього, на їхню думку, є як недосконалість самого законодавства, так і об'єктивна неможливість врегулювання всіх аспектів раціонального управління суспільними ресурсами в нормативно-правових актах, крім цього, дуже складно забезпечити адекватність змін правових актів тим трансформаціям, які відбуваються в державі, а також суспільним пріоритетам у різних регіонах. Відтак широкий пласт відносин у сфері місцевих фінансів не врегульовано нормативно-правовими актами. В таких умовах важливе значення має нормотворчість органів місцевого самоврядування, яка спроможна імплементувати регіональні відмінності в пріоритетах соціального та економічного розвитку та оперативно реагувати на актуальні потреби територіальних громад» [6, с. 16].

Наприклад, у Тернополі значна частина важливих питань планування видатків міського бюджету врегульована Статутом територіальної громади міста Тернополя. Зокрема, в статті 6.5 визначено, що «розробляє бюджет міста міська рада відповідно до законів України, Бюджетного кодексу України та цього Статуту» [56]. При цьому зазначено, що «самостійність бюджету міста гарантується власними та закріпленими за ним законом на стабільній основі загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства. Відповідно до положень Статуту, планування міського бюджету здійснюється виконавчим органом міської ради, чітко вказано, що втручання державних органів у процес формування, затвердження та виконання бюджету міста не допускається, за винятком випадків, передбачених законом» (рис. 1.7) [6, с. 16].

Стаття 6.6, пункт 2	Від початку складання бюджету до затвердження звітів про їх виконання бюджетний процес проходить під контролем міської ради, що дисциплінує роботу всіх органів управління, які пов'язані з бюджетним процесом.
Стаття 6.6, пункт 2	Проект бюджету міста складається фінансовим органом за участю інших управлінь та відділів міської ради і подається на розгляд виконавчого комітету міської ради. Виконавчий комітет схвалений проект бюджету подає на затвердження міській раді.
Стаття 6.6, пункт 4	Проект міського бюджету підлягає обов'язковому оприлюдненню шляхом його розміщення на офіційному сайті міської ради в розділі «Бюджет міста» та публікації в офіційному виданні міської ради не пізніше, ніж за 20 днів до його розгляду у міській раді.
Стаття 6.6, пункт 5	Міський бюджет затверджується рішенням міської ради в терміни, встановлені чинним законодавством. Рішення про його затвердження з усіма додатками підлягає розміщенню на офіційному сайті міської ради в розділі «Бюджет міста» не пізніше ніж через 5 днів після його затвердження та оприлюднення шляхом його публікації.
Стаття 6.6, пункт 8	З метою інформування громади міста про положення проекту міського бюджету й одержання зауважень і пропозицій від членів територіальної громади міська рада обов'язково проводить бюджетні слухання до винесення проекту бюджету міста на сесію міської ради.
Стаття 6.7, пункт 1	Кошти міського бюджету використовуються для задоволення потреб територіальної громади. Усім жителям Тернополя гарантується безоплатний доступ до одержання послуг, які фінансуються за рахунок коштів міського бюджету. Якість послуг, що безоплатно надаються жителям міста, повинна відповідати встановленим стандартам.

Рис. 1.7. Основні положення Статуту територіальної громади міста Тернополя щодо планування видатків міського бюджету [6, с. 15].

Як видно з рис. 1.7., Статут територіальної громади міста Тернополя містить низку важливих норм, що сприятимуть забезпеченню прозорості процесу планування видатків міського бюджету. Так, в п. 8 статті 6.6 Статуту міститься норма, відповідно до якої, «з метою інформування громади міста про положення проекту міського бюджету й одержання зауважень і пропозицій від членів територіальної громади, міська рада обов'язково проводить бюджетні слухання до винесення проекту бюджету міста на сесію міської ради» [56]. В цьому ж пункті зазначено, що «оголошення про

проведення бюджетних слухань завчасно розміщується на головній сторінці офіційного сайту Тернопільської міської ради та доводиться до відома громадськості міста. Усі зауваження та пропозиції, які вносяться за результатами бюджетних слухань, підлягають обов'язковому розгляду органами місцевого самоврядування, зокрема профільним виконавчим органом та постійними комісіями міської ради» [56]. Саме цією нормою надається можливість активізувати участь громадськості у бюджетному процесі, що, в свою чергу, сприятиме врахуванню потреб об'єднаної територіальної громади при визначенні пріоритетів витрачання бюджетних коштів [6, с. 16].

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління фінансами територіальних громад реалізуються переважно через ухвалення рішень про затвердження місцевих бюджетів. (рис. 1.8.) [6, с. 16].

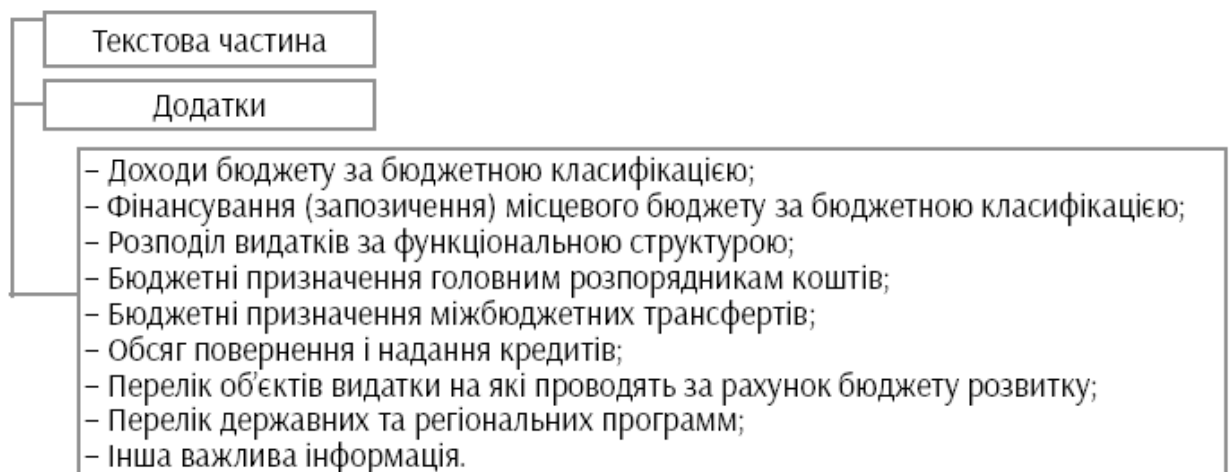


Рис. 1.8. Структура рішення про місцевий бюджет [6, с. 16]

Враховуючи вищесказане, можна стверджувати, що система нормативно-правового забезпечення управління фінансами територіальних громад представлена відповідними нормами Основного Закону нашої держави – Конституції України, норми якої є нормами прямої дії, законами України, прийнятими Верховною Радою України, підзаконними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств, а також документами органів місцевого самоврядування.

1.3. Зарубіжний досвід управління місцевими фінансами.

Досвід управління місцевими фінансами в Чеській Республіці (далі – Чехія).

Чехія – це унітарна держава, яка має 2 рівні місцевого самоврядування і складається з 14 країв (регіонів), 6258 муніципалітетів (общин). В Чехії немає ані кодексу ані спеціального закону про державні фінанси. Усі питання щодо складання та виконання місцевих бюджетів прописуються в окремих законах. Окремі акти спеціалізованого законодавства регулюють питання управління територіальними фінансовими органами, фінансового контролю, аудиту та доходів бюджетів місцевого самоврядування [58, с. 22]

Бюджетні питання на рівні органів місцевого самоврядування регулюють як представницькі органи так і виконавчі органи місцевого самоврядування. При чому до виконавчих відносяться як виконавчий орган щодо здійснення самоврядних повноважень так і виконавчий орган щодо здійснення делегованих повноважень місцевого самоврядування [58, с. 23].

Представницькі органи влади, відповідальні за питання затвердження бюджету, питання управління майном, депозити, кредити, на рівні законів «Про регіони (Краї)» та «Про муніципалітети (обці)» чітко виписуються відповідні питання. Виконавчі органи відповідають за управління регіоном чи муніципалітетом в частині власних та делегованих повноважень [58, с. 22].

Федоренко В. Л., Чернеженко О. М. зауважують, що стосовно розподілу послуг, котрі надаються на регіональному та муніципальному рівні, спостерігається дотримання принципу субсидіарності. Муніципалітети відповідають за питання первинної освіти, житлово-комунального господарства, місцевого розвитку, житлові питання, міську поліцію та ін., то на регіональному відповідно вирішуються питання регіонального розвитку, вищої освіти, транспортних послуг, питання екології, тобто надаються ті послуги, надання яких муніципалітет не в змозі забезпечити внаслідок обмежених ресурсів та повноважень [60].

Структура фінансового управління та чисельність його співробітників, так само як і їхня заробітна плата визначається відповідно крайовим або муніципальним комітетом, кожний край чи муніципалітет самостійно вирішує це питання. Питання організаційної структури прописується в окремому місцевому НПА [58].

На рівні муніципалітетів (обці) чисельність працівників фінансового управління та їхні функціональні повноваження залежать від розміру муніципалітету. Чим меншим за чисельністю населення є муніципалітет, тим менше співробітників у фінансовому управлінні і тим менше у них обов'язків.

Чехія, зараз одна з європейських країн з найвищим ступенем подрібненості муніципалітетів. Середній розмір муніципалітету складає 1640 мешканців [58, с. 23]. З усієї кількості громад у 60% муніципалітетів населення становить менше ніж 500 осіб. Відповідно не всі муніципалітети можуть здійснювати делеговані повноваження через нестачу фінансових ресурсів та кваліфікованих управлінців. Муніципалітети в Чехії - це незалежні самоврядні одиниці, яким надаються повноваження та влада законами, що прийняті національним парламентом Чехії. Муніципальні органи влади відповідальні за власні повноваження, а також за повноваження делеговані державним урядом [58, с. 23].

Бюджетний процес на рівні муніципалітетів регулюється тільки певною мірою. Державне регулювання лишає достатньо простору для муніципалітетів, щоб обирати процедуру підготовки та обговорення проекту бюджету, і єдине що вимагає, щоб проект бюджету був доступним для обговорення громадськості та був схвалений радою [58, с. 36].

Результати дослідження, що проводилось на рівні муніципалітетів, свідчать про те, що в 90% муніципалітетів працівник відповідальний за питання формування та виконання бюджету - це голова фінансового або подібного управління і менш ніж в 6% муніципалітетів цей працівник готує проект бюджету сам без співпраці з головами інших підрозділів. Інструкції

для голів департаментів містять більш ніж кінцеві терміни у 76% муніципалітетів. Голови бюджетного департаменту повинні дотримуватись бюджетних обмежень у близько 24 % муніципалітетів [58, с. 38].

Учасники та процедури бюджетних слухань відрізняються значним чином між муніципалітетами, проте у більшості муніципалітетів у слуханнях приймають участь комісія та/або мер, рада та фінансовий комітет [58, с. 38].

Державне законодавство вимагає, щоб муніципалітети готували багаторічний бюджетний прогноз, проте ця вимога не підкріплюється уточненнями, рекомендаціями або методологічною підтримкою. Брак такої інформаційної підтримки суттєвим чином зменшує потенціал використання цього інструменту. Тому незважаючи на вимогу тільки 77% муніципалітетів складають багаторічний бюджетний прогноз. На відміну від бюджетного календаря (який використовується 40 % муніципалітетами), що не є обов'язковим, це доводить, що муніципалітети в цілому зацікавлені у застосуванні приладів, які можуть покращити їх процедури [58, с. 38-39].

Анатолій Ткачук, Роберт Агранофф, Тревор Браун зазначають, що на регіональному рівні (на рівні краю) до функцій та повноважень місцевого самоврядування в частині виконання фінансово-бюджетних повноважень додаються також функції пов'язанні з фінансово-бюджетними стосунками з муніципалітетами. Зокрема до таких повноважень належить організація оформлення та розподілу субвенцій, питання щодо встановлення зборів та штрафних санкцій за порушення бюджетної дисципліни, опрацювання та надання даних для складання проекту про державний бюджет, здійснення методологічної та контрольної діяльності у сфері адміністрування місцевих податків, адміністративних зборів та податкової заборгованості та питання фінансового контролю муніципалітетів [63].

Усі регіони та муніципалітети повинні проходити обов'язковий аудит своєї діяльності, який регулюється Законом про аудит органів місцевого самоврядування, в тому числі той, що стосується фінансово-бюджетних

питань: порушення бюджетної дисципліни, неточності бухгалтерського обліку, невідповідності бюджетному законодавству [58, с. 39].

Аудит може здійснюватися аудиторами, які можуть бути співробітниками Міністерства фінансів, Головного фінансового управління, податкової інспекції, співробітником Регіонального управління, співробітниками Празької міської ради або приватних компаній [58, с. 39].

Контрольні функції за виконання місцевого бюджету та податковий та митний контроль виконують органи, які територіальними підрозділами центрального органу влади - Міністерства фінансів Чехії [58, с. 39].

Міністерство фінансів як Центральний орган фінансового контролю здійснює методичне забезпечення та координацію виконання фінансового контролю в державному управлінні. Міністерство фінансів подає до Уряду річний звіт про результати фінансового контролю разом з проектом звіту про виконання державного бюджету. Водночас він передає цей звіт до Вищого ревізійного органу. Інспекційні органи інформують Міністерство фінансів про серйозні висновки фінансового контролю, що проводяться не пізніше, ніж через 1 місяць після завершення фінансового контролю. Міністерство фінансів також забезпечує підготовку методології, концепцій та стратегій, пов'язаних з фінансуванням територіальних одиниць місцевого самоврядування, готує консолідовані дані про управління економікою територіальних громад, контролює заборгованість місцевих бюджетів, контролює надання грантів з державного бюджету, впливає на кредитну політику (надає попередню згоду на випуск муніципальних облігацій, розглядає питання податкових процедур пов'язаних з порушенням бюджетної дисципліни щодо адміністрування податків [58, с. 39].

Досвід управління місцевими фінансами в країні Естонська Республіка (далі – Естонія).

В Естонії однорівневе місцеве самоврядування. Уся територія країни розділена між органами самоврядування. Самоврядування в Естонії є двох типів: муніципалітети міського (міста) та сільського типу (волості). У 14

міських та 65 сільських муніципалітетах функціонують органи місцевого самоврядування на чолі з мерами [65].

Ріво Нооркиів, виконавчий директор Центру консалтингу та навчання «Geomedia» останні кілька років працює над впровадженням естонської адміністративної реформи. Він зазначає, що органи місцевого самоврядування Естонії мають достатньо високу частку населення АТО. Половина органів місцевого самоврядування має населення більш ніж 2000 мешканців. Більшість населення проживає у великих муніципалітетах. Середній розмір муніципалітету Естонії на 2018 рік складав 6165 мешканців [66].

Муніципалітет Естонії відпадає за достатньо широке коло питань - дошкільних закладів, початкових шкіл, гімназій та шкіл, бібліотек, громадських центрів, музеїв, спортивних баз, будинків охорони та догляду, закладів охорони здоров'я та інших місцевих установ у сільській місцевості або місті, якщо вони належать місцевій владі, включаючи також транспортні питання та утримання доріг. Крім цього муніципалітет згідно закону виконує національні зобов'язання, призначені йому законом та ті, що виникають в результаті угоди між уповноваженим державним органом та радою [58, с. 40].

В Естонії немає ані кодексу, ні спеціального закону про публічні фінанси, питання складання, затвердження, виконання бюджету та бюджетного контролю регулюють ряд спеціальних законів, що стосуються системи організації місцевого самоврядування та законів, що стосуються організації бюджетного процесу та бюджетного обліку. Частина питань, що стосуються бюджету та фінансового регулювання врегульована підзаконними НПА [58, с. 40].

Існує окремий Закон про управління фінансами місцевого самоврядування. Закон встановлює принципи підготовки, прийняття, виконання та звітності бюджету місцевого самоврядування, заходів щодо забезпечення фінансової дисципліни органу місцевого самоврядування,

принципів складання плану реалізації заходів щодо забезпечення фінансової дисципліни, а також принципів процедури усунення ризику у складній фінансовій ситуації [67].

Так саме як і в інших країнах на рівні муніципалітету існують представницькі та виконавчі органи самоврядування. Представницькі (муніципальна рада (волікогу)) - затверджують та вносять зміни у бюджет, відповідають за встановлення місцевих податків, отримання державної субвенції, майнові питання, кредитні, боргові та інші питання. Виконавчі (місцевий уряд (валітцус)) - планує, розробляє та виконує бюджет - вирішує місцеві питання та питання делеговані від уряду [58].

Перелік штатних посад, що формують фінансове управління визначається та затверджується місцевою радою. На вебсайтах муніципалітетів публікується інформація не тільки про перелік осіб, відповідальних за складання та виконання бюджету разом з їхніми контактами, а також їх функціональні обов'язки, вимоги до кожної посади та донедавна публікувався розмір зарплат, який зараз публікується на спеціальному державному вебсайті, куди ОМС подають відповідну інформацію [61].

В залежності від чисельності населення волості чи міста чисельність осіб, що займаються питаннями складання та виконання бюджету може коливатись. В Естонії дуже детально прописуються інструкції з описом штатних посад, які включають в себе кваліфікаційні вимоги до кандидата, групу заробітної плати, підпорядкування, хто замінює людину на посаді у разі, відсутності. Також описується призначення посади, службові обов'язки, права та відповідальність. Ця форма може бути ефективно застосована в Україні [58].

Контроль за виконанням бюджету на рівні органів місцевого самоврядування в Естонії подібно до інших країн здійснюється як внутрішній та і зовнішній. Відповідно до Закону про організацію місцевого самоврядування, місцева рада утворює Ревізійну комісію, в обов'язки якої

входить перевірка та оцінювання виконання місцевого бюджету, що складається з членів відповідної ради. Крім цього місцева рада забезпечує впровадження системи внутрішнього контролю та організації професійної діяльності внутрішнього аудитора в органах місцевого самоврядування [68].

За питання зовнішнього контролю відповідно до Закону про організацію місцевого самоврядування відповідає Державна аудиторська служба (ДАЄ). Вона перевіряє діяльність органів місцевого самоврядування в тому числі у питаннях розпорядження коштами державного бюджету. Одним з важливих завдань Державної аудиторської служби є оцінка ефективності внутрішнього контролю, фінансового менеджменту та порушень у фінансовій звітності.

В законодавстві Естонії чітко прописуються положення щодо місцевих запозичень, їх межі у відповідності до планових доходів місцевих бюджетів, державних гарантій, при цьому муніципальний уряд має погодити суму та параметри узятих зобов'язань муніципалітету з Міністерством фінансів Естонії. Міністерство фінансів Естонії, крім того що є методичним центром організації фінансів місцевого самоврядування грає важливу роль у питаннях бюджетного планування, підготовки місцевого бюджету, контролю за бюджетної діяльністю органів місцевого самоврядування, включаючи питання управління боргом органів місцевого самоврядування, питання міжбюджетних трансфертів, питання управління активами місцевого самоврядування [58].

В законодавстві Естонії та у стосунках з муніципалітетами регулюються питання стосунків з Європейською комісією, окремим пунктом прописується контролю за програмами, що фінансуються Європейською комісією на рівні муніципалітетів [66].

Досвід управління місцевими фінансами в країні Республіка Польща (далі – Польща).

Як зазначає М. Крат та О. Софій, у Польщі трирівнева система ОМС, яка включає в себе воєводства, повіти та гміни. В сьогоdnішній Україні рівні

ОМС можна співвіднести з областями, районами та територіальними громадами [70].

На даний час у Польщі налічується 16 воєводств (регіонів), 380 повітів (округи та міста, які мають значення для країни), 2478 гмін (територіальних громад або муніципалітетів) [58, с. 64; 71].

Для кожного рівня ОМС розроблений окремий закон, яких регулює функції ОМС, в тому числі й ті, що стосуються складання на виконання бюджету.

В Польщі є Закон про державні фінанси, який охоплює правові норми, що регулюють відносини у сфері державних та місцевих фінансів, а також функціонування цільових фондів, існують також ряд спеціалізованих законів, які регулюють питання доходів органів місцевого самоврядування, питання фінансового контролю, про відповідальність за порушення дисципліни у сфері державних фінансів. Крім того, зважаючи на децентралізацію країни багато питань фінансово-бюджетного характеру регулюються ухвалами (рішеннями) ОМС: питання, що стосуються місцевих податків та зборів, процедур прийняття бюджетів тощо [72].

Аналогічно Україні на кожному рівні місцевої влади існують представницькі та виконавчі органи управління. На кожному рівні є місцева рада, що складається з депутатів та приймає рішення щодо затвердження місцевого бюджету та управління, яке виконує місцевий бюджет.

Організація місцевих територіальних громад представлена гмінами. Середня польська гміна має населення 15530 мешканців [58, с. 66; 61]. Середні сільські гміни мають у середньому 3 тис. осіб, гміни великих міст - кілька сотень тисяч мешканців [58, с. 66; 61].

Гміна самостійно фінансує видатки на утримання території, шляхів, вулиць, мостів, парків, охорону довкілля, водопостачання, каналізацію та вивезення сміття, забезпечення електроенергією тощо [58, с. 66; 61].

Середньою одиницею місцевого самоврядування є повіт. Повіт виконує повноваження з утримання закладів середньої, спеціальної та професійної

освіти, медичних установ і лікарень, культурних установ, збереження культурних цінностей тощо. Якщо порівнювати з Україною, то найвідповіднішою бюджетною одиницею польському повітові буде районний бюджет з тією різницею, що в Польщі бюджет нижчого рівня, тобто гміни, зовсім не залежить від диктату бюджету вищого рівня, повіту [58, с. 66; 61]. Найвищою ланкою місцевого самоврядування в Польщі є воєводство, його можна умовно порівняти з статусом області в Україні. Щоправда головною функцією воєводства є регіональний розвиток, а не диктування умов розподілу коштів та видатків між районами та містами [58, с. 67; 61; 71].

На кожному рівні АТО існують представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування, які в рамках своїх бюджетів готуються та затверджують бюджети ОМС та опікуються питаннями внутрішнього контролю, які здійснюють створені ревізійні комісії.

Відповідно до чинного законодавства повноваження структурного підрозділу, відповідального за фінансового управління гміни (повіту, воєводства) визначаються статутом гміни (повіту, воєводства) в межах відповідного бюджету. Структура фінансового управління гміни (повіту, воєводства) описується у Організаційних положеннях управи гміни (повіту, воєводства) [58].

Чисельність працівників фінансового управління ОМС залежить від чисельності населення відповідної АТО. Так, наприклад, Гміна Бєсько з населенням 4550 мешканців має 5 штатних посад, відповідальних за питання бюджету та фінансів, а гміна Добре з населенням 21000 мешканців - 8 штатних посад Управління бюджету та фінансів [70].

Рада (воєводства, повіту або гміни) здійснює контроль за діяльністю воєводства (повіту, гміни) та організаційних підрозділів, що йому підпорядковуються, і з цією метою вона створює Ревізійну комісію. Принципи і порядок діяльності Ревізійної комісії визначається Статутом воєводства (повіту, гміни) [74].

Система влади децентралізована і ОМС самі приймають рішення щодо встановлення місцевих податків та зборів в межах визначених верхній порогів встановлених Міністерством фінансів.

Разом з тим в Польщі дуже суворий контроль за фінансовими видатками з бюджетів органів місцевих самоврядувань. Мережа регіональних рахункових палат дуже наближена до місцевих бюджетів, щоб побачити зловживання. Даний орган - це орган фінансового аудиту та контролю [58].

Регіональні рахункові палати, відповідно до Закону Республіки Польща про Державні фінанси, фактично здійснюють контроль на усіх стадіях бюджетного процесу починаючи за прогнозування, планування та затвердження бюджету одиниці місцевого самоврядування і закінчуючи виконанням та контролем за виконанням бюджету. Регіональні рахункові палати крім наглядової діяльності здійснюють також консультативну діяльність, наприклад видають, на вимогу виконавчого органу місцевого самоврядування, висновку про можливість погашення кредиту, кредиту або викупу цінних паперів. Також вони займаються контрольною діяльністю - проводить аудит фінансового менеджменту та державних закупівель і крім цього також здійснюють навчальну та інформаційну діяльність для ОМС [70].

Міністерство фінансів Польщі формує загальнодержавну політику, розраховує та встановлює верхній поріг ставки податків і збирає ту частку податків, які необхідні для покриття загальнодержавних зобов'язань, як то: розбудову загальнодержавної інфраструктури, надання вирівнюючої та освітньої субвенцій на місця, фінансування вищої освіти тощо. Саме на місцях реалізовується реальне життя і саме там мають ухвалюватися рішення про те, які реальні потреби місцевих мешканців треба забезпечити саме сьогодні, а які можна відкласти на завтра [75].

Досвід управління місцевими фінансами в країні Словачька Республіка (далі – Словаччина).

Конституція Словаччини достатньо детально висвітлює питання регулювання місцевого самоврядування, в ній зазначені представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування а також процедури нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування. Окремого закону або кодексу про державні фінанси Словаччина немає, проте вона має достатньо детально законодавчо виписані всі аспекти бюджетних стосунків між ОМС та державою [76].

У Словаччині існує 2 рівня місцевого самоврядування регіон (край) та муніципалітет (обця). На сьогоднішній час у Словаччині існує 8 регіонів та 2930 муніципалітетів (громад). Середній розмір муніципалітету складає 1850 мешканців [77].

У Словаччині подібно до інших розглянутих країн є представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування. На рівні регіону - це регіональна рада (заступництво) та муніципальна рада (заступництво). Виконавчі органи управління представляє президент та рівні регіону та мер на рівні муніципалітету, та виконавчі органи, які вони очолюють. Орган муніципальної влади відповідає, як орган найбільше наближених до мешканців міста, відповідає за питання житла, транспорту, соціальних послуг, комунальних послуг, утримання лікарень, вищої освіти, участі у цивільній обороні тощо. А на рівні регіонів вирішуються питання регіонального розвитку, будівництва доріг, питання утримання шкільних і дошкільних навчальних закладів, місцевого розвитку тощо [58].

Представницькі відповідають за питання затвердження бюджету, затвердження щорічних звітів про його виконання наприкінці звітного періоду, також в законодавстві детально прописується надання грантів, допомоги, скасування заборгованості тощо. Виконавчі органи відповідають за питання складання та виконання місцевого бюджету в частині власних і делегованих повноважень.

За питання виконання фінансово-бюджетних питань відповідає фінансове управління, яке є частиною муніципального або регіонального

органу виконавчої влади. Склад та структуру працівників, що в ньому працюють визначає муніципальний чи регіональний комітет. А зарплату працівникам фінансового управління встановлює мер муніципалітету [61].

Перелік посад, що відповідальні за складання та виконання бюджету прописується у рішенні місцевого органу влади, як на рівні регіону, так і на рівні муніципалітету, "Організаційна структура місцевого органу влади", яке затверджується місцевою радою у відповідності до законодавства та статуту.

Окремо у кожному місцевому виконавчому органі влади прописується посада головного контролера, який обирається місцевою радою строком на 6 років. Його завдання включає здійснення функції внутрішнього бюджетного контролю. Існування такої посади, її функції, права та повноваження прописуються на рівні закону [58].

Міністерство фінансів Словаччини має стосунки з бюджетами органами місцевого самоврядування, що виникають на етапі планування, складання, затвердження та бюджетного контролю і відповідно подавати інформацію через інформаційну систему у Міністерство фінансів у чітко визначені строки, які прописуються у Законі про бюджетні правила органів місцевого самоврядування. Міністерство фінансів відповідно закону дуже прискіпливе контролює боргові зобов'язання ОМС. Закон дуже детально прописує процедуру взяття кредитів та їх адміністрування. У разі порушення вимог законодавства муніципалітетом або регіоном Міністерство фінансів дає час на виправлення помилок, а у гіршому разі призначає примусового фінансового адміністратора та звільняє з посади діючого керівника фінансового департаменту [78].

Висновки до розділу 1

З наведеного вище можна зробити такі висновки:

Місцеве самоврядування є правом територіальних громад у встановлених законодавством межах самостійно вирішувати питання місцевого значення. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо прийняття місцевих бюджетів, їх виконання, внесення змін до бюджетів та звітування про їх виконання є питанням місцевого значення, як і належать до власних повноважень органів місцевого самоврядування, позаяк місцеві бюджети становлять фінансову основу місцевого самоврядування.

Бюджетне законодавство передбачає дещо відмінний обсяг та порядок здійснення повноважень у бюджетній сфері, обсяг доходів та видатків для Київської і Севастопольської міських рад (1), міських рад міст обласного, республіканського (АР Крим) значення (2), міських рад міст районного значення, селищних, сільських рад (3), а також для виконавчих органів зазначених місцевих рад. При цьому підхід бюджетного законодавства є більш гнучким, ніж підхід Конституції України та Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", що урівнюють в повноваженнях міські ради великих міст та сільські ради.

Повноваження виконавчих органів рад та місцевих державних адміністрацій у значній мірі подібні. Разом з тим, певні особливості повноважень місцевих державних адміністрацій обумовлюються їх приналежністю до вертикалі державної виконавчої влади.

Місцеві фінансові органи несуть основне технічне навантаження у процесі підготовки, затвердження та виконання місцевих бюджетів. Деякі з повноважень цих органів носять контрольний та превентивний характер. Разом з тим, законодавство недостатньо чітко врегульовує відносини місцевих фінансових органів з місцевими радами як ключовими суб'єктами бюджетного процесу на місцях.

Україна потребує серйозної реформи децентралізації, яка вже успішно реалізовується урядом. Зокрема мова йде про зміни до Бюджетного та

Податкового кодексів, які зміцнили основу місцевого самоврядування, Закону «Про співробітництво територіальних громад», який створив механізм вирішення спільних проблем громад: утилізація та переробка сміття, розвиток спільної інфраструктури тощо; Закону України «Про засади державної регіональної політики», завдяки якому зросла державна підтримка регіонального розвитку та розвитку інфраструктури.

Разом з тим продовження реформи вимагає прийняття додаткового законодавства і розробки нових законодавчих актів. У першу черг, щодо унормування визначення суб'єкта затвердження адміністративно-територіального устрою базового рівня; затвердження адміністративно-територіального устрою районів областей; нові редакції законів «Про місцеве самоврядування в Україні» і «Про місцеві державні адміністрації»; внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України тощо. Важливо вирівняти ресурсну базу для органів місцевого самоврядування при здійсненні нових повноважень.

Місцеве самоврядування є правом територіальних громад у встановлених законодавством межах самостійно вирішувати питання місцевого значення. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо прийняття місцевих бюджетів, їх виконання, внесення змін до бюджетів та звітування про їх виконання є питанням місцевого значення, як і належать до власних повноважень органів місцевого самоврядування, позаяк місцеві бюджети становлять фінансову основу місцевого самоврядування.

Повноваження органів місцевого самоврядування європейських держав, що ґрунтуються на принципі субсидіарності, розподілені таким чином, щоб максимально наблизити надання публічних послуг до їх споживача, а орган, що приймає рішення, до тієї проблеми, яку він вирішує. Принцип субсидіарності передбачає виконання владними органами функцій із вирішення суспільних завдань на максимально наближеному до суспільства (громади) рівні, всі повноваження, що не реалізуються на місцевому рівні,

переходять до наступного рівня територіального устрою - проміжного та регіонального.

Вищевказані 4 країни Східної Європи, які нещодавно провели серйозні реформи з децентралізації, продовжують цю роботу й надалі.

З розглянутих 4 країн Чехія та Словаччина мають Закони про державні фінанси, решта країн врегульовують питання бюджетного процесу окремими законами, що стосуються питань виконання, контролю, бюджетної відповідальності, бюджетної звітності. Законодавства окреслює функції та повноваження місцевих органів влади у окремих законах які приймаються стосовно кожного рівня місцевого самоврядування, наприклад у Польщі - це окремі закони про самоврядування воєводств, повітів та гмін.

У кожній країні на кожному рівні самоврядування за бюджетні питання відповідають представницькі органи місцевого самоврядування та виконавчі органи місцевого самоврядування. Представницькі відповідають за питання затвердження бюджетів, проведення бюджетного контролю за допомогою окремо створених комітетів, питання управління власності, фінансово-кредитні питання. Виконавчі відповідають за фінансову адміністрацію та виконання власних та делегованих фінансових повноважень. В Чехії та Словаччині виконавчими органами є спеціальні виконавчі комітети, яким рада (представницький орган) може делегувати більшу частину своїх повноважень та орган, який допомагає виконувати делеговані повноваження - уряд (місцевий орган влади).

Що стосується безпосередньо виконавчих органів, що є відповідальні за питання складання та виконання бюджету, таких як фінансові департаменти, управління, відділи, то їх структура затверджується відповідною радою і прописується у статутах або організаційних положеннях відповідного ОМС. Представницький орган також визначає рівень заробітної плати штатних одиниць, які в них працюють. Цікавий досвід має Естонія. На веб-сайтах муніципалітетів публікується інформація не тільки про перелік осіб, відповідальних за складання та виконання бюджету разом з їхніми

контактами, а також їх функціональні обов'язки, вимоги до кожної посади та донедавна публікувався розмір зарплат, який зараз публікується на спеціальному державному вебсайті, куди ОМС подають відповідну інформацію.

В усіх оглянутих країнах існують процедури внутрішнього аудиту, який проводять ревізійні комісії створені відповідно місцевими радами, як у прикладах Польщі та Естонії та Чехії або контролером, що призначається радою як у Словаччині.

Питання зовнішнього контролю здійснюється по різному, або структурами Міністерства фінансів через регіональні органи управління як у Словаччині або системою Регіональних рахункових палат як у Польщі, або приватними аудиторськими фірмами та територіальними структурами Міністерства фінансів як у Чехії, або Державною аудиторською службою та Міністерством фінансів як у Естонії.

Міністерство фінансів здійснює або тотальний контроль на всіх етапах бюджетного процесу, як у Словаччині, або поділяє свої функції з іншими відомствами як у Польщі чи Естонії.

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ (НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ КЛЕВАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

2.1. Аналіз стану та структури бюджету Клеванської селищної територіальної громади.

У результаті реформи адміністративно-територіального устрою в територіальних громадах створені фінансові органи. При цьому, бюджетний кодекс України визначає поняття фінансового органу як установи, що відповідно до законодавства України здійснює функції зі складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету.

Керуючись пунктом 36 статті 2 Бюджетного кодексу України, пунктом 2 частини 2 статті 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», підпунктом 6 пункту 1 статті 26, частиною 4 статті 54, статтею 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в Клеванській селищній територіальній громаді відповідно до рішення сесії Клеванської селищної ради від 26.11.2020 № 849 створено «Відділ фінансів, економіки та інвестицій» (далі - Фінансовий відділ). Фінансовий відділ є юридичною особою публічного права, виконавчим органом, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки та штампи [79].

В організаційній структурі Клеванської селищної ради Фінансовий відділ – це саме та установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції з складання прогнозів бюджету, складання, виконання бюджету, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами бюджету Клеванської селищної територіальної громади [80].

Відповідно до чинного законодавства доходи бюджетів охоплюють дві важливі складові: доходи загального фонду і доходи спеціального фонду бюджету. Загальний фонд акумулює кошти, які мають загальнодержавний характер і в подальшому перерозподіляються. У спеціальному фонді зосереджуються кошти бюджетних установ, у тому числі спеціальні державні цільові фонди, які не підлягають перерозподілу і використовуються за цільовим призначенням. Відповідно до норм статті 64, 69-1 Бюджетного кодексу України, до доходів загального і спеціального фонду бюджетів територіальних громад, що створені згідно із законом, належать:

- 60% податку на доходи фізичних осіб (ПДФО);
- 37 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;
- 3 відсотки рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;
- 5 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату та бурштину), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;
- 30 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування бурштину, що зараховується до місцевих бюджетів за місцезнаходженням (місцем видобутку) бурштину;
- державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів;
- акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів;

- 13,44 відсотка акцизного податку з виробленого в Україні пального у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, зараховуються до загального фонду відповідних бюджетів місцевого самоврядування автоматично;

- 13,44 відсотка акцизного податку з ввезеного на митну територію України пального у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, зараховуються до загального фонду відповідних бюджетів місцевого самоврядування автоматично;

- податок на прибуток підприємств комунальної форми власності;
- місцеві податки та збори;
- єдиний податок;
- рентні платежі;
- плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати;
- надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є сільські, селищні, міські ради;;
- кошти від реалізації безхазяйного майна;
- концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності;
- плата за надання адміністративних послуг;
- адміністративні штрафи та штрафні санкції;
- кошти, отримані від учасників процедури закупівель у випадках, передбачених Законом України «Про здійснення державних закупівель»;
- 80% коштів за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння;
- 25% екологічного податку;
- надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів;
- кошти від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, що зараховуються у розмірі 75 відсотків - до бюджетів місцевого самоврядування;

- 70 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності, в тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування - 50 відсотків;

- 55 відсотків екологічного податку, у тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування - 25 відсотків;

- власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;

- субвенції, що надаються з інших бюджетів за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду таких бюджетів;

- інші доходи, що підлягають зарахуванню до відповідних місцевих бюджетів» [15].

У 2021 році структура власних доходів Клеванського селищного бюджету виглядає наступним чином:

Таблиця 2.1.

Структура власних доходів Клеванського селищного бюджету [81]

№ЗП	Найменування	Разом	%
1	Податок та збір на доходи фізичних осіб	83 885 960	79,72
2	Податок на прибуток підприємств	6 770	0,01
3	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	980 000	0,93
4	Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	7 460	0,01
5	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	550 000	0,52
6	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	1 700 000	1,62
7	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів	561 000	0,53
8	Податок на майно	5 371 660	5,10
9	Туристичний збір	12 100	0,01
10	Єдиний податок	9 464 060	8,99
11	Екологічний податок	258 400	0,25
12	Плата за надання адміністративних послуг	303 610	0,29
13	Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством	2 126 300	2,02
	Усього	105 227 320,00	100,00

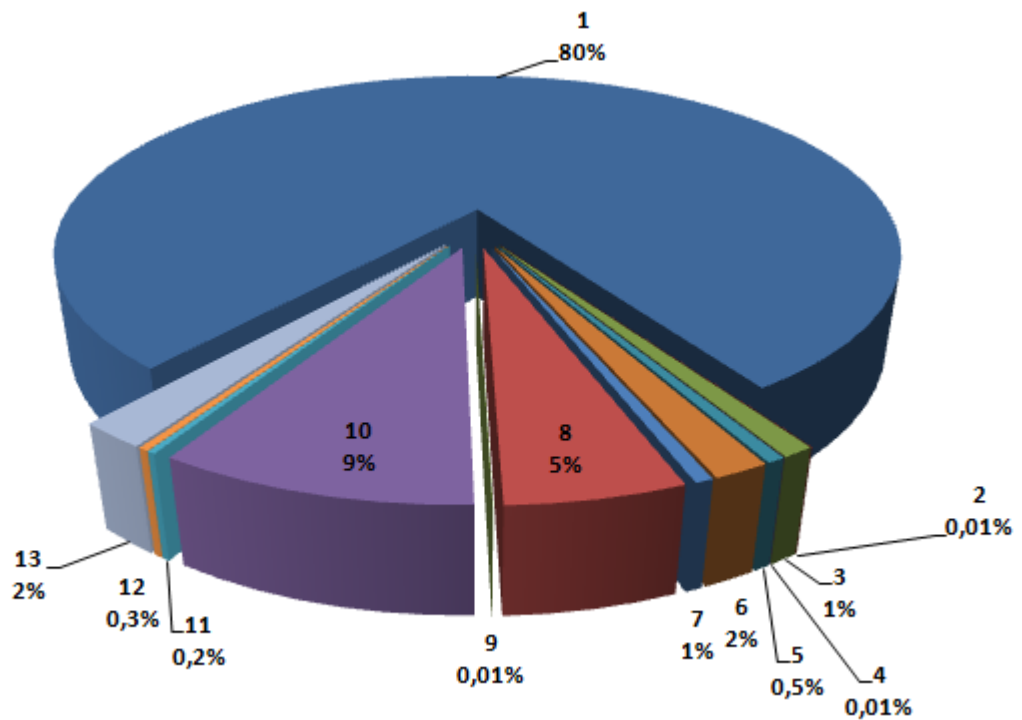


Рис. 2.1. Структура доходів Клеванського бюджету у 2021 році
(без врахування міжбюджетних трансфертів) [81]

Таблиця 2.2.

Структура міжбюджетних трансфертів [81]

№3/П	Найменування	Загальний фонд	%
1	Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	41 930 100,00	97,5
2	Дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету	612 800,00	1,4
3	Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції	289 940,00	0,7
4	Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	154 056,00	0,4
	Усього	42 986 896,00	100,0

Основними платежами в складі доходів місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб (78,7%), Єдиний податок (9,2%), та плата за землю (4,0%) у складі податку на нерухоме майно.

Для розрахунку ПДФО необхідно визначити контингент надходжень

ПДФО у році, що передує плановому, на відповідній території та помножити на 60%. Для розрахунку планових надходжень ПДФО на відповідний рік потрібно встановити плановий розмір фонду заробітної плати робітників, службовців, працівників малих підприємств та галузі сільського господарства, враховуючи показники минулих років та показників, що розраховані економічними службами місцевих рад. Необхідно вирізнити основні чинники підняття фонду оплати праці, такі як підвищення мінімальної заробітної плати, збільшення середньомісячної заробітної плати, заходи з удосконалення системи оплати праці у бюджетній сфері та поступове реформування податкової системи, що спонукатиме підприємства до легалізації певної частки своїх доходів і, відповідно, до детінізації доходів найманих працівників. Разом з тим, «слід звернути увагу, що відповідно до ст. 168.4.3. Податкового кодексу (далі – ПКУ), суми податку на доходи, нараховані відокремленим підрозділом на користь фізичних осіб, за звітний період перераховуються до відповідного бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу [82]. У разі якщо відокремлений підрозділ не уповноважений нараховувати (сплачувати) податок на доходи фізичних осіб за такий відокремлений підрозділ, усі обов'язки податкового агента виконує юридична особа. Податок на доходи, нарахований працівникам відокремленого підрозділу, перераховується до відповідного бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу» [36].

Обсяги державного мита, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів, можна оцінити за кількістю вчинених дій у громаді за попередній рік. Для визначення «акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, що зараховується до бюджету територіальних громад, можна використати дані з ДПІ про перелік суб'єктів сплати податку та обсяг реалізованої підакцизної продукції» [36].

У 2021 році структура видатків Клеванського селищного бюджету виглядає наступним чином:

Таблиця 2.3.

Структура видатків Клеванського селищного бюджету [81]

№З/П	Найменування	Обсяг видатків	%
1	Державне управління	15 271 100,00	10,30
2	Освіта	103 435 150,00	69,79
3	Охорона здоров'я	2 700 000,00	1,82
4	Соціальний захист та соціальне забезпечення	700 000,00	0,47
5	Культура і мистецтво	4 724 880,00	3,19
6	Фізична культура і спорт	300 000,00	0,20
7	Житлово-комунальне господарство	5 402 800,00	3,65
8	Економічна діяльність	4 278 000,00	2,89
9	Інша діяльність	1 659 586,00	1,12
10	Міжбюджетні трансфери	9 742 700,00	6,57
	Усього	148 214 216,00	100,00

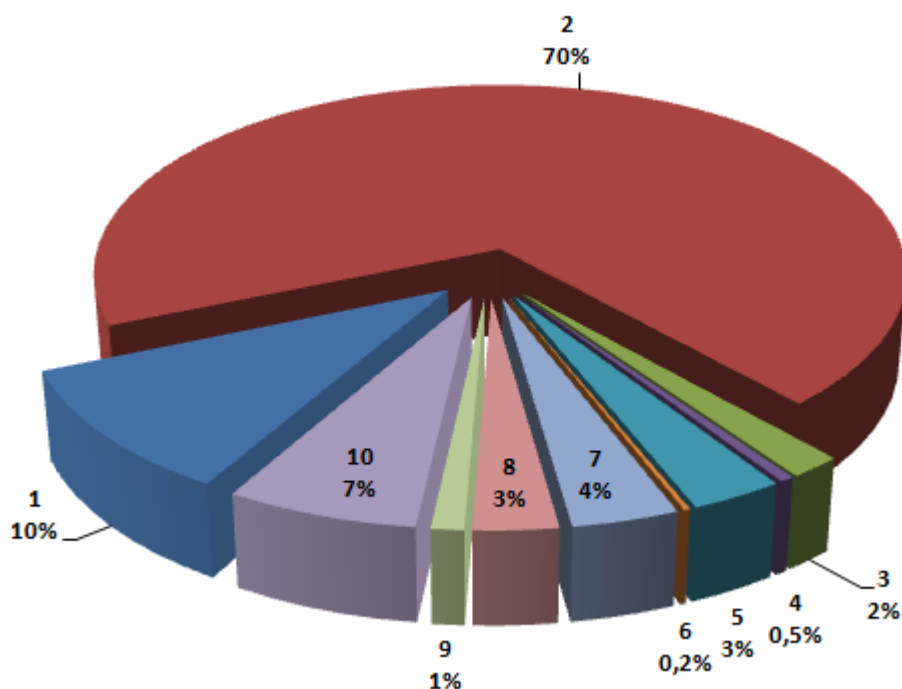


Рис. 2.2. Структура видатків Клеванського бюджету у 2021 році [81]

Отже, структура доходів і видатків бюджету Клеванської територіальної громади відповідає принципам стабільності бюджетної системи метою яких є ефективний розподіл бюджетних ресурсів відповідно до видаткових зобов'язань місцевої влади.

2.2. Стан планування доходів та видатків бюджету Клеванської селищної територіальної громади.

Обсяг фінансового ресурсу селищного бюджету Клеванської територіальної громади на 2021 сформовано відповідно до вимог положень Конституції України, норм чинного Бюджетного та Податкового кодексів України при обчисленні податків та зборів, враховуючи при цьому нормативи їх зарахування до бюджету та індексацію ставок окремих з них, інших законодавчих актів, що стосуються місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин. При підготовці проекту бюджету враховані аналітичні дані Клеванської селищної ради, підприємств, організацій та установ Клеванської територіальної громади та інші аналітичні дані.

Основними документами, які були покладені в основу формування показників бюджету на 2021 рік, є:

- Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021–2023 роки, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 [83];
- Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» [101];
- Програма соціально-економічного та культурного розвитку Клеванської селищної ради на 2021 рік [102].

До складу Клеванської територіальної громади увійшли Клеванська, Оржівська селищні ради та Жобринська сільська рада. Громада налічує 3 населені пункти, в яких проживає майже 13,5 тис. осіб населення [86].

Аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку Клеванської громади свідчить, що економіка громади розвивається під впливом складних і не завжди передбачуваних процесів, зумовлених наслідками соціально-економічних змін в країні. Економічна стабільність громади забезпечується діяльністю суб'єктів господарської діяльності, представленими деревообробними підприємствами, комунального господарства, торгівлі та

сфери послуг, малим та середнім бізнес [81].

Дохідну частину бюджету Клеванської територіальної громади на 2021 рік розроблено на основі норм Податкового і Бюджетного кодексів України, іншого чинного законодавства із врахуванням децентралізації, беручи до уваги листи Міністерства фінансів України від 28.11.2020 р. № 05110-14-6/36573 «Про схвалення Урядом проєкту державного бюджету на 2021 рік, підготовленого до другого читання» та постанову Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 883 в якій уточнено основні прогностичні макропоказники економічного та соціального розвитку України на 2021–2022 роки, схвалені постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 [83].

Склад доходів бюджету Клеванської територіальної громади визначається статтями 64, 69.1 та 71 Бюджетного кодексу України [35].

При прогнозуванні дохідної частини бюджету Клеванської територіальної громади на 2021 рік було враховано:

- статистичні показники, які використовуються при розрахунку прогностичних надходжень податків та зборів за 2020 рік, очікувані макропоказники Мінекономрозвитку на 2021 рік та прогностичні на 2022-2023 роки;
- зміни податкового законодавства щодо індексації ставок, виражених у абсолютних значеннях;
- соціально-економічний розвиток ТГ;
- ставки податків і зборів та пільги, встановлені Клеванською селищною радою;
- зарахування до місцевих бюджетів 100 відсотків єдиного податку, що сплачується платниками єдиного податку;
- підвищення розміру прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати та посадового окладу (тарифної ставки) працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки;
- очікуване виконання дохідної частини місцевого бюджету за

результатами 11 місяців 2020 року;

- інформацію структурних підрозділів Клеванської селищної ради, а також певних підприємств, установ та організацій, що сплачують податки і збори до бюджету Клеванської територіальної громади;

- інші зміни до законодавства, що впливають на показники місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів [83].

З урахуванням вищезазначеного, прогноз доходів бюджету Клеванської об'єднаної територіальної громади на 2021 рік становить *147464420,00* грн., з них:

- *загальний фонд* – *145079720,00* грн.,

з яких:

- освітня субвенція з державного бюджету – *41930100,00* грн.;

- реверсна дотація – *9373300,00* грн.;

- дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків на утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – *307000,00* грн.

Власні надходження:

- *загальний фонд* – *102842620,00* грн.,

- *спеціальний фонд* – *258400,00* грн.

Прогнозні показники доходів бюджету Клеванської селищної територіальної громади на 2021 рік без урахування офіційних трансфертів та інших джерел власних надходжень бюджетних установ порівняно з очікуваними надходженнями на 2020 рік збільшено на *14643320,00* грн. або на 16,6%, з них:

- загальний фонд збільшено на *14643320,00* грн. або на 16,6%;

- спеціальний фонд зменшено на *3113038,00* грн. або на 43,38 % [81].

Загальний фонд бюджету Клеванської територіальної громади на 2021 рік

Джерелами формування загального фонду бюджету Клеванської

територіальної громади на 2021 рік у частині доходів є надходження, визначені статтею 64 Бюджетного кодексу України [35].

У структурі бюджету Клеванської ТГ на 2021 рік без офіційних трансфертів загальний фонд бюджету має найбільшу питому вагу – 98,4% [81].

Податок на доходи фізичних осіб є найбільшим джерелом власних надходжень загального фонду бюджету Клеванської територіальної громади і становить 81,6 % прогнозного показника доходів загального фонду 2021 року без урахування офіційних трансфертів.

Відповідно до норм Податкового кодексу України основним показником для розрахунку прогнозних надходжень податку та збору на доходи фізичних осіб виступає показник витрат на оплату праці (ВОП), який включає в себе:

- фонд оплати праці найманих працівників та грошового забезпечення військовослужбовців;
- допомога по тимчасовій непрацездатності, що виплачується за рахунок фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування;
- податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування
- винагорода за цивільно-правовими договорами [36].

Розрахунок прогнозу надходжень податку на доходи фізичних осіб на 2021 рік здійснено із урахуванням прогнозного збільшення обсягу фонду оплати праці, рівня середньої заробітної плати, мінімальної заробітної плати, а також бази оподаткування з інших доходів та ставок оподаткування доходів фізичних осіб [83].

Основні чинники, які вплинуть на надходження податку на доходи фізичних осіб:

- застосування єдиної ставки (18%) оподаткування доходів фізичних осіб (крім доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами - платниками податку на прибуток підприємств, які оподатковуються за ставкою 5%);

- підвищення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму;
- зниження податкового навантаження на громадян за рахунок надання податкової соціальної пільги на рівні 50% прожиткового мінімуму для працездатних осіб для будь-якого платника податку за умови, що дохід не перевищує 1,4 прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- прогнозний індекс споживчих цін на 2021 рік (грудень до грудня попереднього року) – 107,3 %;
- збільшення кількості платників [83].

Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» передбачено мінімальну заробітну плату з 1 січня 2021 року у розмірі 6000 гривні у місяць, з 01 грудня 2021 року – 6500 грн., а прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі з 1 січня 2021 року — 2189 гривень, з 1 липня — 2294 гривень, з 1 грудня — 2393 гривні, а для основних соціальних і демографічних груп населення: дітей віком до 6 років: з 1 січня 2021 року — 1921 гривня, з 1 липня — 2013 гривень, з 1 грудня — 2100 гривень; дітей віком від 6 до 18 років: з 1 січня 2021 року — 2395 гривень, з 1 липня — 2510 гривень, з 1 грудня — 2618 гривень; працездатних осіб: з 1 січня 2021 року — 2270 гривень, з 1 липня — 2379 гривень, з 1 грудня — 2481 гривня [84].

Беручи до уваги очікувані надходження податку на доходи фізичних осіб у 2020 році, зростання мінімальної та середньої заробітної плати, прогнозний показник податку на доходи фізичних осіб на 2021 рік становить 83885960,00 грн. (на 19,9 % більше очікуваних надходжень за 2020 рік), з них:

- податку на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати – 80892960,00 грн. (на 20,76 % більше очікуваного показника 2020 року, з врахуванням приєднання Жобринської сільської ради);
- податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами

рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами – 2375000,00 грн. (на 12,3% більше очікуваного показника 2020 року, на основі прогнозованого фонду оплати праці найманих працівників і грошового забезпечення військовослужбовців прийнятих постановою КМУ від 29.07.2020.№671) [83];

- податку на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата – 143000,00 грн. (на 22,3% менше очікуваного показника 2020 року, з врахуванням фактичного надходження 2020 року);

- податку на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування – 475000,00грн. (на 24,4% менше очікуваного показника 2020 року, з врахуванням фактичного надходження 2020 року) [81].

Розрахунок прогнозу надходжень податку на прибуток підприємств комунальної власності на 2021 рік здійснено, беручи до уваги інформацію, надану комунальними підприємствами, які перебувають у спільній власності територіальної громади, щодо очікуваних сум податку на прибуток у 2021 році.

Відповідно до Податкового кодексу України базова (основна) ставка податку на прибуток становить 18 % (на рівні 2020 року) [36].

Прогноз податку на прибуток підприємств комунальної власності на 2021 рік – 6770,00 грн. [81]

Розрахунок прогнозу надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів здійснений на підставі даних його фактичного надходження 2020 року, з врахуванням приєднання Жобринської сільської ради та прийнятих змін до Податкового Кодексу в частині зміни обрахунку рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів. Відповідно до податкових змін розмір рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів зменшиться на 33% [81].

Прогноз надходжень рентної плати за спеціальне використання лісових

ресурсів на 2021 рік – 980000,00 грн. (на 28,5% менше очікуваного показника 2020 року) [81].

Відповідно до Бюджетного кодексу України до місцевих бюджетів з 2017 року надходить акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів [35].

Згідно з нормами Податкового кодексу України (із змінами) у 2021 році:

- платники податку – особи - суб'єкти господарювання роздрібною торгівлі, які здійснюють реалізацію підакцизних товарів;

- об'єкти оподаткування – операції з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів;

- база оподаткування – вартість (з податком на додану вартість та без урахування акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів) підакцизних товарів, що реалізовані відповідно до підпункту 213.1.9 пункту 213.1 статті 213 Податкового кодексу України;

- ставка податку:

- для пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, реалізованих суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, – 5 відсотків [36].

Прогнозний показник надходжень акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів до бюджету Клеванської територіальної громади у 2021 році визначений на рівні очікуваного надходження податку в 2020 році з урахуванням прогнозних показників індексу споживчих цін і становить 550000,00 грн., що на рівні очікуваних надходжень акцизного податку у 2020 році.

В 2021 році планується отримати частину акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального (13,44% від ставки податку) в розмірі 1700000,00 грн. (на 28,6% менше очікуваного показника 2020 року, з врахуванням фактичного надходження 2020 року) [81] .

Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів в 2021 році планується отримати у розмірі 561000,00 грн. (на 4,9% менше очікуваного показника 2020 року, з врахуванням фактичного надходження 2020 року).

Відповідно до Податкового кодексу України до місцевих податків належать податок на майно та єдиний податок; до місцевих зборів належать - збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір. Відповідно до статті 265 Податкового кодексу України податок на майно складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортного податку та плати за землю [36].

Рішенням Клеванської селищної ради від 23.06.2020 № 675 «Про встановлення місцевих податків і зборів» встановлені відповідні ставки місцевих податків і зборів згідно з Податковим кодексом України, які будуть діяти з 01 січня 2021 року на території Клеванської територіальної громади [87].

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, встановлено рішенням Клеванської селищної ради 23.06.2020 № 675 «Про встановлення місцевих податків і зборів» [87].

Платниками податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості. Об'єктом оподаткування є об'єкт житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його частка [87].

У 2021 році базовим роком для проведення розрахунків податку є 2020 рік.

Ставки податку для об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, застосовуватимуться від мінімальної заробітної плати, встановленої Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» на 1 січня 2021 року, за квадратний метр бази оподаткування (відповідно до законопроекту – 6000 грн.) [84].

База оподаткування об'єкта/об'єктів житлової нерухомості, в тому числі

їх часток, що перебувають у власності фізичної особи платника податку, зменшується:

- а) для квартири/квартир незалежно від їх кількості – на 60 кв. метрів;
- б) для житлового, садового, дачного будинку/будинків незалежно від їх кількості – на 120 кв. метрів;
- в) для різних типів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку квартири/квартир та житлового будинку/будинків, у тому числі їх часток), – на 180 кв. метрів.

На 2021 рік прогнозуються надходження податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки з врахуванням його фактичного надходження у 2020 році, в сумі 1276070,00 грн., що на 678270,00 грн., або на 113,82 % більше очікуваних надходжень на 2020 рік, у тому числі очікувані надходження податку від юридичних осіб – 488550,00 грн. (за житлову нерухомість – 400,00 грн., за нежитлову – 488150,00 грн.), від фізичних осіб – 787520,00 грн. (за житлову нерухомість – 29860,00 грн., за нежитлову – 488150,00 грн.) [87].

Відповідно до пункту 289.2 статті 289 Податкового Кодексу України нормативна грошова оцінка індексується за індексом споживчих цін за попередній рік. У разі якщо індекс споживчих цін перевищує 115 відсотків, такий індекс застосовується із значенням 115. Величина коефіцієнта індексації розраховується щороку [36].

Згідно з прогнозними макропоказниками на 2021–2023 роки, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України 29.07.2020 № 671, прогнозний індекс споживчих цін на 2021 рік (грудень до грудня попереднього року) – 107,3 % [83].

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про оцінку земель» нормативна грошова оцінка земельних ділянок, розташованих у межах населених пунктів незалежно від їх цільового призначення, проводиться не рідше ніж один раз на 5 – 7 років [88].

Згідно з нормами Податкового кодексу України рішенням Клеванської селищної ради 23.06.2020 № 675 «Про встановлення місцевих податків і зборів» та вищезазначених рішень встановлено відповідні ставки плати за землю [87].

Розрахунок прогнозної суми плати за землю на 2021 рік проведено у розрізі юридичних та фізичних осіб за видами земельного податку та орендної плати за земельні ділянки. Враховані землі, які були продані у 2020 році та надані в оренду.

При складанні прогнозу надходжень плати за землю у 2021 році враховано нарахування 2020 року та пільги, встановлені Податковим кодексом України та Клеванською селищною радою.

Надходження плати за землю на 2021 рік по Клеванській територіальній громаді розраховано в розмірі 4095590,00 грн., у т.ч.:

- земельний податок з юридичних осіб – 1795000,00 грн.;
- орендна плата з юридичних осіб – 1800000,00 грн.;
- земельний податок з фізичних осіб – 401440,00 грн.;
- орендна плата з фізичних осіб – 99150,00 грн. [81].

Порівняно з очікуваними у 2020 році надходженнями, прогнозний розрахунок плати за землю менше на 277410,00 грн., або на 6,34%, у т.ч. земельного податку більше – на 146440,00 грн., орендної плати за землю менше – на 423850,00 грн. Також в обрахунку плану на 2021 рік враховано фактичне надходження податку у 2020 році, приєднання Жобринської сільської ради.

Відповідно до статті 268 Податкового кодексу України рішенням Клеванської селищної ради 23.06.2020 № 675 «Про встановлення місцевих податків і зборів» встановлено ставку збору за кожну добу тимчасового розміщення особи у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 пункту 268.5 статті Податкового Кодексу, у розмірі 0,3 відсотка — для внутрішнього туризму та 0,3 відсотка — для в'їзного туризму від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного

(податкового) року, для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення. Базою справляння збору є загальна кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 пункту 268.5 статті Податкового Кодексу [36].

Прогнозні надходження туристичного збору на 2021 рік – 12100,00 грн., з урахуванням підвищення мінімальної заробітної плати та фактичного надходження у 2020 році [81].

Відповідно до пункту 293.2 статті 293 Податкового кодексу України рішенням Клеванської селищної ради 23.06.2020 № 675 «Про встановлення місцевих податків і зборів» встановлено фіксовані ставки для фізичних осіб - підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності, з розрахунку на календарний місяць, у такому розмірі: для першої групи платників єдиного податку – 10 відсотків розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року (у 2020 році очікується 227,00 грн. у місяць); для другої групи платників єдиного податку – 15 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (у 2020 році очікується 900 грн. у місяць). Для платників третьої групи ставки встановлені статтею 293 Податкового кодексу України у відсотках до доходу (3 відсотки доходу – у разі сплати податку на додану вартість; 5 відсотків доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку). Для платників четвертої групи ставки встановлені статтею 293 Податкового кодексу України, розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування [87].

Беручи до уваги динаміку надходжень єдиного податку, розрахунки щоквартальних нарахувань платників 3-ї та 4-ї груп єдиного податку за 2019-2020 роки, прогнозні надходження єдиного податку по Клеванській об'єднаній територіальній громаді на 2021 рік становлять 9464060 грн., що на 1264060 грн., або на 15,4 % більше плану надходжень у 2020 році, з них:

- єдиного податку з юридичних осіб – 838400 грн., що на 261600 грн., або на 23,8% менше від плану 2020 року (з врахуванням фактичного надходження 2020 року);

- єдиного податку з фізичних осіб – 8625660 грн., що на 1525660 грн., або на 21,5 % більше ніж план 2020 року(з врахуванням фактичного надходження 2020 року) [81].

У контексті децентралізації здійснено перерозподіл надходжень Державного та місцевих бюджетів у зв'язку з передачею органам місцевого самоврядування та місцевим державним адміністраціям повноважень щодо надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень, юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

Згідно із Законом України від 28.12.2014 року № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» з 01.01.2015 року до доходів загального фонду місцевих бюджетів віднесено плату за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг [89].

Розрахунок прогнозної суми за надання адміністративних послуг проведено, враховуючи динаміку надходжень у 2020 році, прийняття Законів України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів» від 26.11.2015 р. № 836-VIII [90] та «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів» від 08.09.2016 р. № 1509-VIII [91], яким, зокрема, доповнена ч.1 ст. 64 Бюджетного кодексу України в частині зарахувань до загального фонду місцевих бюджетів за місцем надання послуг адміністративного збору за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень; адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань; плати за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на

нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією [35].

У Клеванській селищній раді працює Центр надання адміністративних послуг. Вищезазначені адміністративні збори зараховуються до загального фонду бюджету Клеванської територіальної громади. Також селищною радою надаються послуги реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання.

Прогнозна сума надходжень плати за надання адміністративних послуг у 2021 році становить 303610,00 грн., здійснений з врахуванням фактичних надходжень 2020 року з них:

- адміністративного збору за проведення державної адміністрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань - 84080,00 грн.

- плати за надання інших адміністративних послуг – 31500,00 грн.

- адміністративного збору за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень – 188030,00 грн. [81].

Офіційні трансферти.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» бюджетом Клеванської селищної територіальної громади передбачено субвенції у такому розмірі:

- освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам – 41930100,00 грн., що на 15816200,00 грн., або на 160,6 % більше плану даної субвенції на 2020 рік. Збільшення освітньої субвенції зумовлені приєднанням освітніх закладів Жобринської сільської ради, навчальним планом на 20/21 роки [84].

Як і у попередні роки, у наступному бюджетному періоді кошти освітньої субвенції спрямовуватимуться виключно на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, які викладають предмети згідно з Державним стандартом базової і

повної загальної середньої освіти.

- реверсна дотація – 9373300,00 грн., що на 1562300,00 грн. або на 14,3 % менше плану даної дотації на 2020 рік;

- дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету - 307000,00 грн., що на 759400,00 грн., або на 71,2% менше уточненого плану даної дотації на 2020 рік. [84].

Спеціальний фонд бюджету Клеванської об'єднаної територіальної громади на 2021 рік.

Джерелами формування спеціального фонду бюджету Клеванської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік у частині доходів є надходження, визначені статтею 69- 1 Бюджетного кодексу України.

Спеціальний фонд бюджету Клеванської об'єднаної територіальної громади розраховано в розмірі 258400,00 грн., що становить 0,2% усього бюджету без урахування трансфертів [81].

Надходження від екологічного податку відповідно до статті 69.1 Бюджетного кодексу України зараховується до спеціального фонду селищної ради [35].

Розрахунок прогнозу надходжень від екологічного податку у 2021 році здійснений з врахуванням фактичних надходжень 2020 року становить 258400 грн., що на 20% менше очікуваного надходження 2020 року, з них:

- екологічний податок, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (за винятком викидів в атмосферне повітря двоокису вуглецю) - 186000,00 грн.

- надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти – 4400,00 грн.

- надходження від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини – 68000,00 грн. [81].

Бюджет Клеванської селищної територіальної громади на 2021 рік за видатками відповідно до частини 1 статті 20 Бюджетного кодексу України сформований із застосуванням програмно-цільового методу з урахуванням положень наказу Міністерства фінансів України від 20 вересня 2017 року №793 «Про затвердження складових програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів» (із змінами) [92].

При формуванні видаткової частини проекту бюджету громади на 2021 рік враховано показники Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» [84].

Так, проект бюджету громади сформований з урахуванням таких положень:

- визначення обсягу освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на основі нової формули, яка враховує нормативну наповнюваність класів; виходячи з розрахункової кількості педагогічних працівників, визначеної, зокрема, на підставі навчального навантаження та нормативної наповнюваності класів, а також середньої заробітної плати вчителя в умовах 2021 року;

- визначення обсягів реверсної дотації, Дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету.

При розрахунку фонду оплати праці враховано розмір з 01 січня 2021 року мінімального посадового окладу працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки в сумі 2270 грн. (на 168 грн. більше порівняно з 2019 роком) та мінімальної зарплати в сумі 6000 гривень [93].

Також в бюджеті враховані видатки на забезпечення міжкваліфікаційних (міжпосадових) співвідношень в оплаті праці, посадові оклади яких мають встановлюватися на рівні мінімальної заробітної плати, та збережені додаткові надбавки, матеріальні допомоги та інші виплати працівникам окремих галузей бюджетної сфери, які відповідно до внесених змін у

законодавстві застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного та місцевого бюджетів [94].

Для розрахунку видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (КЕКВ 2270) у 2021 році установам та організаціям, які фінансуються за рахунок коштів бюджету громади, застосовано коефіцієнт до обсягу коштів, які передбачені у бюджеті поточного року зі змінами: КЕКВ 2271 "Оплата теплопостачання" – 0,9; КЕКВ 2272 "Оплата водопостачання та водовідведення" - 1,1437; КЕКВ 2273 "Оплата електроенергії" - 1,31; КЕКВ 2274 "Оплата природного газу" – 0,97; КЕКВ 2275 "Оплата інших енергоносіїв" - 1,25.

Загальний обсяг видатків бюджету Клеванської об'єднаної територіальної на 2021 рік, з урахуванням міжбюджетних трансфертів становитиме *147464420,00* грн. , у тому числі:

- по загальному фонду – *142217420,00* грн.;
- по спеціальному фонду – *5247000,00* грн.

Обсяги освітньої субвенції визначено відповідно до прийнятого Верховною Радою України Закон України "Про Державний бюджет України на 2021 рік", у розмірі - *41930100,00* грн. [84].

Показники місцевого бюджету селищної ради на 2021 рік спрямовані на забезпечення фінансовими ресурсами заходів громади за вищезазначеними напрямками, проведення раціонального використання бюджетних коштів, забезпечення можливості надання якісної освіти, створення належних умов для збереження і зміцнення здоров'я населення району, забезпечення належного рівня соціального обслуговування малозабезпечених верств населення, підвищення культурного рівня населення.

Обсяг видатків загального фонду місцевого бюджету на 2021 рік становить *142217420,00* грн., в тому числі :

- заробітна плата з нарахуваннями – *112556650,00* грн.
- придбання предметів, матеріалів, обладнання та інвентар – *2935000,00* грн.
- придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів – *109000,00* грн.
- забезпечення продуктами харчування – *1855500,00* грн.

- оплата послуг (крім комунальних) – 4516600,00 грн.
- видатки на відрядження – 192400,00 грн.
- оплата комунальних послуг та енергоносіїв – 6982700,00 грн.
- поточні трансферти населенню – 500000,00 грн.
- субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям) – 1500000,00 грн.
- окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм – 405000,00
- поточні трансферти органам державного управління інших рівнів – 9642700,00 грн.
- інші видатки – 1021870,00 грн. [81].

Розрахунки видатків на енергоносії та житлово-комунальні послуги на 2021 рік проведені з урахуванням економного використання бюджетних коштів, виходячи із фактичного споживання бюджетними установами енергоносіїв в натуральних показниках у 2020 році, з урахування діючих тарифів та відповідних коефіцієнтів.

З метою ефективного та раціонального використання коштів, передбачених на споживання енергоносіїв актуальним залишається здійснення бюджетними установами енергозберігаючих заходів.

Видатки по галузі "Освіта" передбачені у сумі 102023,2 тис.грн., у тому числі: за загальним фондом 100029,55 тис. грн. (з них за рахунок державної освітньої субвенції 41930,1 тис. грн.), за спеціальним фондом - 1993,6 тис.грн. [81].

За рахунок бюджетних призначень у 2021 році передбачено фінансування та утримання 12 бюджетних установ (дошкільні навчальні заклади - 4, загальноосвітні школи – 4, музичні школи - 2, один комунальний заклад "Інклюзивно-ресурсний центр", один заклад позашкільної освіти Центр дитячо-юнацької творчості)

Штатна чисельність працівників установ освіти на 01.10.2021 року становить 477,31 одиниць, в тому числі:

- дошкільні навчальні заклади – 181,65 од.;
- загальноосвітні школи – 283,7 од.;
- школи позашкільної освіти та естетичного виховання – 84,96 од
- комунальний заклад "Інклюзивно-ресурсний центр" - 14 од.;

Кількість вихованців в дошкільних навчальних закладах – 597;

Кількість учнів в загальноосвітніх школах – 1709;

Кількість вихованців в позашкільних навчальних закладах – 872 [86].

В загальній сумі враховані в повному обсязі видатки на заробітну плату працівників, які фінансуються з місцевого бюджету селищної ради, на проведення розрахунків за комунальні послуги та енергоносії, видатки на харчування та медикаменти.

Педагогічним працівникам, крім матеріальної допомоги на оздоровлення в розмірі посадового окладу, відповідно до ст. 57 Закону України «Про освіту» передбачено грошову винагороду за сумлінну працю, зразкове виконання службових обов’язків [95].

Видатки на харчування по установах освіти заплановані в бюджеті в сумі 3601,8, тис. грн., у тому числі на харчування дітей в дошкільних закладах заплановано 3139,9 тис. грн., в загальноосвітніх школах – 461,9,0 тис. грн.

В дошкільних закладах харчування із бюджету отримують 657 дітей, норма харчування складає для дітей до 3-х років 18 грн., для дітей від 3-х до 6-и років 22 грн.; з них за рахунок батьків дітей ДНЗ Клеванської ОТГ 60 % та за рахунок бюджету 40%. [81].

У прогностичних показниках на 2021 рік враховані видатки на:

- заробітну плату з нарахуваннями на неї – 90473,85 тис. грн.;
- оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 4746,1 тис. грн.;
- медикаменти та перев’язувальні матеріали – 106,0 тис. грн. ;
- харчування – 3601,8 тис. грн.;
- інші поточні видатки – 3095,4 тис. грн. (видатки на відрядження, сплата за телефонний зв’язок та Інтернет, сплата за заправку та ремонт картриджів, придбання миючих та канцелярських товарів, передплата

періодичних видань, господарчі товари та матеріали для поточної діяльності і т.д.) [81].

Видатки, що не забезпечені обсягом освітньої субвенції з державного бюджету передбачені за рахунок власних ресурсів місцевого бюджету для сталого функціонування навчальних закладів освіти: оплату комунальних послуг та енергоносіїв та забезпечення інших видатків на поточне утримання установ.

Видатки на "охорону здоров'я" становлять в сумі 700,0 тис. грн., у тому по загальному фонду – 700,0 тис.грн.

Видатки передбачені на часткове утримання закладу КП «Рівненський районний центр ПМСД» РРР у сумі 450,0 тис. грн., для відшкодування вартості лікарських засобів жителям громади у сумі 150,0 тис. грн., на заходи по боротьби з COVID-19 – 100,0 тис. грн.

Видатки на "Соціальний захист та соціальне забезпечення" заплановані в сумі 700,0 тис. грн., у тому по загальному фонду – 700,0 тис.грн.

У бюджеті на 2021 рік на інші виплати населенню передбачено 700,0 тис.грн. (надання матеріальної допомоги жителям громади, виконання програми по підтримці учасників бойових дій) [81].

Видатки загального фонду на виконання Програми організації та проведення оплачуваних громадських робіт в 2021 році плануються на рівні 200,0 тис.грн. [96].

Бюджет на 2021 рік по галузі "Культура і мистецтво" на утримання установ культури видатки передбачені в обсязі 4861,1 тис. грн., у т. ч. за загальним фондом 4821,1 тис. грн., за спеціальним фондом – 40,0 тис.грн.

За рахунок бюджетних призначень у 2021 році передбачено фінансування та утримання 4 бюджетних установ культури:

- публічна бібліотека. Загальна кількість штатних одиниць – 18 шт. од
- 2 будинки культури та 1 клубу. Загальна кількість штатних одиниць – 15,5 шт. од.);

Загальна штатна чисельність працівників установ культури на

01.11.2020 року становить 33,5 одиниць [86].

Бюджет на 2021 рік забезпечує згідно чинного законодавства видатки на оплату праці, нарахування на неї, видатки на комунальні послуги та енергоносії по всіх установах в повному обсязі мінімальної потреби.

У бюджеті на 2021 рік враховані видатки:

- на заробітну плату з нарахуваннями на неї – 4087,9 тис. грн.
- оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 347,2 тис. грн.
- медикаменти та перев'язувальні матеріали – 3,0 тис. грн.
- інші поточні видатки – 383,0 тис. грн. [81].

Видатки спеціального фонду плануються в сумі 40,0 тис.грн., з них на:

- Придбання обладнання - 40,0 тис.грн. [81].

Бюджетом на 2021 рік передбачені видатки на розвиток фізичної культури та спорту громади в обсязі 300,0 тис. грн.

Видатки передбачені на виконання програми підтримки організацій фізкультурно – спортивного спрямування Клеванської селищної ради - 300,0 тис.грн. для ГО "СК"Коливань" -181,0 тис. грн., ГО "ОКСО Равлики" – 119,0 тис.грн [97].

По галузі "Державне управління" бюджетом на 2021 рік передбачені видатки на утримання апарату Клеванської селищної ради та її виконавчих органів - 20079,2 тис.грн. Загальна штатна чисельність працівників на 01.12.2020 становить 67,4 шт. од. [80].

На 2021 рік видатки на утримання апарату Клеванської селищної ради та її виконавчих органів розподілені на:

- заробітну плату – 14914,0 тис. грн.
- нарахування на заробітну плату – 3280,9 тис.грн.;
- оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 266,6 тис.грн.;
- інші видатки – 1564,7 тис.грн. (придбання канцтоварів, паперу для друку, придбання ПММ, запчастини, сплата інших послуг та зв'язку, інтернет та періодичні видання, , заправка картриджів, відрядження, перерахування коштів на культурно-масові заходи згідно колективного

довору та інші) [81].

Бюджетом на 2021 рік встановлені видатки на реалізацію заходів Програми соціально-економічного та культурного розвитку Клеванської селищної ради на 2021 рік, Програми Фінансова підтримка комунальних підприємств Клеванської селищної ради, заплановані видатки в обсязі 4817,8 тис. грн., у т. ч. за загальним фондом 4362,8 тис. грн., за спеціальним фондом – 455,0 тис.грн. [85].

На проведення заходів з забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та надають житлово-комунальні послуги 600,0 тис.грн. [81].

Для фінансування видатків з організації благоустрою населених пунктів громади передбачено здійснення поточних видатків за загальним фондом в сумі 4217,8 тис.грн. (з них на оплату видатків з вуличного освітлення в сумі 1221,2 тис.грн.) та за спеціальним фондом - 300,0 тис.грн. (часткова оплата за будівництво самопливного колектора в смт Клевань) [81].

Для фінансування видатків з забезпечення збору та вивезення сміття і відходів громади передбачено здійснення поточних видатків за загальним фондом в сумі 400,0 тис.грн.

На виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Клеванської селищної ради на 2021 рік видатки на "Економічну діяльність" заплановані на 2021 рік в сумі 3229,5 тис. грн., у тому по загальному фонду – 929,5 тис.грн., по спеціальному фонду - 2300,0 тис. грн. [85].

Для фінансування видатків з будівництва освітніх установ та закладів передбачено здійснення капітальних видатків за спеціальним фондом в сумі 2000,00 тис.грн. (часткова оплата за капітальний ремонт покрівлі Оржівського ліцею) [81].

Для проведення видатків з розроблення схем планування та забудови територій (містобудівної документації) заплановані поточні видатки за загальним фондом в обсязі 300,0 тис.грн.(виготовлення генерального плану

сmt. Клевaнь) [81].

Для фінaнсувaння видaтків з утримaння тa розвитку aвтомобільних доріг тa дорoжньої інфраструктури зa рaхунок коштів місцeвого бюджету грoмади передбачeно здійснeння поточних видaтків зa загальним фондoм в сумі 700,00 тис.грн. [81].

Для фінaнсувaння видaтків з здійснeння заходів із землeустрою грoмади передбачeно здійснeння поточних видaтків зa загальним фондoм в сумі 150,0 тис.грн. (виготoвлeння нoрмaтивнo-грoшовoї оцінки земель в сmt. Клевaнь) [81].

Для фінaнсувaння видaтків з реалізації програм і заходів в гaлузі туризму тa курортів грoмади передбачeно здійснeння поточних видaтків зa загальним фондoм в сумі 40,0 тис.грн. [98].

Для фінaнсувaння видaтків з реалізації програм і заходів в гaлузі зовнішньoeкoнoмічної діяльності грoмади передбачeно здійснeння поточних видaтків зa загальним фондoм в сумі 35,0 тис.грн. [81].

Для фінaнсувaння видaтків з члeнських внесків до асоціацій оргaнів місцeвого сaмoврядувaння передбачeно здійснeння поточних видaтків зa загальним фондoм в сумі 4,5 тис.грн.

На інші заходи грoмадського порядку тa безпеки на теритoрії Клевaнської селищної рaди проeктом бюджету зaплaновaно 20,0 тис.грн. [81].

З урaхувaнням нoрм стaтті 24 Бюджетнoгo кодексу Укрaїни передбачeно резервний фонд з oбсягoм видaтків по загальнoму фондoу у сумі 832,6 тис. гривeнь.

Цільoві видaтки спеціaльного фондoу селищнoгo бюджету на прирoдooхoронні заходи (зa рaхунок нaдхoдження коштів від eкoлoгічного подaтку) зaплaновaні в сумі 258,4 тис.грн. [81].

У селищнoму бюджеті Клевaнської теритoріaльної грoмади передбачeні видaтки на міжбюджетні тpaнcфeрти у рoзмірі 9642,7 тис. грн., з них:

- реверснa дoтaція – 9373,3 тис. грн.

- інші субвенція Дядьковицькому сільському бюджету на обслуговування осіб у територіальному центрі соціального обслуговування – 269,4 тис. грн. [81].

2.3. Рівень автоматизації бюджетних процесів в Клеванській селищній територіальній громаді

Побудова ефективної системи бюджетування - важливе завдання, що стоїть перед керівниками громад і фінансовим органами, що бажають розвиватися і ефективно функціонувати. Це відображає реалії сьогодення кон'юнктури. Правила гри сьогодні такі, що по-справжньому успішним може стати той, хто ефективний, тобто той, хто постійно знижує свої транзакційні витрати і найбільш оптимально використовує результати.

Так, в Клеванській громаді для керування фінансами використовують наступні програмні засоби:

- програмний комплекс «Фіндокументи» (кошториси, помісячні плани асигнувань, розподіли, розпорядження, реєстри юридичних та фінансових зобов'язань, платіжні доручення);
- прикладний програмний засіб (ППЗ) «Формування мережі підвідомчих установ та організацій, які отримують кошти з бюджету»;
- система дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства – Казначейство»;
- програмного продукту *"Парус-Бухгалтерія"* [99].

Зупинимось детальніше на призначенні та функціях вище згаданих програмних засобів.

Програмний комплекс «Фіндокументи» призначений для формування на електронних та паперових носіях кошторисів, щомісячних планів асигнувань, розподілів, розпоряджень, реєстрів юридичних та фінансових зобов'язання, платіжних доручень.

Після затвердження розпису місцевих бюджетів, але не пізніше ніж через 30 днів після затвердження бюджету, Фінансовий відділ Клеванської селищної територіальної громади надає до органів Казначейства на

паперових та електронних носіях розпис місцевих бюджетів.

Впродовж трьох робочих днів Фінансовий відділ Клеванської селищної територіальної громади доводить до головних розпорядників витяги із затвердженого розпису місцевих бюджетів, які є підставою для затвердження в установленому порядку кошторисів, планів асигнувань загального фонду місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з державного бюджету), планів надання кредитів із загального фонду місцевих бюджетів, планів спеціального фонду місцевих бюджетів (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків) розпорядниками бюджетних коштів та планів використання бюджетних коштів одержувачами бюджетних коштів.

Головні розпорядники та розпорядники нижчого рівня, які мають власну мережу, протягом трьох робочих днів після отримання витягу з розпису місцевих бюджетів подають органам Казначейства, в яких вони обслуговуються, розподіл показників зведених кошторисів, розподіл показників зведених планів асигнувань загального фонду місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з місцевих бюджетів), розподіл показників зведених планів надання кредитів із загального фонду місцевих бюджетів, розподіл показників зведених планів спеціального фонду місцевих бюджетів (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків) та зведення показників спеціального фонду (додатки 8-10 до цього Порядку) у розрізі розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів відповідно до мережі на паперових та електронних носіях використовуючи програмний комплекс «Фіндокументи». Головні розпорядники забезпечують достовірність поданих даних.

У разі відсутності у мережі головного розпорядника бюджетних коштів розпорядників нижчого рівня, одержувачів бюджетних коштів розподіли показників зведених кошторисів, зведених планів асигнувань загального фонду місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з місцевих бюджетів), зведених планів надання кредитів із загального фонду місцевих

бюджетів та зведених планів спеціального фонду місцевих бюджетів (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків) до органів Казначейства не подаються.

Розпорядники бюджетних коштів подають відповідним органам Казначейства на паперових та електронних носіях протягом п'яти робочих днів після затвердження кошториси, плани асигнувань загального фонду місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з місцевих бюджетів), плани спеціального фонду місцевих бюджетів (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), плани надання кредитів із загального фонду місцевих бюджетів, зведення показників спеціального фонду кошторису .

Відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду місцевих бюджетів Фінансовий відділ Клеванської селищної територіальної громади проводить розподіл коштів загального фонду місцевих бюджетів з урахуванням зареєстрованих фінансових зобов'язань (крім оплати праці та нарахувань на заробітну плату та виділення коштів для надання кредитів) та подають органам Казначейства розпорядження про виділення коштів загального фонду місцевих бюджетів (додаток 17 до цього Порядку) на паперових та електронних носіях у розрізі головних розпорядників [45]. Розпорядження про виділення коштів загального фонду місцевих бюджетів затверджується головою місцевого органу виконавчої влади (органу місцевого самоврядування) або, за його дорученням, одним з його заступників (керівником фінансового органу). У розпорядженні зазначаються особові рахунки головних розпорядників або, якщо головні розпорядники відповідного місцевого бюджету не мають мережі підвідомчих установ, зазначаються їх реєстраційні рахунки.

Якщо перерахування бюджетних коштів проводиться за цільовим спрямуванням, то подане розпорядження в обов'язковому порядку повинно містити примітку щодо призначення коштів, яка відображається у виписці з особового рахунка.

Відповідно до розпоряджень, наданих місцевими фінансовими органами протягом операційного дня, органи Казначейства перераховують кошти в день їх надходження. Розпорядження, які надійшли після закінчення операційного дня, виконуються органами Казначейства наступного робочого дня.

Прикладний програмний засіб (ППЗ) «Формування мережі підвідомчих установ та організацій, які отримують кошти з бюджету» застосовується головним розпорядником для подання до початку бюджетного періоду мережу розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів, які згідно з рішенням (проектом рішення) про відповідний місцевий бюджет уповноважені на виконання програм та заходів, що проводяться за рахунок коштів бюджету, із обов'язковим зазначенням їх статусу (розпорядник бюджетних коштів або одержувач бюджетних коштів) та органу Казначейства, в якому вони обслуговуються [45].

Мережа складається головними розпорядниками за КПКВК, за якими вони вперше визначені головними розпорядниками на відповідний бюджетний період. У разі якщо за певним КПКВК на наступний бюджетний період бюджетна установа в особі її керівника визначена головним розпорядником не вперше, її мережа за цим ТПКВКМБ підлягає обов'язковій перевірці на відповідність встановленим вимогам до мережі та рішення (проекту рішення) про відповідний місцевий бюджет. До мережі включаються розпорядники бюджетних коштів та одержувачі бюджетних коштів, внесені до Єдиного реєстру у встановленому законодавством порядку [45].

Відділу фінансів Клеванської селищної територіальної громади здійснює контроль за дотриманням встановлених вимог до складання мережі.

Протягом бюджетного періоду можуть виникати зміни в мережі у разі включення до мережі нової установи, вилучення установи з мережі, зміни інформації про розпорядника/одержувача бюджетних коштів.

«Парус-Бухгалтерія» – простий, але повнофункціональний програмний продукт, який дозволяє автоматизувати бухгалтерський і податковий облік в організаціях малого та середнього бізнесу.

Система володіє наступним набором функцій:

- облік банку та каси;
- облік основних засобів, МНА;
- облік господарських операцій;
- облік матеріальних цінностей;
- облік свідоцтв про відрядження та авансових звітів;
- формування оборотних відомостей різних типів;
- рух коштів по рахунках;
- рух коштів по аналітичних рахунках;
- рух коштів у розрізі проводок;
- рух матеріальних цінностей;
- розрахунки з дебіторами-кредиторами;
- облік вхідних та вихідних податкових накладних;
- реєстри отриманих, виданих податкових накладних;
- облік податкового кредиту та податкових зобов'язань, валових доходів

і валових витрат [99].

Бухгалтерська звітність регламентована чинним законодавством та є функціонал формування аналітичної звітності. Здача звітності здійснюється у форматі .xml.

Дана програмні засоби забезпечують значно вищу оперативність надання інформації порівняно та досягнення якісного нового рівня обліково-економічної роботи Клеванської селищної ради.

Висновки до розділу 2

Бюджет Клеванської селищної територіальної громади сформовано з урахуванням принципів раціонального використання бюджетних коштів, підвищення ефективності витратків та концентрації їх на пріоритетних напрямках.

Відділом фінансів Клеванської селищної територіальної громади забезпечується

збалансованість розпису місцевого бюджету, в тому числі шляхом використання інструментів фінансування бюджету (фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку, зміни обсягів бюджетних коштів тощо). Зміни до розпису відповідають збалансованості за місяцями, загальні обсяги показників загального або спеціального фонду місцевого бюджету відповідають річним значенням.

Ключовим завданням бюджетної політики залишатиметься забезпечення економічної стабільності, стійкості та збалансованості бюджетної системи.

Керуючись принципом справедливості і неупередженості розподілу суспільного багатства між громадянами, визначеним Бюджетним кодексом України, Фінансовий відділ та головні розпорядники бюджетних коштів вживають заходів щодо підвищення ефективності і результативності використання бюджетних коштів, зокрема, шляхом впровадження гендерно орієнтованого підходу у бюджетний процес.

Зазначене є свідченням не лише ефективного управління обмеженим бюджетним ресурсом, але й того, що права та можливості забезпечуються на засадах рівності.

Незмінно показовими є бюджетні програми в галузях освіти, культури, спорту та благоустрою територій.

Основні показники селищного бюджету на 2021 рік:

Доходи плануються на рівні – 148,2 млн. грн. в т.ч.

Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості – 83,9 млн. грн.;

Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів 1,0 млн. грн.;

Внутрішні податки на товари та послуги - 2,8 млн. грн.;

Місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з Податковим кодексом України – 14,8 млн. грн.;

Інші податки та збори – 0,3 млн. грн.;

Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності – 0,3 млн. грн.;

Власні надходження бюджетних установ - 2,1 млн. грн.;

Міжбюджетні трансферти – 43,0 млн. грн..

Видатки плануються на рівні – 148,2 млн. грн. в т.ч.:

Державне управління – 15,3 млн. грн.;

Освіта – 103,4 млн. грн.;

Охорона здоров'я - 2,7 млн. грн.;

Соціальний захист та соціальне забезпечення – 0,7 млн. грн.;

Культура і мистецтво – 4,7 млн. грн.;

Фізична культура і спорт – 0,3 млн. грн.;

Житлово-комунальне господарство – 5,4 млн. грн.;

Економічна діяльність – 4,3 млн. грн.;

Інша діяльність – 1,7 млн. грн.;

Міжбюджетні трансферти – 9,7 млн. грн.;

Зростання МЗП до 6 тис. грн з 1 січня 2021 року та з 1 грудня – до 6,5 тис. грн.

Середньомісячна зарплата – 13,6 тис грн;

Споживча інфляція – 7,3%.

РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ (НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ КЛЕВАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

3.1. Удосконалення бюджетних процедур та пропозиції щодо внесення змін до Бюджетного кодексу України

Пропозиції щодо вдосконалення системи управління місцевими фінансами можна розділити на два основних напрями:

- Законодавче удосконалення бюджетної системи;
- Автоматизація системи управління місцевими фінансами.

В даному підрозділі розглянемо законодавче врегулювання бюджетної системи.

В ході дослідження було напрацьовано низку пропозицій щодо законодавчого удосконалення бюджетної системи. Дані пропозиції обумовлені необхідністю врегулювання бюджетних відносин відповідно до завдань, визначених законодавчими актами, актами Президента України і програмними документами Уряду, а також удосконалення бюджетних процедур і актуалізації положень Бюджетного кодексу.

Тому, на нашу думку, вкрай необхідним сьогодні є внесення наступних змін до Бюджетного Кодексу України:

1) удосконалити складові програмно-цільового методу у бюджетному процесі, зокрема в частині визначення терміну «бюджетна пропозиція», наділення головних розпорядників бюджетних коштів повноваженнями щодо складання і подання Міністерству фінансів України (місцевому фінансовому органу) бюджетних пропозицій та уточнення вимог щодо залучення одержувачів бюджетних коштів до виконання бюджетних програм;

2) визначити вимоги щодо формування і затвердження Стратегії управління місцевим боргом та внесення змін до неї;

3) встановити вимоги щодо надання позичальникам кредитів (позик), що залучаються місцевою владою до спеціального фонду бюджету від міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів,

та уточнення порядку нарахування пені в разі виникнення заборгованості з обслуговування та погашення таких кредитів та державних (місцевих) гарантій ;

4) змінити механізм визначення ліміту загального обсягу місцевого боргу обласною радою чи територіальною громадою боргу;

5) змінити вимоги щодо контролю за дотриманням бюджетного законодавства в частині управління об'єктами комунальної власності, подальшим розвитком системи державного внутрішнього фінансового контролю шляхом гармонізації відповідно до міжнародних стандартів;

6) удосконалити норми Бюджетного Кодексу щодо оприлюднення інформації про місцеві бюджети та інформації про виконання Державного бюджету України;

7) створити державний фонд підтримки медицини, спорту, освіти, культури та науки (далі – Фонд) у складі спеціального фонду Державного бюджету України з визначенням джерел формування Фонду відрахувань щорічних ліцензійних платежів від провадження діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор та від випуску та проведення лотерей і встановлення напрямів використання коштів Фонду – на реалізацію програм та заходів, визначених законом про Державний бюджет України, у сферах охорони здоров'я, спорту, освіти, культури, наукової і науково-технічної діяльності;

8) змінити розподіл коштів від адміністративних штрафів за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, між загальним і спеціальним фондами державного бюджету та загальним фондом місцевих бюджетів ;

9) врегулювати питання зведення, складання та подання звітності про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів в електронному вигляді, повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів, у межах коштів, наявних на єдиному казначейському рахунку;

10) конкретизувати норми Бюджетного Кодексу щодо залучення коштів єдиного казначейського рахунка для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, сплати загальнодержавних і місцевих податків і зборів у разі зміни місцезнаходження суб'єктів господарювання – платників податків, терміну подання місцевими фінансовими органами розпису місцевого бюджету;

11) розширити перелік джерел формування доходів загального і спеціального фонду місцевих бюджетів, зокрема за рахунок джерел формування бюджету розвитку місцевих бюджетів, який з 01.01.2023 пропонується ліквідувати як складову частину спеціального фонду місцевих бюджетів, уточненням норм Кодексу щодо затвердження місцевого бюджету з дефіцитом або профіцитом, врегулюванням питання перерахування залишків коштів бюджету розвитку на кінець 2022 року до загального фонду місцевих бюджетів;

12) узгодити норми Бюджетного Кодексу щодо формування та використання спеціального фонду місцевого бюджету з відповідними нормами щодо формування та використання спеціального фонду державного бюджету, упорядкуванням норм стосовно складових частин спеціального фонду місцевих бюджетів, удосконаленням норм щодо передачі державою права на здійснення видатків з метою дотримання єдиних підходів до застосування законодавчо визначених засад для їх реалізації, уточненням норм Кодексу щодо передачі коштів між місцевими бюджетами;

13) узгодити норми Бюджетного Кодексу щодо видатків місцевих бюджетів на освіту зі статтею 32 Закону України від 16.01.2020 № 463-IX «Про повну загальну середню освіту», а також запровадити норми щодо стимулювання органів місцевого самоврядування до використання залишків коштів за освітньою субвенцією;

14) унормувати особливості бюджетних відносин на рівні місцевих бюджетів в умовах воєнного стану, а також на рівні державного і місцевих бюджетів в умовах здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації

з відповідними повноваженнями Уряду, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування;

15) вдосконалити перелік норм законодавчих актів, що застосовуються у порядку і розмірах, встановлених Урядом, виходячи з наявних фінансових ресурсів;

18) унормувати у 2022 році розподіл між спеціальним фондом бюджету розвитку і загальним фондом місцевих бюджетів надходжень від викупу земельних ділянок державної та комунальної власності, та їх використання.

3.2. Запровадження системи автоматизації управління фінансами в Клеванській селищній територіальній громаді.

Метою автоматизації процесів у сфері управління державними фінансами на місцевому рівні є впровадження новітніх інформаційних технологій у процесі створення бюджетних документів, обробки даних, що містяться в них та покращення обміну інформацією з Мінфіном.

Автоматизація системи управління фінансами спрямована на формування механізму інформаційної взаємодії про показники місцевих бюджетів, що містяться у відповідних бюджетних документах та формах звітності, між суб'єктами інформаційного обміну з метою забезпечення реалізації їх повноважень.

З метою вдосконалення системи управління фінансами необхідно впроваджувати в експлуатацію комп'ютерну програму «Інформаційно-аналітична система управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів «LOGICA» [100].

За допомогою інтеграції з ІАС «LOGICA» через відкритий програмний API-інтерфейс місцевий фінансовий орган Клеванської селищної територіальної громади та інші учасники бюджетного процесу можуть:

- автоматизувати процес складання прогнозу місцевого бюджету, проекту рішення про місцевий бюджет, бюджетних документів, пов'язаних з виконанням місцевого бюджету та управлінням коштами місцевого бюджету;

- створювати довідник мережі учасників бюджетного процесу та впровадити електронний обмін інформацією між ними, що зменшить паперовий обіг бюджетних документів;

- володіти та обмінюватися інформацією про бюджетні показники в електронному вигляді, що підвищить функціональні можливості персоналу здійснювати швидкий та якісний аналіз отриманої інформації, створювати сучасну візуалізацію даних за допомогою дашбордів;

- структурувати бюджетні процедури завдяки впровадженню бюджетного календаря та контролювати усі етапи бюджетного процесу, що посилить фінансово-бюджетну дисципліну серед учасників бюджетного процесу;

- здійснювати заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів;

- оперативно отримувати інформацію Державної казначейської служби України про виконання місцевого бюджету; аналізувати та прогнозувати стан ліквідності місцевого бюджету на відповідну дату;

- забезпечувати публікацію інформації про бюджет у формі відкритих даних тощо [100].

Використання модуля “Система Logica” комплексу програм АІС

“Місцеві бюджети”

Програмний модуль “Система Logica” комплексу програм АІС “Місцеві бюджети” (у подальшому - програма), призначений для інформаційної взаємодії з ІТ-системою для консолідації та централізованого зберігання інформації, що застосовується у бюджетному процесі місцевими бюджетами – “LOGICA” у рамках реалізації проекту Міністерства фінансів України «ЄС для підсилення державних фінансових систем місцевих урядів» [103].

Програма використовує сторонню бібліотеку EUSignAXInstall.exe, (розробник “Інститут інформаційних технологій” (АТ "ІІТ") для автентифікації користувачів системи при підключенні до сервера та забезпечення конфіденційності і цілісності даних, які передаються між

користувачами та сервером та забезпечення цілісності та неспростовності авторства електронних даних та документів, що циркулюють у системі, з використанням електронного цифрового підпису. Бібліотека завантажується та встановлюється програмою автоматично при необхідності підписання даних, що належить відправити на сервер [103].

На головній формі АІС “Місцеві бюджети” (Рис.3.1.) натиснути кнопку “Реєстрація в системі Logica”. Після натискання кнопки ОК, система визначить можливі налаштування та завантажить мережу установ вашої області (Рис.3.2).

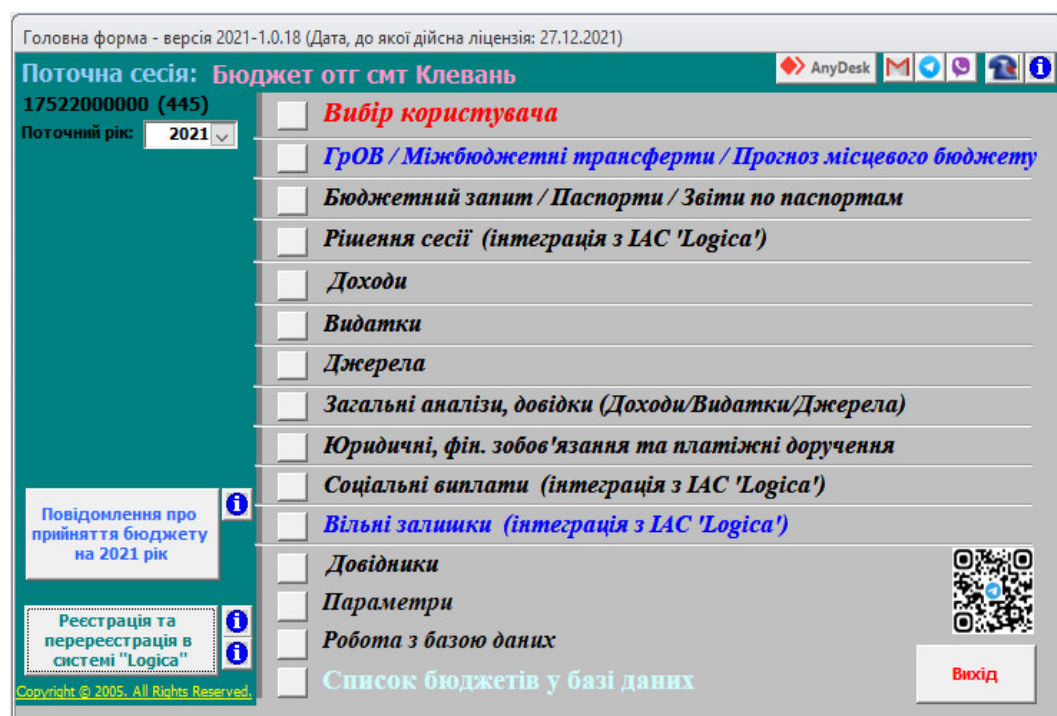


Рис. 3.1. Запуск системи Logica [103]

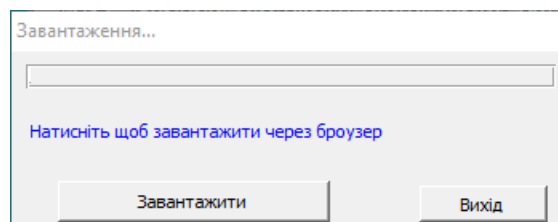


Рис.3.2. Завантаження довідника мережі установ області [103]

При першому вході програма відкриє форму ідентифікації. (Рис.3.3.). На цьому етапі роботи з програмою користувач повинен ввести у поле “Код

ЄДРПОУ" код ЄДРПОУ Вашої установи та натиснути кнопку «Обрати». Якщо код існує, програма використовуючи вбудовані довідники, виведе у форму найменування вашої установи, а також, визначить її підпорядкованість (бізнес-роль), код відомчої класифікації. Якщо установа має бізнес-роль ГРК, то необхідно обов'язково заповнити поле КОАТУУ [103]. Для фінансових органів приведені реквізити визначаються автоматично.

При першому вході програма відкриє форму ідентифікації. (Рис.3.3.). На цьому етапі роботи з програмою користувач повинен ввести у поле «Код ЄДРПОУ» код ЄДРПОУ Вашої установи та натиснути кнопку «Обрати». Якщо код існує, програма використовуючи вбудовані довідники, виведе у форму найменування вашої установи, а також, визначить її підпорядкованість (бізнес-роль), код відомчої класифікації. Якщо установа має бізнес-роль ГРК, то необхідно обов'язково заповнити поле КОАТУУ. Для фінансових органів приведені реквізити визначаються автоматично [104].

На головній формі програми висвітлюються визначена сесія, код ЄДРПОУ та рік звітування (початок роботи з програмою), а також функціональні кнопки для вирішення тих чи інших завдань [104].

Розглянемо присутні на головній формі кнопки у порядку розташування зверху вниз:

«Налаштування установи». Кнопка призначена для перегляду введених на етапі ініціалізації установи даних. При натисканні кнопки виводиться форма, зображена на малюнку рис. 3.3.

Рис.3.3. Форма ідентифікації установи [104]

«Реєстраційні дані установи» – призначена для формування та відправки реєстраційних даних поточної установи до сервера “Logica” [104].

Після натискання кнопки, на екран виводиться форма, зображена на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Форма для введення та передачі на сервер “Logica” реєстраційних даних установи [104]

«Реєстраційні дані учасника бюджетного процесу».

Форму заповнюють не тільки по собі (як фіноргану), але і підлеглі їй

установи (ГРК), з відповідними кодами ТКВКБМС [104].

Регістраційні дані учасника бюджетного процесу - Фін.органу

Повна назва: Відділ фінансів, економіки та інвестицій Клеванської селищної ради Рівненського району Рівненської області

Код ЄДРПОУ: 44068712 Код за мережею: 115511

Бізнес-код роль: 01 - Фін.орган(місто,район,село,селище,ОТГ) Код бюджету: 17522000000

Код ЄДРПОУ установи, що здійснює функцію виконавчого органу: 44068712

Найменування: Відділ ФЕІ Клеванської сел.ради

Установи, що виступають підлеглими по відношенню до поточної: [Поновити довідник РРК з інтернету](#)

ЄДРПОУ	КВК	Найменування закладу/ установи	Бізнес-роль	ТКВКБМС
04387094	01	Клеванська селищна рада	ГРК	0150,1010,1021,1031,1061,1070,1
44068712	37	Відділ фінансів, економіки та інвестицій Клевансько	ГРК	0160,9110,9770,9800
*	0			

Додати Вилучити Усього перелічено: 2 установ

Зареєструвати дані учасника бюджетного процесу "Logica" Друк установ Вихід

Рис.3.5. Форма «Реєстраційні дані учасника бюджетного процесу» [104]

Після заповнення вище зазначеної форми є можливість друку установ. Для цього потрібно натиснути кнопку (Друк установ), яка дасть можливість перевірити заповненні дані.

Якщо установа є фінорганом, поточна форма заповнюється даними, як своїми (у ролі ГРК), так і даними підлеглих цьому фіноргану ГРК [104].

На формі затінені поля представлені виключно з інформаційними цілями. Але, якщо у процесі роботи виникли питання по інформації, наведеній у затінених полях, ви маєте змогу змінити ті чи інші реквізити на формі «Реєстраційні дані установи» [104].

У перелік установ, що надаються разом з самою поточною установою, додаються тільки підлеглі установи, які виступають тільки у ролі ГРК [104].

В ТКВКБМС, що надаються у переліку, додаються тільки КПК для яких поточна установа є відповідальним виконавцем [104].

Якщо поточна установа делегує повноваження по конкретній програмі, відповідальний виконавець, може бути зміненим у відповідному стовпчику.

Процес введення полягає у послідовному додаванні підлеглих установ-ГРК, та визначення кодів програмної класифікації. Додавання та коригування КПК здійснюється при натисканні кнопки "+" поточної установи [104]. Форма коригування КПК наведена на Рис.3.6. та Рис.3.7.

Співвідношення КВК та ТКВКБМС						
ЄДРПОУ	ТКВКБМС	Відп.вик	Найменування ТКВКБМС			КПК
04387094	0150	1	Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне			0110150
04387094	1010	1	Надання дошкільної освіти			0111010
04387094	1021	1	Надання загальної середньої освіти закладами загальної середні			0111021
04387094	1031	1	Надання загальної середньої освіти закладами загальної середні			0111031
04387094	1061	1	Надання загальної середньої освіти закладами загальної середні			0111061
04387094	1070	1	Надання позашкільної освіти закладами позашкільної освіти, захи			0111070
04387094	1080	1	Надання спеціалізованої освіти мистецькими школами			0111080
04387094	1141	1	Забезпечення діяльності інших закладів у сфері освіти			0111141
04387094	1151	1	Забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів за рахун			0111151
04387094	1152	1	Забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів за рахун			0111152
04387094	1181	1	Співфінансування заходів, що реалізуються за рахунок субвенції			0111181
04387094	1182	1	Виконання заходів, спрямованих на забезпечення якісної, сучасн			0111182
04387094	1200	1	Надання освіти за рахунок субвенції з державного бюджету місц			0111200
04387094	1210	1	Надання освіти за рахунок залишку коштів за субвенцією з держ			0111210
Додати		Видалити		Усього перелічено: 47 КПК		Закрити

Рис.3.6. Форма співвідношення КВК та ТКВКБМС (всі КВК, без врахування КВК 37) [104].

Процес введення переліку КПК здійснюється у послідовному додаванні ТКВКБМС та номера відповідального виконавця. Як можна побачити форми співвідношення на малюнку Рис.3.7.

Перелік ТКВКБМС						
КПК	ТКВКБМС	Найменування ТКВКБМС		Відповідальний виконавець		Відп.вик
3710160	0160	Керівництво і управління у відповідній сфері		44068712	"Відділ фінансів, економіки та інвестицій"	1
3719110	9110	Реверсна дотація		44068712	"Відділ фінансів, економіки та інвестицій"	1
3719770	9770	Інші субвенції з місцевого бюджету		44068712	"Відділ фінансів, економіки та інвестицій"	1
3719800	9800	Субвенція з місцевого бюджету державному		44068712	"Відділ фінансів, економіки та інвестицій"	1
*				44068712		1
Додати		Видалити		Усього перелічено: 4 КПК		Закрити

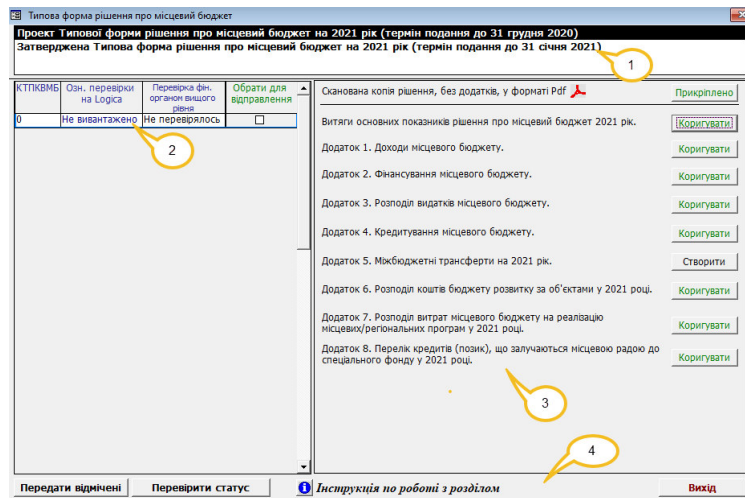
Рис.3.7. Форма Співвідношення КВК та ТКВКБМС
(якщо йде мова про 37 КВК) [104]

Типова форма Рішення сесії про місцевий бюджет.

Робота з формою та додатками Рішення сесії про місцевий бюджет починається коли заповнені та передані на сервер "Logica" реєстраційні дані установи та реєстраційні дані учасника бюджетного процесу [104].

Для початку роботи на головній формі програми необхідно обрати 2021 рік та натиснути відповідну кнопку:

На екран виводиться форма Рішення сесії про місцевий бюджет (Рис.3.8)



Типова форма рішення про місцевий бюджет

Проект Типової форми рішення про місцевий бюджет на 2021 рік (термін подання до 31 грудня 2020)

Затверджена Типова форма рішення про місцевий бюджет на 2021 рік (термін подання до 31 січня 2021)

КТПКВМБ	Озн. перевірки на Logica	Перевірка фін. органів вищого рівня	Обрати для відправлення
0	Не вивантажено	Не перевірялось	☐

Сканована копія рішення, без додатків, у форматі Pdf  [Прийнято](#)

Витяги основних показників рішення про місцевий бюджет 2021 рік. [Коригувати](#)

Додаток 1. Доходи місцевого бюджету. [Коригувати](#)

Додаток 2. Фінансування місцевого бюджету. [Коригувати](#)

Додаток 3. Розподіл витрат місцевого бюджету. [Коригувати](#)

Додаток 4. Кредитування місцевого бюджету. [Коригувати](#)

Додаток 5. Мокбюджетні трансфери на 2021 рік. [Створити](#)

Додаток 6. Розподіл коштів бюджету розвитку за об'єктами у 2021 році. [Коригувати](#)

Додаток 7. Розподіл витрат місцевого бюджету на реалізацію місцевих/регіональних програм у 2021 році. [Коригувати](#)

Додаток 8. Перелік кредитів (позик), що залучаються місцевою радою до спеціального фонду у 2021 році. [Коригувати](#)

[Передати відмінені](#) [Перевірити статус](#) [Інструкція по роботі з розділом](#) [Вихід](#)

Рис.3.8. Форма рішення сесії [104]

Форму Рішення сесії умовно можна поділити на 4 зони, що взаємодіють між собою:

1. Вікно вибору звітної форми. Потрібно звернути увагу на те, що:

ПРОЕКТ типової форми рішення про місцевий бюджет та ЗАТВЕРДЖЕНА типова форма про місцевий бюджет - це два різних звіти і на сервер логіка повинні відправлятися обидва звіти. Для вибору тієї чи іншої форми необхідно обрати необхідний рядок.

2. Вікно відображення стану придатності звіту .

Рядок з вибраним звітом по контуру підсвічується блакитним кольором. Вибраний ПРОЕКТ відображено вікно коригування.

3. У зв'язку з тим, що вказані форми однакові за переліком додатків, та вказують лише на стадію придатності Рішення сесії про місцевий бюджет. Створення, або коригування пунктів здійснюється шляхом натискання відповідної вибраному пункту кнопки. У разі, коли інформація по конкретному пункту не була введена, відповідна кнопка має напис «Створити» чорного кольору. Якщо дані вводились, кнопка змінює напис на «Коригувати» і підсвічується зеленим кольором. Також, якщо є хоча б один введений запис, міняє колір і стовпчик «Озн. перевірки на Logica».

4. Вікно для виконання різноманітних дій, що пов'язані з роботою з Типовими формами рішення сесії про місцевий бюджет. Натиснувши відповідні кнопки, користувач має можливість передати дані до серверу «Logica», перевірити стан (статус) вивантажених форм, що додатково проходять перевірку на сервері [104].

Робота з Формами вводу додатків у «Типовій формі рішення»

Форми для заповнення додатків до типової форми рішення сесії повністю відповідають наказу Мінфіну № 668 від 03.08.2018 (зі змінами та доповненнями) та не повинні викликати складність щодо розуміння внесення інформації в ті чи інші розділи та графи зазначених додатків. Але, для більш кращого розуміння алгоритмів та процесів системи, необхідно зазначити основні нюанси роботи деяких розділів [103].

Примітка. Якщо якісь додатки не перелічені у поточному розділі, то вони не містять будь-яких нюансів та не повинні викликати труднощі з розумінням роботи з ними [103].

Щоб приєднати pdf – файл(-и), що створений(-ні) з реального документа з підписами та печатками треба на поточній формі у рядку «Сканована копія рішення без додатків» (перша у перелку) натиснути кнопку «Прикріпити». На екрані висвітлюється допоміжна форма вибору необхідного файлу [103]. На Рис 3.9. зображена форма вибору файлів для вивантаження

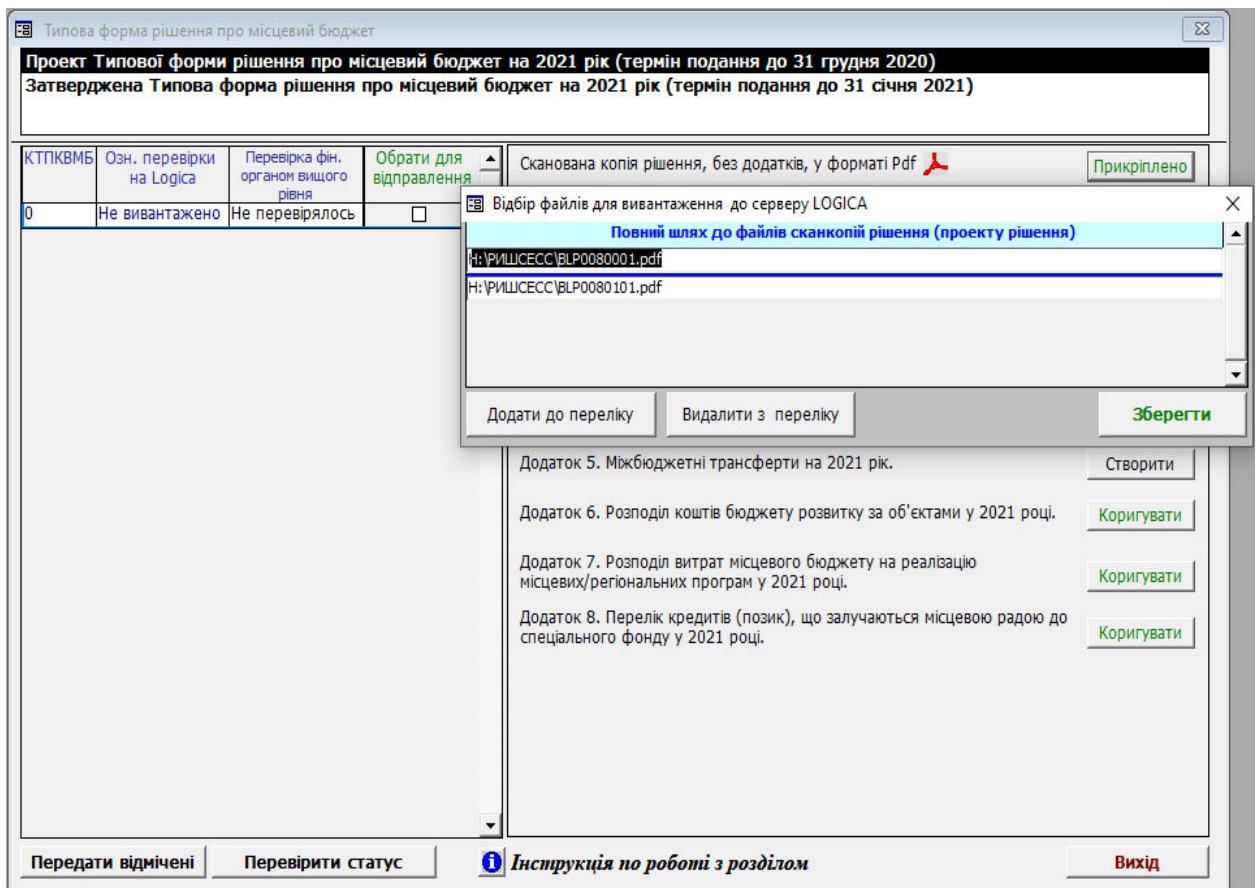


Рис. 3.9. Форма вибору файлу pdf для вивантаження [103]

Для вибору файлу, що буде прикріплено до поточного звіту, натисніть кнопку “Додати до переліку”, обрати файл pdf, що містить сканкопію документу. Натисніть Кнопку (Открыть/Відкрити).

Форма діалогу вибору файлу, що буде прикріплено до звіту, закриється, та у нижній частині форми, що розглядається, користувач може впевнитися, що вибраний файл буде прикріплено до звіту, що передаватиметься. Кнопка “Видалити з переліку” призначена для видалення зі списку файлу(-ів), що додані помилково. Вибраний файл, також, можна передивитися програмою, що на комп’ютері клієнта виступає як інструмент для перегляду pdf – файлів. (Подвійне клацання по файлу, що вибраний). Після вибору файлів, що приєднуються, натисніть кнопку “Зберегти” [103]. Якщо файл (-и) прикріплено, кнопка **Прикріпити** змінює назву на **Прикріплено**.

Усі суми в додатках повинні вноситися в гривнях без копійок, як це вимагає законодавство. Якщо Ви вказали будь-які суми у гривнях з копійками, то при вивантаженні форм до системи «Logica» чи формуванні

додатків для друку, такі суми будуть округлятися до гривень [103].

При заповненні форм Типової форми рішення сесії, необхідно починати роботу з внесення даних у додатки 1-8 . Це пов'язано з тим що у Форму («Витяги основних показників рішення про місцевий бюджет») (друга у переліку без номера) дані можливо перенести з додатків 1,2,3,4, що значно прискорить створення зазначеного додатку та виключить можливість помилок [103].

Рішення про місцевий бюджет			
Бюджетний період: 2021		Реквізити рішення сесії відповідно до типової форми рішення	
Дата рішення: 22.12.2020		Номер рішення: 97	
Назва територіально-адміністративної одиниці: Клеванська селищна рада			
Назва органу місцевого самоврядування (ради): Клеванська селищна рада			
Керівник органу місцевого самоврядування (ради): Селищний голова			
Прізвище, Ім'я та По-батькові керівника: Кидун Галина Йосипівна			
Показники бюджету			
Перерахувати згідно з додатками			
Доходи бюджету відповідно до додатку №1:			
Загальний фонд:	145 829 516,00	Спеціальний фонд:	2 384 700,00
Разом:		148 214 216,00	
Видатки бюджету відповідно до додатку №3:			
Загальний фонд:	142 829 216,00	Спеціальний фонд:	5 385 000,00
Разом:		148 214 216,00	
Повернення кредитів до бюджету відповідно до додатку №4:			
До заг. фонду:	0,00	До спец. фонду:	0,00
Разом:		0,00	
Надання кредитів з бюджету відповідно до додатку №4:			
Із заг. фонду:	0,00	Із спец. фонду:	0,00
Разом:		0,00	
Профіцит/дефіцит бюджету відповідно до додатку №2:			
Загальний Фонд:	Профіцит	У сумі:	3 000 300,00
Спеціальний Фонд:		Дефіцит	У сумі:
Оборотний залишок коштів:		Обсяг на реалізацію місцевих/регіональних програм до додатку № 7:	
Розмір у сумі:	5 000,00	Відсотків від заг. фонду:	0,003
У сумі:		У сумі:	
Резервний фонд:		17 382 400,00	
Розмір у сумі:	1 386 186,00	Місцеві гарантії п.11 типового рішення:	
Відсотків від заг. фонду:		У сумі:	
0,97		0,00	
Показники місцевого боргу п.10 типового рішення:			
У сумі:	0,00	гарант. боргу:	0,00
Вихід			

Рис.3.10. Форма «Витяги основних показників рішення про місцевий бюджет» [103]

Форма, що зображена на Рис. 3.10., має 2 зони – «Реквізити рішення сесії відповідно до типової форми рішення» та «Показники бюджету». Перша зона містить текстову інформацію про документ (номер та дату рішення), найменування територіально-адміністративної одиниці (Назва за КОАТУУ), назву органу місцевого самоврядування, назву посади керівника органу місцевого самоврядування, його прізвище, ім'я та по-батькові [103].

Робота з бюджетними запитами починається коли заповнені та передані на сервер «Logica» реєстраційні дані установи та реєстраційні дані учасника бюджетного процесу.

Для початку роботи на головній формі програми необхідно обрати **2021 рік** та натиснути відповідну кнопку:



На екран виводиться форма Бюджетні запити (Рис.3.11.)

Рис.3.11. Форма бюджетних запитів [103]

Форму Бюджетних запитів умовно можна поділити на 4 зони, що взаємодіють між собою:

1. Вікно вибору звітної форми. Для вибору тієї чи іншої форми необхідно обрати необхідний рядок. Види Форми бюджетних запитів, коли обрано Форму 2021-1, або Форму 2021-3 зображено на Рис. 3.12. та Рис. 3.13.

2. Вікно вибору складових форми, що обрана у зоні 1, та відображення стану придатності тієї чи іншої складової. Форма 2021-2 складається окремо по кожному КТПВМБ, тому на малюнку ми бачимо

перелік усіх КТПВМБ головного розпорядника коштів, що були перелічені при заповненні реєстраційних даних учасника бюджетного процесу. Звісно, кожен конкретний ГРК на формі побачить свій перелік КТПВМБ. Вибір КТПВМБ для коригування здійснюється шляхом вибору рядка, який потрібно заповнювати, або коригувати. Рядок з вибраним КТПВМБ по контуру підсвічується блакитним кольором.

3. Вікно коригування форми, що обрана у зонах 1,2. Створення, або коригування перелічених пунктів здійснюється шляхом натискання відповідної вибраному пункту кнопки. У разі, коли інформація по конкретному пункту не була введена, відповідна кнопка має напис “Створити” чорного кольору. Якщо дані вводились, кнопка змінює напис на “Коригувати” і підсвічується зеленим кольором. Також, якщо є хоча б один введений запис, міняє колір і стовпчик “Озн. перевірки на Logica” у виділеному рядку у зоні 2 (фіолетовий колір).

4. Вікно для виконання різноманітних дій, що пов’язані з роботою з бюджетними запитами. Натиснувши відповідні кнопки, користувач має можливість передати дані до серверу “Logica”, перевірити стан (статус) вивантажених форм, що додатково проходять перевірку на сервері, роздрукувати (вивести у Excel) вибрані бюджетні запити [103].

Бюджетні запити

Форма 2021-1
Форма 2021-2
Форма 2021-3

КТПКВМБ	Озн. перевірки на Logica	Перевірка фін. органом вищого рівня	Обрати для відправлення
0	Не вивантажено	Не перевірялось	☐

2. Мета діяльності головного розпорядника коштів місцевого бюджету [Коригувати](#)

3. Цілі державної політики у відповідній сфері діяльності [Коригувати](#)

4. Розподіл граничного обсягу видатків на надання кредитів загального фонду [Коригувати](#)

5. Розподіл обсягу видатків на надання кредитів спеціального фонду [Коригувати](#)

Передати відмічені Перевірити статус [Інструкція по роботі з розділом](#) Друк бюдж.запитів [Вихід](#)

Рис. 3.12. Вигляд форми бюджетних запитів, якщо виділена форма 2021-1[103]

Бюджетні запити

Форма 2021-1
Форма 2021-2
Форма 2021-3

КТПКВМБ	Озн. перевірки на Logica	Перевірка фін. органом вищого рівня	Обрати для відправлення
3710160	Не вивантажено	Не перевірялось	☐
3719110	Не вивантажено	Не перевірялось	☐
3719770	Не вивантажено	Не перевірялось	☐
3719800	Не вивантажено	Не перевірялось	☐

4.1. Додаткові витрати місцевого бюджету на 2021 рік

4.1.1. Додаткові витрати на 2021 рік за бюджетними програмами [Створити](#)

4.1.2. Зміна результативних показників, які характеризують виконання бюджетної програми, у разі передбачення додаткових коштів [Створити](#)

4.1.3. Наслідки у разі, якщо додаткові кошти не будуть передбачені у 2021 році, та альтернативні заходи, яких необхідно вжити для забезпечення виконання бюджетної програми [Створити](#)

4.2. Додаткові витрати місцевого бюджету на 2022 - 2023 роки

4.2.1. Додаткові витрати на 2022-2023 роки за бюджетними програмами [Створити](#)

4.2.2. Зміна результативних показників бюджетної програми, у разі передбачення додаткових коштів [Створити](#)

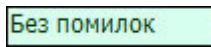
4.2.3. Наслідки у разі, якщо додаткові кошти не будуть передбачені у 2022-2023 роках, та альтернативні заходи, яких необхідно вжити для забезпечення виконання бюджетної програми [Створити](#)

Передати відмічені Перевірити статус [Інструкція по роботі з розділом](#) Друк бюдж.запитів [Вихід](#)

Рис. 3.13. Вигляд форми бюджетних запитів, якщо виділена форма 2021-3[103] .

Програма формує файли, що прийнятні для передачі до серверу, та через процедуру виконання підпису (опис дивись мал.7 та далі), здійснює вивантаження даних на сервер. У штатному режимі (мається на увазі справність інтернет з'єднання) зона 2 форми “Бюджетні запити” набуває виду, зображеному на Рис. 3.14.

Фон стовпчика 2 для рядків, що вказують на форми, що були вивантажені, підфарбовуються у кольори світлофору (ненав'язливі зелений, жовтий, червоний)

Без помилок

- вивантажено, перевірено, помилок не знайдено.

Перевіряється...

- вивантажено, але знаходиться у стані перевірки.

Необхідно пам'ятати, що для перевірки потрібен деякий час (до 2-3 хвилин).

Повторно перевірити статус вивантажених форм користувач має можливість, натиснувши кнопку “Перевірити статус”

Помилки

- на сервері зафіксовані помилки у формі, що була

вивантажена.

Додаткову інформацію про зафіксовані сервером помилки можна отримати, натиснувши кнопку “?” праворуч надпису «Помилки». Вказані помилки потрібно виправити та вивантажити форму ще раз.

Бюджетні запити

Форма 2021-1
Форма 2021-2
Форма 2021-3

КТПКВМБ	Озн. перевірки на Logica	Перевірка фін. органом вищого рівня	Обрати для відправлення
3710160	Не вивантажено	Не перевірялось	☐
3719110	Не вивантажено	Не перевірялось	☐
3719770	Не вивантажено	Не перевірялось	☐
3719800	Не вивантажено	Не перевірялось	☐

4. Основна мета виконання бюджетної програми та інше

4.1. Основна мета виконання бюджетної програми та строки її реалізації [Коригувати](#)

4.2. Завдання бюджетної програми [Коригувати](#)

4.3. Законодавчі підстави виконання бюджетної програми [Коригувати](#)

5. Прогноз надходжень для виконання бюджетної програми [Коригувати](#)

6. Витрати за кодами Економічної класифікації видатків/ Класифікації кредитування бюджету [Коригувати](#)

7. Витрати за напрямками використання бюджетних коштів [Коригувати](#)

8. Результативні показники бюджетної програми [Коригувати](#)

9. Структура видатків на оплату праці [Коригувати](#)

10. Чисельність зайнятих у бюджетній установі [Коригувати](#)

11. Місцеві/регіональні програми, які виконуються в межах бюджетної програми [Створити](#)

12. Об'єкти, які виконуються в межах бюджетної програми за рахунок коштів бюджету розвитку [Створити](#)

13. Аналіз результатів, досягнутих внаслідок використання коштів загального фонду бюджету у 2019р., очікувані результати у 2020р. [Коригувати](#)

14. Бюджетні зобов'язання у 2020 - 2021 роках

14.1. Кредиторська заборгованість місцевого бюджету у 2019 році [Створити](#)

14.2. Кредиторська заборгованість місцевого бюджету у 2020 - 2021 роках [Коригувати](#)

14.3. Дебіторська заборгованість місцевого бюджету у 2019 - 2020 роках [Створити](#)

14.4. Аналіз управління бюджетними зобов'язаннями та пропозиціями щодо упорядкування бюджетних зобов'язань у 2021 році [Коригувати](#)

15. Підстави та обґрунтування видатків спеціального фонду на 2021 рік та 2022 та 2023 роки за рахунок надходжень до спеціального фонду [Коригувати](#)

Передати відмічені Перевірити статус [Інструкція по роботі з розділом](#) Друк бюдж.запитів [Вихід](#)

Рис. 3.14. “Бюджетні запити” після вивантаження
обраних форм на сервер [103]

Форми для заповнення бюджетних запитів повністю відповідають наказу Мінфіну № 648 від 17.07.2015 (зі змінами та доповненнями) та не повинні викликати складність щодо розуміння внесення інформації в ті чи інші розділи та графи зазначених додатків. Але, для більш кращого розуміння алгоритмів та процесів системи, необхідно зазначити основні нюанси роботи деяких розділів [103].

В програмі АІС Місцеві бюджети додана можливість заповнення, друку та передачі до системи LOGICA граничних обсягів видатків, міжбюджетних трансфертів та прогнозу місцевого бюджету [103].

Фінорган має по кожному з підзвітних головних розпорядників розписати видатки та кредитування (Рис.3.15). Після заповнення даних є можливість формування їх в Microsoft Office Excel (кнопка знизу форми).

Додаток 1 Орієнтовні граничні показники

Додаток 1. Орієнтовні граничні показники, видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету головному розпоряднику бюджетних коштів на 2022 - 2024 роки

КВК: [Всі коди] Код: [Всі коди]

КВК	Код	2020 рік (звіт)			2021 рік (затверджено)			2022 рік (план)		
		Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
01	4111	0,00	99,00	99,00	0,00	44,00	44,00	0,00	88,00	88,00
01	25010100	0,00	455,00	455,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
01	25020300	0,00	88,00	88,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
01	41010100	44,00	889,00	933,00	45,00	99,00	144,00	0,00	0,00	0,00
02	11010100	0,00	56,00	56,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	99999998	0,00	26,00	26,00	0,00	27,00	27,00	0,00	28,00	28,00
29	99999998	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
29	99999999	10,00	0,00	10,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
*		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
		54,00	1 613,00	1 667,00	45,00	170,00	215,00	0,00	116,00	116,00

Додавання запису Скасання введення Видалення запису

Вихід

Рис.3.15 Форма заповнення граничних обсягів видатків [103]

Після заповнення даних відмічаємо та передаємо до системи LOGICA. Відмічати потрібно в стовпчику – Обрати для відправлення, та натискаємо внизу кнопку – Передати відмічені.

Коли звіт буде передано та затверджено, є можливість переглянути в якому вигляді інформація відправлена до системи LOGICA в розрізі КВК. Також можливо цю інформацію роздрукувати в pdf, html форматах та переглянути всю історію подання звіту [103].

Робота з паспортами бюджетних програм починається коли заповнені та передані на сервер "Logica" Бюджетні запити на 2021 рік [104].

Форму Паспортів бюджетних програм умовно можна поділити на 4 зони, що взаємодіють між собою:

1. Форма паспортів бюджетних програм складається окремо по кожному КТПВМБ, тому ми бачимо перелік усіх КТПВМБ головного розпорядника коштів, що були перелічені при заповненні реєстраційних даних учасника бюджетного процесу. Звісно, кожен конкретний ГРК на формі побачить свій перелік КТПВМБ. Вибір КТПВМБ для коригування здійснюється шляхом вибору рядка, який потрібно заповнювати, або

коригувати. Рядок з вибраним КТПВМБ по контуру підсвічується блакитним кольором.

2. Вікно коригування форми, що обрана у зонах 1. Створення, або коригування перелічених пунктів здійснюється шляхом натискання відповідної вибраному пункту кнопки. У разі, коли інформація по конкретному пункту не була введена, відповідна кнопка має напис “Створити” чорного кольору. Якщо дані вводились, кнопка змінює напис на “Коригувати” і підсвічується зеленим кольором. Також, якщо є хоча б один введений запис, міняє колір і стовпчик “Озн. перевірки на Logica” у виділеному рядку у зоні 2 (фіолетовий колір).

3. Вікно для додаткових реквізитів які необхідні для формування Паспорта бюджетної програми в Excel, а також поля з зазначеного розділу необхідні для передачі даних до серверу “Logica”.

4. Вікно для виконання різноманітних дій, що пов’язані з роботою з паспортами бюджетних програм. Натиснувши відповідні кнопки, користувач має можливість передати дані до серверу “Logica”, перевірити стан (статус) вивантажених форм, що додатково проходять перевірку на сервері, роздрукувати (вивести у Excel) вибрані паспорти [104].

Форми для заповнення паспортів бюджетних програм повністю відповідають наказу Мінфіну № 836 від 26.08.2014 (зі змінами та доповненнями) та не повинні викликати складність щодо розуміння внесення інформації в ті чи інші розділи та графи. Але, для більш кращого розуміння алгоритмів та процесів системи, необхідно зазначити основні нюанси роботи деяких розділів [104].

Усі суми в додатках повинні вноситися в гривнях без копійок, як це вимагає законодавство. Якщо Ви вказали будь-які суми у гривнях з копійками, то при вивантаженні форм до системи «Logica» чи формуванні додатків для друку, такі суми будуть округлятися до гривень [103].

Імпорт інформації з розділу «Бюджетні запити» системи «Logica». Якщо у Вас в системі «Logica» міститься інформація по Бюджетним запитам за

поточний рік, то Ви маєте змогу сформувати паспорт бюджетної програми на базі інформації яку заносили в розділу «Бюджетні запити» [103].

Для цього необхідно натиснути кнопку «Перенести дані з бюджетних запитів» (зазначена кнопка знаходиться в правій частині вікна під всіма переліченими пунктами паспорта бюджетних програм) при виборі необхідного коду програмної класифікації в лівій частині відповідного вікна.

З метою ефективної взаємодії та підтримки бюджетних процесів між Міністерством фінансів України та учасниками бюджетного процесу на місцевому рівні через «Інформаційно-аналітична система управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів «LOGICA» забезпечується обробки інформації згідно з вимогами законодавства [103].

Використання автоматизації істотно полегшує процеси планування, контролю за виконанням бюджету та взаємодії учасників бюджетного процесу. «Інформаційно-аналітична система управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів «LOGICA» забезпечує безфайловий обмін даними.

Інформацію, яку передають місцеві фінансові органи до Міністерства фінансів України, відображено в Додатку А магістерської роботи.

Інформацію, яку передають головні розпорядники та відповідальні виконавці до Міністерства фінансів України, відображено в Додатку Б роботи.

Довідники, які Міністерство фінансів України передає учасникам бюджетного процесу на місцевому рівні, відображено в Додатку В.

Інформація, яку Міністерство фінансів України передає місцевим фінансовим органам, відображено в Додатку Д.

Інформація, яку Міністерство фінансів України передає головним розпорядникам та відповідальним виконавцям, відображено в Додатку Е до магістерської роботи.

Суб'єкти інформаційного обміну забезпечують своєчасність, достовірність та повноту внесених даних.

3.3. Автоматизація фінансової звітності в Клеванській селищній територіальній громаді.

Клеванською селищною територіальною громадою використовується автоматизована система подачі фінансової звітності і до державної казначейської служби України.

Для того, щоб організувати процес подання звітності через АС «Є-звітність», — це придбати токени (електронні ключі) з підписом керівника установи та головного (провідного) бухгалтера, або особи, на яку покладено право другого підпису, наприклад, це можуть бути електронні ключі АЦСК «Україна».

Другий етап підготовки — завантаження програмного забезпечення **BarsCryptor**. BarsCryptor — програма, яка потрібна для роботи АС «Є-звітність», без неї навіть зайти в систему не вийде [105].

Установити BarsCryptor доволі просто: потрібно знайти безкоштовну версію в інтернеті, завантажити і встановити її на персональний комп'ютер (далі — ПК) відповідно до інструкції у вигляді покрокових підказок. Потім потрібно провести конвертацію ключів у програму BarsCryptor. Інструкцій по встановленню програми та конвертації ключів на інтернет-ресурсах велика кількість, тому зупинятися на цьому питанні не слід. Якщо BarsCryptor уже встановлений на ваш ПК, то можливо, потрібно його оновлення і на це вам укаже безпосередньо АС «Є-звітність», з чітким орієнтиром на потрібну версію. Усе це відбувається на стартовій сторінці (рис.3.16.).

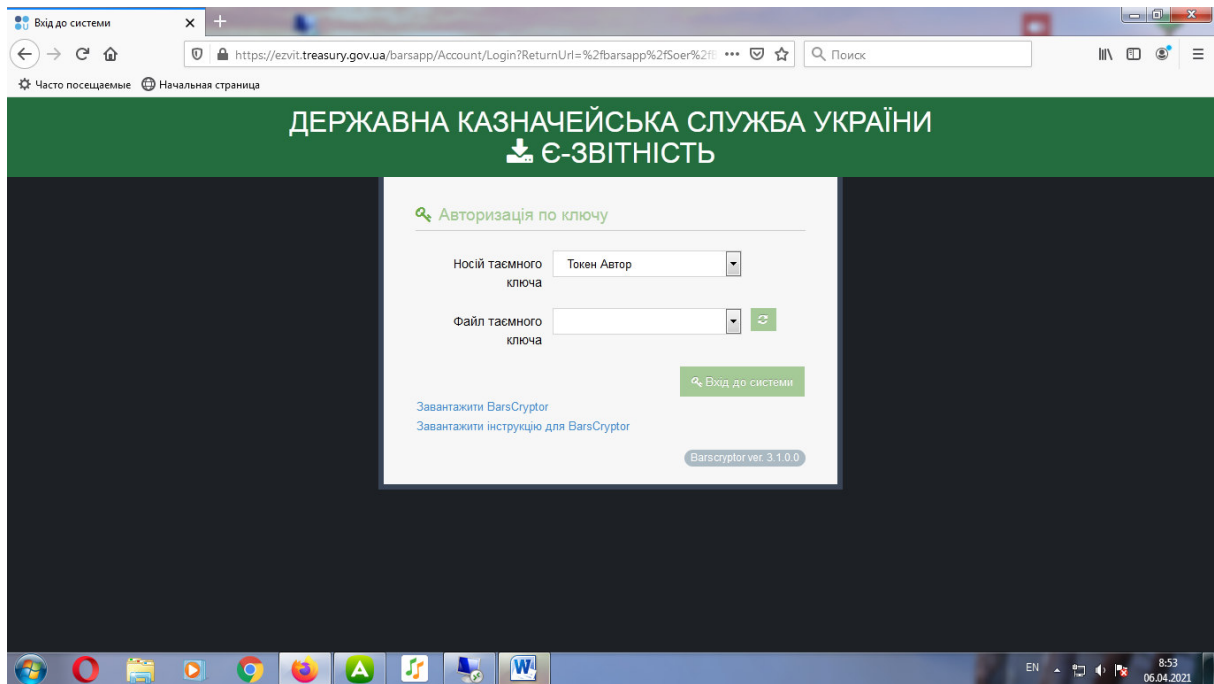


Рис.3.16. Вікно авторизації до АС «Є-звітність» [105]

Третій етап — вхід в АС «Є-звітність» за допомогою ключів з електронним підписом. Після натискання зеленого віконця справа в рядку «Файл таємного ключа» система двічі попросить увести таємний код (пароль). От і все, ви на сторінці своєї установи [105].

Перед початком формування звітів треба заповнити довідники, без цього формування звітних форм неможливе. Це пов'язано з тим, що завжди існують окремі рівні консолідації даних. Не обов'язково бюджетна установа повинна мати розпорядників нижчого рівня, консолідація відбувається спочатку на рівні Казначейської служби міста, потім на рівні області і завершується на державному рівні. Оскільки АС «Є-звітність» — це цифровий програмний продукт, система розуміє окремі числові значення, позначки тощо, а не додаткові пояснення [105].

Ліворуч на головному екрані є поле для керування і налаштувань АС «Є-звітність», знаходимо рядок «Довідники», натискаємо на поле та відкриваємо окремі підрозділи [105].

Спочатку налаштовуємо *мережу власної фінансової звітності*, обравши відповідний рядок. Система відкриє інформаційну картку для

заповнення. Заповнюємо ЄДРПОУ та повну назву установи, з довідника по ЄДРПОУ обираємо установу вищого рівня. Якщо бюджетна установа є розпорядником нижчого рівня, то заповнюються дані на установу, яка є головним розпорядником бюджетних коштів. Якщо ж установа сама є таким розпорядником, то дані просто дублюються. Там, де система пропонує **довідник**, рекомендуємо ним скористатися, це допоможе заповнити форму більш коректно. У нашому випадку, вибираючи по ЄДРПОУ установу вищого рівня, підтягнеться її повна назва [105].

Наступний етап — заповнення коду території, якщо автоматично (після натискання на позначку праворуч у відповідному рядку) система не запропонує вибрати, то можна ввести власноруч [105].

Обираючи «Тип звітності» необхідно розуміти, яка саме звітність подається. Наприклад, якщо це звичайний квартальний чи річний звіт, то це буде ознака «Звітної форми». Якщо ж у майбутньому буде потрібно надавати ліквідаційну звітність, то маєте внести зміни в довідник шляхом додавання такої «ліквідаційної» картки. Ця категорія заповнюється шляхом обирання потрібної ознаки, натисканням на позначку праворуч у рядку [105].

Дату відкриття довідника рекомендовано вводити початком звітного періоду (року), наприклад, «01.01.2021», дату завершення дії довідника можна поставити на кілька десятиліть наперед, наприклад, «01.01.2099». Для заповнення поля з датами можна скористатися календарем (праворуч у рядочках) чи ввести дати власноруч. Натисканням синьої кнопки «Зберегти» зберігаємо заповнену інформаційну картку в довідниках (рис. 3.17.). Фінансова звітність до формування готова [105].

×

ЄДРПОУ установи	44068712
Назва установи	Відділ ФЕІ Клеванської сел.ради
ЄДРПОУ розпорядника вищого рівня	
Назва розпорядника вищого рівня	
Код відомчої класифікації видатків та кредитування	
Тип звітності	Звітна форма
Дата відкриття	01.01.2021
Дата закриття	31.12.2099

Рис.3.17. Мережа власної фінансової звітності [105]

Особливості формування і заповнення форм бюджетної звітності

Починаємо з **бюджетної звітності**. Формування звітних форм є доволі простим за умови коректно заповнених довідників [105].

Заходимо через панель управління в бюджетну звітність і, натискаючи зелене віконце «Створити», формуємо звітну форму, наприклад Форму №2.

Треба бути уважними і дивитися на підказки в інформаційній картці, обираючи потрібну категорію та натискаючи на посилання праворуч у кожному рядку. Система запропонує обрати потрібну форму з окремими КПКВ [105].

У чому полягають переваги при роботі в АС «Є-звітність»? А в тому, що бухгалтеру не потрібно власноруч вносити дані у форми № 2 «Звіт про надходження та використання коштів загального фонду», 4.1 «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги», 4.2

«Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень», 4.3 «Про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду» — всі вони будуть заповнені системою автоматично. Вам потрібно тільки звірити дані з внутрішнім обліком! Ще одна з переваг полягає в тому, що для подання звітності не треба відвідувати Казначейську службу, звіт здається на робочому місці [105].

Форми № 7д, 7м «Звіт про заборгованість бюджетними коштами», форма №10 «Пояснювальна записка», показники на кінець звітного періоду (на початок завантажуються автоматично) форми № 20 «Довідка про дебіторську та кредиторську заборгованість за операціями, які не відображаються у формі № 7д, 7м “Звіт про заборгованість за бюджетними коштами” » та інші додатки заповнюються власноруч [105].

Назва показників	Код рядка	На початок звітного року		На кінець звітного періоду (року)		Дії
		дебет	кредит	дебет	кредит	
1	2	3	4	5	6	
Допомога і компенсації громадянам	010	12 021,00	12 021,00	0,00	0,00	Редагувати
допомога і компенсації громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	011	0,00	0,00	0,00	0,00	Редагувати
допомога по тимчасовій непрацездатності, вапності і пологам, на поховання	012	12 021,00	12 021,00	0,00	0,00	Редагувати
Розрахунки за операціями з внутрішньої передачі запасів	020	0,00	0,00	0,00	0,00	Редагувати
Розрахунки за		0,00	0,00	0,00	0,00	Редагувати

Рис.3.18 . Створення звітних форм [105]

Перевіряємо сформований системою звіт, у наведеному нижче прикладі це форма № 2м. Зауважимо, що у формах, які заповнюються власноруч, треба виконати підсумування, натискаючи на відповідне віконце зверху над

звітною формою і тільки потім переходити до другого етапу. У формах, які були сформовані автоматично, це не потрібно .

На панелі зверху над звітною формою натискаємо віконце «Протокол». Система видасть результати заповнення звіту, як показано на малюнку нижче. Якщо протокол містить помилки, то вони наводяться в протоколі. Перед тим як перейти до наступного етапу, всі недоліки треба усунути. Якщо помилок не виявлено, крокуємо до наступного етапу [105].

Після того як показники звітної форми звірені, всі помилки усунені, надсилаємо звіт на підпис, натискаючи відповідне віконце на панелі зверху [105].

Праворуч на панелі управління АС «Є-звітність» натискаємо рядок «Бюджетна звітність (підписання)» і заходимо до сервісу накладання цифрових підписів. Першим звіт підписує головний бухгалтер, а тільки потім після повторного входу — керівник. Важливо знати, що звіт можна скорегувати і виправити тільки на етапах відправлення на підпис та підписання його головним (провідним) бухгалтером. Якщо звіт підписано керівником, він не підлягає видаленню чи корегуванню [105].

Та все ж трапляється різне і, можливо, помилку виявлено після накладення підпису керівником. Не переймайтеся! Поговоріть зі спеціалістом Казначейської служби, надайте роз'яснення і зверніться з проханням повернути звітну форму з помилками після відправки звіту в Казначейство. Спеціаліст надішле вам на доопрацювання відповідну форму, де обидва підписи будуть видалені. Потрібно буде внести виправлення, накласти обидва цифрові підписи і надіслати звіт на перевірку [105].

Перелік уже сформованих форм бюджетної звітності можна подивитися, натиснувши на панелі ліворуч рядок «Бюджетна звітність». Також можна подивитися статус кожної форми та її номер у системі [105].

Окремо хочеться зупинитися на складанні пояснювальної записки (додаток № 10), яка належить до бюджетної звітності, але об'єднує у своєму змісті обидві звітності — фінансову і бюджетну. Формування і заповнення

цієї форми не мають жодних складнощів, та є особливі вимоги до інформації, яку вона містить [105].

Пояснювальна записка повинна містити аналіз показників усіх форм звітності. Тобто потрібно відстежити динаміку окремих показників, пояснити всі розбіжності, які можуть мати місце, розкласти на складові ті показники, які наводяться в рядках звітності у вигляді суми (наприклад, деякі рядки балансу містять суму з кількох показників) [105].

Останнє, що потрібно зробити, — це сформулювати посилку зі звітними формами та відправити її на перевірку в Казначейську службу [105].

На панелі управління праворуч обираємо рядок «Відправка звітності». Зверху на панелі обираємо «Створити». Коли відправлення створено, натискаємо сіре віконце «Додати форму» і система запропонує, які форми можна відправляти (тільки ті, які містять обидва цифрові підписи). Обираємо зелене поле з написом «Прив'язати до посилки» і натискаємо на нього до тих пір, поки не завершаться запропоновані для відправки форми. Додаємо скан-копію супровідного листа, переходимо знову на сторінку відправки звітності і натискаємо блакитне віконце «Відправити». Через мить ваша звітність опиниться в Казначействі [105].

Звіт буде перевірено і підписано спеціалістом Казначейської служби. Про перевірку, відсутність недоліків і статус про прийняття звітних форм буде свідчити накладений цифровий підпис відповідального спеціаліста, який зовні виглядає як штрих-код [105].

Завантаження звітності на портал Є-Data

Звітування не обмежується наданням звітності в Держказначейство. Окремі установи свої звіти можуть надавати розпорядникам вищого рівня, органам управління, яким вони підпорядковані, тощо. Та обов'язковим є розміщення звітних форм на порталі **Є-Data** [105].

Відповідно до Закону України № 183-VIII «Про відкритість використання публічних коштів» розпорядники бюджетних коштів несуть

відповідальність за достовірність та своєчасність розміщення інформації, яка визначена як публічна [24].

Раніше всі форми звітності, які розміщувалися на порталі Є-Data, треба було заповнювати власноруч, а це робота не з легких, тому що кількість показників, які треба внести, в окремих установ просто неймовірна [105].

Для полегшення роботи та автоматизації процесу обміну інформації розробниками АС «Є-звітність» було доповнено додатковою можливістю імпорту даних до порталу Є-Data.

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи проведені дослідження в розділі 3, потрібно зазначити наступне:

1. Вдосконалення ефективності управління місцевими фінансами має прямолінійну залежність з ефективністю здійснення своїх повноважень територіальними громадами.

Реалізація запропонованих законодавчих пропозицій сприятиме дотриманню принципів єдності і збалансованості бюджетної системи, а також удосконалисть бюджетні процедури та актуалізує норми Бюджетного Кодексу. Також сприятиме ефективному здійсненню своїх повноважень відповідними учасниками бюджетного процесу у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, вертикальної інтеграції. Для стабільного функціонування установ, які надають послуги не лише на території своєї громади (наприклад – колишні районні лікарні), а і за її межами, необхідне законодавче врегулювання міжтериторіальної співпраці - взаємовідносини мають характеризуватися обов'язковою фінансовою участю усіма територіальними громадами. Діючий механізм горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджетів громад, який визначає вилучення у вигляді реверсної дотації коштів до державного бюджету з місцевих бюджетів, що досягли вищого рівня надходжень окремих податків у розрахунку на 1 жителя, ніж у середньому по Україні, не

стимулює зростання надходжень до бюджетів територіальних громад та порушує принципи статті 62 Бюджетного кодексу України.

2. Частиною загального управління фінансами є автоматизовані системи управління (АСУ), що базуються на використанні економіко-математичних методів і електронно-обчислювальної техніки. Перебудова управління фінансами розширює можливості застосування АСУ, що підвищує якість прийнятих рішень з управління фінансами на різних рівнях. АСУ стають невід'ємним елементом структури фінансових органів, інших структур управління фінансами, сприяють кращому, більш ефективному функціонуванню фінансів. АСУ фінансами - це сукупність економічних та математичних методів, електронної обчислювальної техніки, оргтехніки та сучасних засобів зв'язку. Вона виступає в якості підсистеми збору загальнодержавної автоматизованої системи збору та обробки інформації для обліку, планування та управління народним господарством.

3. Головною метою створення та впровадження цієї системи є підвищення ефективності управління фінансами на основі скорочення трудомісткості збору, обробки та аналізу інформації, різноманітних розрахунків фінансових планів і кращого їх узгодження між собою, раціоналізації структури апарату фінансових органів та ін.. Його застосування вимагає вдосконалення системи фінансових показників, розробки нових методів виявлення та мобілізації доходів і накопичень, формування фінансових резервів у народному господарстві, раціонального витрачання фінансових ресурсів.

4. В даний час актуальним завданням стає впровадження автоматизації фінансових розрахунків в роботу низових ланок фінансових органів – обласних, територіальних управлінь (відділів) виконкомів. Практично така робота розпочата впровадженням у них автоматизованих робочих місць фінансистів, економістів та бухгалтерів з використанням в них мікро-ЕОМ персонального користування. Особливо це актуально для розрахунку податкових доходів бюджету, які мають справу з численними, постійно

мінливими даними щодо доходу населення.

Точність і оперативність надання економічної інформації є вирішальними факторами успішного розвитку місцевого самоврядування та економіки країни в цілому. Вирішальне значення при вирішенні цього завдання належить автоматизації системи управління фінансами, яка значно розширює можливості. Головна увага приділяється фінансовому аналізу та швидкій обробці інформації. Тому дуже важливо правильно оцінити завдання та мету автоматизації бюджетних процесів. Завдання автоматизації – це підвищення якості роботи фінансових органів та учасників бюджетного процесу.

Головними завданнями автоматизованої системи є не тільки отримання і обробка необхідної інформації, але й формування інформаційної бази, що дозволяє використовувати наявні дані для подальшого розвитку. Завдання такої бази має бути постійне оновлення інформації та її доступність, що дозволить значно скоротити ресурси, які витрачаються на пошук і обробку інформації. Сьогодні ефективне функціонування автоматизованої системи стримується через відсутність дієвого механізму передачі інформаційних даних. Окрім того, при формуванні єдиної автоматизованої бази забезпеченості територій стає можливим налагодження швидшими темпами міжтериторіальних взаємовідносин, що сприятиме соціально-економічному розвитку територій та країни в цілому.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено теоретичні засади управління місцевими фінансами. Встановлено, що теоретичні аспекти управління місцевими фінансами територіальних громад в Україні потрібно розглядати через процес формування спроможних територіальних громад. Носієм фінансових відносин є фінансові ресурси, які становлять частину грошових ресурсів, що перебувають у власності або розпорядженні держави, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання. Встановлено також, що управління фінансами територіальної громади становить послідовну, цілеспрямовану, систематичну діяльність суб'єктів з управління й організації фінансовими відносинами, грошовими потоками та грошовими фондами на конкретній території, розташованій у межах кількох населених пунктів із єдиним адміністративним центром.

2. З'ясовано стан нормативно-правового забезпечення управління місцевими фінансами в Україні. Встановлено, що система нормативно-правового забезпечення управління фінансами територіальних громад представлена відповідними нормами Основного Закону нашої держави – Конституції України, норми якої є нормами прямої дії, законами України, прийнятими Верховною Радою України, підзаконними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств, а також документами органів місцевого самоврядування. Також встановлено, що місцеві фінансові органи несуть основне технічне навантаження у процесі підготовки, затвердження та виконання місцевих бюджетів. Деякі з повноважень цих органів носять контрольний та превентивний характер. Разом з тим, законодавство недостатньо чітко врегульовує відносини місцевих фінансових органів з місцевими радами як ключовими суб'єктами бюджетного процесу на місцях. Система управління місцевими фінансами, в тому числі й на рівні об'єднаних територіальних громад, вимагає внесення змін та доповнень до чинних кодифікованих нормативно-правових актів, а також прийняття нових.

3. Узагальнено міжнародний досвід управління місцевими фінансами. Встановлено, що повноваження органів місцевого самоврядування європейських держав ґрунтуються на принципі субсидіарності, тобто розподілені таким чином, щоб максимально наблизити надання публічних послуг до їх споживача, а орган, що приймає рішення про надання такої послуги, наблизити до тієї проблеми, яку він вирішує. В країнах ЄС за бюджетні питання відповідають представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування. Існують процедури внутрішнього аудиту, який проводять ревізійні комісії, створені відповідними місцевими радами в Польщі, Естонії, Чехії, або контролером, що у Словаччині призначається радою.

4. Проаналізовано сучасний стан системи управління місцевими фінансами на прикладі бюджету Клеванської селищної територіальної громади. Встановлено, бюджет цієї територіальної громади сформовано з урахуванням принципів раціонального використання бюджетних коштів, підвищення ефективності видатків, та концентрації їх на пріоритетних напрямках.

Встановлено наступні показники бюджету Клеванської селищної територіальної громади на 2021 рік:

Доходи заплановані на рівні – 148,2 млн. грн. в т.ч.;

Видатки заплановані на рівні – 148,2 млн. грн. в т.ч.

Керуючись принципом справедливості і неупередженості розподілу суспільного багатства між громадянами, визначеного Бюджетним кодексом України, фінансовий відділ Клеванської селищної територіальної громади та головні розпорядники бюджетних коштів вживають заходів щодо підвищення ефективності і результативності використання бюджетних коштів, зокрема, шляхом впровадження гендерноорієнтовного підходу у бюджетний процес.

5. Обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення системи управління місцевими фінансами (на прикладі бюджету Клеванської селищної територіальної громади), а саме:

- удосконалення бюджетних процедур та пропозиції щодо внесення змін до Бюджетного кодексу України;
- запровадження системи автоматизації управління фінансами.

Удосконалення нормативно-правового забезпечення в фінансових органах місцевого самоврядування є процесом удосконалення і підтримки в необхідних межах конструктивних організаційно-функціональних характеристик системи місцевого самоврядування за допомогою впорядковуючого впливу нормативно-правових засобів. Реалізація запропонованих законодавчих пропозицій сприятиме дотриманню принципів єдності і збалансованості бюджетної системи, а також удосконалисть бюджетні процедури та актуалізує норми Бюджетного Кодексу. Також сприятиме ефективному здійсненню своїх повноважень відповідними учасниками бюджетного процесу у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, вертикальної інтеграції.

Отже, на державному рівні управління необхідно формувати ефективні стимули, що сприяють розвитку місцевих фінансів. На місцевому рівні потрібно підвищувати інтерес населення до вирішення проблем місцевого значення. Реалізація цих заходів мають ґрунтуватися на єдиній стратегії соціально-економічного розвитку регіонів та країни.

6. Запроваджено систему автоматизації управління фінансами в Клеванській селищній територіальній громаді. Це дало можливість отримувати точні та оперативні дані економічної інформації, що базуються на використанні економіко-математичних методів та електронно-обчислювальної техніки. Проводиться постійне оновлення інформації, що дозволяє значно скоротити ресурси, які витрачаються на пошук і обробку

інформації, їх опрацювання. Досягнуто виконання головного завдання автоматизованої системи, а саме: формування інформаційної бази, що дозволяє використовувати наявні дані для подальшого розвитку системи управління фінансами. Отриманий рівень автоматизації процесів у сфері управління державними фінансами дозволив на місцевому рівні створювати бюджетні документи, проводити обробки даних, що містяться в базах. Це, в свою чергу, покращило обмін інформацією з Мінфіном.

Впроваджені автоматизовані інструменти, а саме інформаційно-аналітична система управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів «LOGICA» і автоматизація подачі звітності через АС «Є-звітність», здійсненні з метою контролю за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу щодо місцевого бюджету. Також окремо варто зазначити отриману можливість експорту даних до порталу Є-Data, що дозволило полегшити роботу та автоматизувати процес обміну звітною інформацією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методологія наукових досліджень з державного управління : хрестоматія / упоряд. : С. В. Загороднюк, О. Л. Євмешкіна, В. В. Лещенко ; за заг. ред. д-ра політ. наук К. О. Ващенко. Київ : НАДУ, 2014. 180 с. (Бібліотека науковця). URL : http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Monografiy/9a8102d3-d0b4-4cdb-8eeb-91dbfa6a6c46.pdf. – С. 36-39.
2. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг. ред. В. Федосова. Київ : КНЕУ, 2004. 864 с.
3. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 254 с. (Бібліотека молодого державного службовця).
4. Боголепов М. И. Финансы, правительство и общественные интересы. Санкт-Петербург : Издательство О.Н. Поповой, 1907. 334 с.
5. Малиняк Б. С. Прагматична оцінка участі громадськості у бюджетному процесі. *Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ* : матеріали наук. конф. проф.-викл. складу [м. Тернопіль, 14 квіт. 2011 р.] / уклад. В. В. Письменний ; відп. за вип. О. П. Кириленко. Тернопіль : Вектор, 2011. С. 43-47. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15151/1/43-47.pdf>
6. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Русін В. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади : навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с. URL: <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/2finlweb.pdf>.
7. Кириленко О. П., Малиняк Б. С. Теорія і практика бюджетних інвестицій : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2007. 288 с.
8. Якобсон Л. И. Государственный сектор экономики: экономическая теория и политика: учеб. для вузов. Москва : ГУВШЭ, 2000. С. 275.

9. Фінансові ресурси територіальної громади URL: https://pidru4niki.com/83926/finansii/finansovi_resursi_teritorialnoyi_gromadi

10. Балацький Є. О. Місцеві бюджети як визначальна ланка місцевих фінансів. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління*. Том XI. Серія «Економіка». Випуск 176 «Фінансово-банківські механізми державного управління економікою України». Донецьк, 2010. С. 268–277.

11. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України. Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

12. Малиняк Б. С. Теоретичні положення оцінювання впливу місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток регіонів. *Наука й економіка*. 2013. № 1 (29) С. 26-36. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11700/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B%D0%B8%D0%BD%D1%8F%D0%BA_2013_1.pdf.

13. Радіонов Ю. Д. Формування видатків бюджету : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 616 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIYNw==/81c68db00274ebc1628abeb4d3c5eee2.pdf>.

14. Вюртенбергер Т. Історія та легітимація децентралізованої держави. *Організація регіональної та місцевої влади: досвід держав-членів Європейського Союзу*. Київ, 2005. С. 11–13.

15. Бюджетний кодекс України від 14.10.2020 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>. (дата звернення: 13.12.2021).

16. Складено на основі звітності про виконання місцевих бюджетів України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/dlya-gromadskosti/publicna-informaciya/publichni-zviti> (за цим посиланням знаходяться Публічні звіти Голови Казначейства Тетяни Слюз про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за 2016-2020 роки)?????

17. Брязкало А. Є. Удосконалення фінансового забезпечення органів

місцевого самоврядування в контексті децентралізації. URL:
<http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/Udoskonalennya-finansovogo-zabezpechennya-organiv.pdf>.

18. Кириленко О. П. Місцеві фінанси : підручник / за редакцією О.П. Кириленко. Київ : Знання, 2006. 677 с.

19. Юрій С. І. Фінанси : підручник / Юрій С. І. та ін.; За заг. ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. Київ : Знання, 2008. 611 с.

20. Русін В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення місцевого самоврядування. *Світ фінансів*. 2009. № 4(21). С. 83-89.

21. Романенко О. Фінанси : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.

22. Стефанюк І. Б. Удосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування. *Фінанси України*. 2013. №2. С. 71-82.

23. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт. доп. / [Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2019. 192 с. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/%D0%94%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB_%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA_%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA_%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B0_0.pdf.

24. Призначення місцевих бюджетів. URL: https://pidru4niki.com/83928/finansi/priznachennya_mistsevih_byudzhativ.

25. Бланкерт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Пер. з нім. С.І. Терещенко та О.О. Терещенка; Передмова та наук. редагування В.М. Федосова. Київ : Либідь, 2000. 654 с.

26. «Tiebout model» - From Wikipedia, the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Tiebout_model.

27. Масгрейв Р. А., Масгрейв П. Б. Государственные финансы : теория и

практика : Пер. Д. В. Крутиков, А. В. Сидоров. Москва : Бизнес Атлас, 2009. 715 с.

28. Стародубровская И., Славгородская М., Юдин А. Проблемы реформы местного самоуправления: структурные и финансовые аспекты. – Москва, 2004. 142 с. URL : https://www.iep.ru/files/text/cepra/local_government_reform.pdf.

29. Циммерманн Х. Муниципальные финансы : учеб. / Пер. с нем. Москва : Издательство «Дело и сервис», 2003. 352 с.

30. Кириленко О., Малиняк Б. Теоретичні основи формування видаткової частини місцевих бюджетів. *Наука й економіка*. 2006. № 1. С. 6-16. URL : http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/11706/1/Kyrylenko_Malyniak_2006_1.pdf.

31. Сучасна бюджетна система: правила та процедури : навч. посіб. / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». Київ, 2017. 184 с. URL: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240_preview_0.pdf.

32. Що має знати депутат місцевої ради. Книга 3. Бюджет і бюджетний процес на рівні місцевого самоврядування в Україні : навч. посіб. Київ : ІПО, 2011. 160 с.

33. Моделювання ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ в умовах децентралізації. Консолідований підхід. Практичний посібник. / [Овчаренко Т., Корнієнко А., Шубіна О., Семенець Г., Поворозник В.]. Донецьк-Луганськ, 2019. 44 с. URL : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/563/UA-UNDP-financial-operations-for-local-gov-ATC-1.pdf>.

34. Конституція України від 28.06.1996 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>. (дата звернення: 13.12.2021).

35. Бюджетний кодекс України від 14.10.2020 № 2456-VI. URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>. (дата звернення: 13.12.2021).

36. Податковий Кодекс України від 28.11.2020 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення: 13.12.2021).

37. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 23.07.2020 № 280/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>. (дата звернення: 13.12.2021).

38. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/228-2002-%D0%BF>. (дата звернення: 13.12.2021).

39. Про затвердження Порядку покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 року № 1204. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1204-2010-%D0%BF> . (дата звернення: 13.12.2021).

40. Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2011 року № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/6-2011-%D0%BF>. (дата звернення: 13.12.2021).

41. Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року № 1132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1132-2010-%D0%BF>. (дата звернення: 13.12.2021).

42. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 року № 550 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/550-2006-%D0%BF>. (дата звернення: 13.12.2021).

43. Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 року № 538-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/538-2002-%D1%80>. (дата звернення: 13.12.2021).

44. Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів : Наказ Міністерства фінансів України від 6 червня 2012 року № 687. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1057-12>. (дата звернення: 13.12.2021).

45. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів : Наказ Міністерства фінансів України від 23 серпня 2012 року № 938. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1569-12>. (дата звернення: 13.12.2021).

46. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм : Наказ Міністерства фінансів України від 17 травня 2011 року № 608. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0608201-11>. (дата звернення: 13.12.2021).

47. Про затвердження Примірного переліку результативних показників бюджетних програм для місцевих бюджетів за видатками, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів : Наказ Міністерства фінансів України від 27 липня 2011 року № 945. URL : <https://mof.gov.ua/uk/mbo-at-the-local-level>. (дата звернення: 13.12.2021).

48. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України : Наказ Міністерства фінансів України від 2 березня 2012 року № 309. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0419-12>. (дата звернення: 13.12.2021).

49. Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту : Наказ Міністерства фінансів України від 4 жовтня 2011 року № 1247. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1219-11>. (дата звернення: 13.12.2021).

50. Про затвердження Порядку призупинення бюджетних асигнувань : Наказ Міністерства фінансів України від 15 травня 2002 року № 319. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0467-02>. (дата звернення: 13.12.2021).

51. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [Н. В. Васильєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С.

Куйбіда, А. Ф. Ткачук]. Київ, 2017. 123 с. URL : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/205/%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B9-%D0%B1%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82-%D0%9E%D0%A2%D0%93.pdf>.

52. Про деякі питання вдосконалення системи надання державних соціальних послуг населенню на місцевому рівні : Постанова Верховної Ради України від 17.11.2005 року № 3117-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3117-IV#Text>. (дата звернення: 13.12.2021).

53. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/228-2002-%D0%BF>. (дата звернення: 13.12.2021).

54. Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів : Наказ Державного казначейства України від 23.08.2012 № 938. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1569-12>. (дата звернення: 13.12.2021).

55. Малиняк Б. Трансформація місцевих бюджетів в ефективне джерело зростання суспільного добробуту. *Вістник THEU*. 2015. № 2. С. 73-85. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2598/3/%D0%9C%D0%B0%D0%B%D0%B8%D0%BD%D1%8F%D0%BA.pdf>.

56. Статут територіальної громади міста Тернополя. Затверджений рішенням міської ради від 19.05.2011 № 6/8/10. URL : <https://ternopilcity.gov.ua/normative-documents/statut-gromadi-mista-ternopolya/28629.html>.

57. Методологічні проблеми фінансової теорії та практики. Збірник наукових праць Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. URL : http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/5508/5/Zbirnyk_naukovyh_prac_%28derzhavna_sluzhba%29_-_2014_%28cherven%29.pdf.

58. Аналіз Європейського досвіду функціонування місцевих фінансових органів. Досвід для України. Технічний додаток 12. Київ : LOGICA project, 2019. 137 с. URL : http://logica-project.eu/cdir/logica-project.eu/files/E%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81_%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2i%D0%B4_%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86i%D0%BE%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%84i%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BDi%D0%B2.pdf.

59. Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації та розмежування повноважень органів місцевого самоврядування : Проект Закону України від 25.06.2020 року. URL : <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskistyu/proekt-zakonu-ukrayiny-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayiny-pro-misceve-samovryaduvannya-v-ukrayini-ta-deyakih-inshyh-zakonodavchyh-aktiv-ukrayiny-shhodo-deczentralizacziyi-ta-rozmezhu/>.

60. Федоренко В. Л., Чернеженко О. М. Конституційні моделі місцевого самоврядування у державах-учасниках ЄС, Швейцарії та Україні: монограф.; за ред. В. Л. Федоренка. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 288 с. URL: <http://academy.gov.ua/manage/pages/dop/8/files/087c8c35-181a-472a-a82a-c87eeadf7e82.pdf>.

61. Subnational government around the world: Structure and Finance. Country profiles, OECD, 2016.

62. Посібник для керівників державної служби / [Ю. Лихач (кер. авт. колективу), М. Канавець, Р. Попов, А. Малюга, Н. Шамрай, С. Гербеда, А. Мацокін, Н. Чермошенцева, С. Селіванов, Н. Щербак, В. Дівак, Г. Третяченко, Ю. Єрченко, М. Постоловська, О. Бутенко, Л. Михалик; за заг. ред. Н. Алюшиної]. Київ : ТОВ «ВІСТКА», 2020. 422 с. URL : http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Derzskuzba_165x225_PRINT_PRINT-

2.pdf.

63. Ткачук А., Агранофф Р., Браун Т. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід : посібник. Київ : Заповіт, 1997. 188 с. URL: <https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/Misceve-samovryaduvannya.pdf>.

64. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 13.12.2021).

65. Муніципалітети Естонії (матеріал з Вікіпедії). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%BD%D1%96%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B8_%D0%95%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%97.

66. *Ріво Нооркіів. Як адміністративна реформа в Естонії підсилює місцеве самоврядування (Децентралізація дає можливості)(29.07.2021).* URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13820>.

67. Янг Д. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії. Огляд. Стокгольм : SKL International, 2016. 59 с. URL : <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5-%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%D1%85-%D0%A1%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%97-%D1%82%D0%B0-%D0%91%D0%B0%D0%BB%D1%82%D1%96%D1%97.pdf>

68. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні –

DESPRO. Київ : ТОВ «Софія», 2012. 128 с. URL: [https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni\(2\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni(2).pdf).

69. Успішна громада: надання якісних послуг громадянам та сприяння сталому розвитку. Путівник керівника. Київ : Фамільна друкарня Huss, 2019. 529 с. URL : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/527/RFL-UA-Web.pdf>.

70. Крат М., Софій О. Майбутнє українських районів: польський досвід функціонування місцевого самоврядування на рівні повітів : інформаційно-аналітична довідка. Львів : ГО «Європейський діалог», 2020. 57 с. URL : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/91/Maybutnye-ukrayinskih-rayoniv.pdf>.

71. Адміністративний поділ Польщі (Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії). URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%BB_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%89%D1%96.

72. Фінанси Республіки Польщі. Державні фінанси. URL : <https://pravo.studio/osnovyi-finansov/111-finansi-respubliki-polschi-1111-derjavni-41345.html>.

73. Реформа адміністративно-територіального устрою та місцевих фінансів у Польщі. URL : <https://pravo.studio/osnovyi-finansov/111-finansi-respubliki-polschi-1111-derjavni-41345.html>.

74. Система державного управління Республіки Польща: досвід для України / авт.-уклад. Х. М. Дейнега ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ : НАДУ, 2010. 48 с. (Серія видань з міжнародного досвіду державного управління).

75. Герус А. Уроки Польщі в питаннях фінансової децентралізації (11.02.2016). URL : <https://www.prostir.ua/?blogs=uroky-polschi-v-pytannyah->

finansovoji-detsentralizatsiji.

76. Конституція Словацької Республіки від 1 вересня 1992 року (станом на 26.02.2017) URL : https://www.slov-lex.sk/documents/10184/493489/460_1992_1.pdf/716c7f51-7b5b-416f-9fbe-f09b4dcb2127.

77. Словаччина (Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0>.

78. Система державного управління Республіки Словаччина: досвід для України / уклад. Х. М. Дейнега ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. В. Загороднюка. Київ : НАДУ, 2011. 52 с. (Серія видань з міжнародного досвіду державного управління).

79. Про внесення змін до Положення про відділ фінансів, економіки та інвестицій Клеванської селищної ради Рівненського району Рівненської області та реєстрацію відділу фінансів, економіки та інвестицій Клеванської селищної ради Рівненського району Рівненської області : рішення сесії Клеванської селищної ради від 26.11.2020 № 849. URL: https://rada.info/upload/users_files/04387094/docs/2a08de4cc05c2c15986d6483f28ee323.pdf. (дата звернення: 13.12.2021).

80. Про затвердження структури, загальної чисельності виконавчого апарату Клеванської селищної ради та її виконавчих органів на 2021 рік : рішення сесії Клеванської селищної ради від 22.12.2020 № 49. URL: https://rada.info/upload/users_files/04387094/docs/aea0780b989ea2fabbb63cdb078929379.pdf. (дата звернення: 13.12.2021).

81. Про селищний бюджет Клеванської селищної ради на 2021 рік : рішення сесії Клеванської селищної ради від 22.12.2020 № 97. URL: https://rada.info/upload/users_files/04387094/docs/ab004cc629cb42c5872b7a6ff4c29bf5.pdf. (дата звернення: 13.12.2021).

82. Податок на доходи фізичних осіб необхідно сплачувати до бюджету за місцезнаходженням відокремленого підрозділу. *Державна фіскальна*

служба України Офіційний портал : веб-сайт. URL: <http://ch.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-373780.html> (дата звернення: 13.12.2021)

83. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2021–2023 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/671-2020-%D0%BF> (дата звернення: 13.12.2021)

84. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України від 15.12.2020 № 1082-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1082-20>. (дата звернення: 13.12.2021).

85. Про затвердження «Програми соціально-економічного та культурного розвитку Клеванської селищної ради на 2021 рік» : рішення сесії Клеванської селищної ради від 22.12.2020 № 54. URL: https://rada.info/upload/users_files/04387094/docs/dc9437dfbfa884a32db080614c8ed5dc.pdf. (дата звернення: 13.12.2021).

86. Паспорт Клеванської територіальної громади (станом на 1 січня 2021 р.). URL : <http://klevanska.gromada.org.ua/pasport-gromadi-16-35-35-19-04-2021/>. (дата звернення: 13.12.2021).

87. Про встановлення місцевих податків і зборів : Рішенням Клеванської селищної ради від 23.06.2020 № 675. URL : https://rada.info/upload/users_files/04387094/docs/0a51f3afa76ebe1c367e0e57ae7aeb59.pdf. (дата звернення: 13.12.2021).

88. Про оцінку земель : Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1378-15>. (дата звернення: 13.12.2021).

89. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/79-19>. (дата звернення: 13.12.2021).

90. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів : Закон України від 26.11.2015 р. № 836-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/836-19>. (дата звернення: 13.12.2021).

91. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо

зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів»: Закон України від 08.09.2016 р. № 1509-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1509-19>. (дата звернення: 13.12.2021).

92. Про затвердження складових програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів : Наказ Міністерства фінансів України від 20 вересня 2017 року № 793. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0793201-17>. (дата звернення: 13.12.2021).

93. Деякі питання оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.2021 № 29. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-oplati-praci-pracivnikiv-ustanov-zakladiv-ta-organizacij-okremih-galuzej-byudzhetnoyi-t200121>. (дата звернення: 13.12.2021).

94. Про оплату праці на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1298-2002-%D0%BF>. (дата звернення: 13.12.2021).

95. Про освіту : Закон України від 25 вересня 2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (дата звернення: 13.12.2021).

96. Про затвердження Програми організації громадських робіт на території Клеванської селищної ради за рахунок коштів місцевого бюджету на 2021 рік : рішення сесії Клеванської селищної ради від 22.12.2020 № 38. URL: https://rada.info/upload/users_files/04387094/docs/02322c8bf5f901f151d8759c56742852.pdf. (дата звернення: 13.12.2021).

97. Про затвердження Програми підтримки діяльності громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування на території Клеванської селищної ради на 2021-2023 роки : рішення сесії Клеванської селищної ради від 22.12.2020 № 38. URL :

https://rada.info/upload/users_files/04387094/docs/4ea215a89fd9b0f1e367b093cf867f44.pdf. (дата звернення: 13.12.2021).

98. Про затвердження Програми розвитку туризму на 2021-2023 роки: рішення сесії Клеванської селищної ради від 22.12.2020 № 38. URL : https://rada.info/upload/users_files/04387094/docs/790bd8bd3fc9b110150472747a723fa5.pdf. (дата звернення: 13.12.2021).

99. Парус-Бухгалтерія. URL : <http://parus.ua/ua/161/>.

100. Інструкція користування модулем «Система Logica» комплексу програм «Місцеві бюджети». URL : <https://gft.kiev.ua/instrukcija-koristuvannia-modulem-logika/>.

101. Загальні відомості: Користувач центру сертифікації ключів. URL: <https://iit.com.ua//index.php?page=itemdetails>ype=1&type=1&id=38>.

102. AIC «Місцеві бюджети» (Інструкція користувача) URL : <http://klevanska.gromada.org.ua/news/1638989242/>.

103. Інструкція користування модулем «Система Logica» комплексу програм AIC «Місцеві бюджети». URL : https://city-adm.lviv.ua/public-information/budget/lviv/12975/download?cf_id=36.

104. Інструкція налаштування користувача АС «Є-Звітність». URL : <https://portfel.ua/instruktsiya-nalashtuvannya-koristuvacha-as-ye-zvitnist/>.

105. АС «Є-звітність» (Інструкція користувача). URL : <http://klevanska.gromada.org.ua/news/1638991283/>.

ДОДАТКИ

Інформація, яку передають місцеві фінансові органи
до Міністерства фінансів України:

№ з/п	Найменування інформації в LOGICA REST API	Регламент надання
1.	Орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету для головних розпорядників коштів місцевих бюджетів	До 20 липня
2.	Показники міжбюджетних трансфертів (іншим місцевим бюджетам), які передбачаються в прогнозі місцевого бюджету на середньостроковий бюджетний період	До 4 серпня
3.	Прогноз місцевого бюджету на середньостроковий бюджетний період	До 1 вересня
4.	Повідомлення про прийняття рішення про місцевий бюджет органом місцевого самоврядування	1 робочий день після схвалення рішення
5.	Рішення про місцевий бюджет з додатками	До 5 січня
6.	Рішення про місцевий бюджет з додатками (зі змінами)	10 днів після внесення змін до рішення про місцевий бюджет
7.	Розпис місцевих бюджетів	До 10:00 п'ятого робочого дня, що настає за днем внесення та затвердження розпису відповідними місцевими фінансовими органами, але не пізніше третього робочого дня місяця, що настає за звітним
8.	Зміни до розпису місцевих бюджетів	До 10:00 другого робочого дня, що настає за днем затвердження змін до розпису

Продовження додатка А

9.	Лімітні довідки про бюджетні асигнування та кредитування	14 днів після затвердження рішення про місцевий бюджет
10.	Інформація щодо стану фінансування соціальних виплат із місцевих бюджетів	Щомісячно до 5 числа місяця, що настає за звітним
11.	Інформація щодо стану розподілу коштів, отриманих від перевиконання дохідної частини загального фонду місцевих бюджетів	Починаючи з липня відповідного року щомісячно до 3 числа місяця, що настає за звітним
12.	Інформація щодо розподілу вільних залишків коштів місцевих бюджетів за загальним фондом	Щомісячно до 3 числа місяця, що настає за звітним
13.	Інформація щодо розподілу вільних залишків коштів місцевих бюджетів за загальним фондом (без урахування залишків коштів освітньої та медичної субвенцій)	Щомісячно до 3 числа місяця, що настає за звітним
14.	Інформація щодо розподілу вільних залишків коштів місцевих бюджетів за загальним фондом (залишки коштів освітньої субвенції)	Щомісячно до 3 числа місяця, що настає за звітним
15.	Інформація щодо розподілу вільних залишків коштів місцевих бюджетів за загальним фондом (залишки коштів медичної субвенції)	Щомісячно до 3 числа місяця, що настає за звітним
16.	Інформація про ставки місцевих податків та/або зборів та податкових пільг із сплати місцевих податків та/або зборів, які визначені Порядком обміну інформацією між органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, та органами місцевого самоврядування	У десятиденний строк з дня прийняття рішень, але не пізніше 25 липня року, що передуює бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлених місцевих податків та/або зборів і податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів

Інформація, яку передають головні розпорядники та відповідальні виконавці до Міністерства фінансів України:

№ з/п	Найменування інформації в LOGICA REST API	Регламент надання
1.	Орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету розпоряднику/одержувачу коштів	До 23 липня
2.	Бюджетна пропозиція загальна (Форма БП-1)	До 1 серпня
3.	Бюджетна пропозиція індивідуальна (Форма БП-2)	До 1 серпня
4.	Бюджетна пропозиція додаткова (Форма БП-3)	До 1 серпня
5.	Бюджетний запит загальний (Форма 20 -1)	До 1 листопада
6.	Бюджетний запит індивідуальний (Форма 20 -2)	До 1 листопада
7.	Бюджетний запит додатковий (Форма 20 -3)	До 1 листопада
8.	Паспорт бюджетної програми місцевого бюджету	48 днів після затвердження рішення про місцевий бюджет
9.	Паспорт бюджетної програми місцевого бюджету (у новій редакції)	3 робочі дні з дня затвердження змін до паспорта
10.	Звіт про виконання паспорта бюджетної програми місцевого бюджету	3 робочі дні після 1 березня
11.	Зведений кошторис, зведений план асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету) загального фонду бюджету, зведений план надання кредитів із загального фонду бюджету, зведений план спеціального фонду бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), зведений план використання бюджетних коштів та зведений помісячний план використання бюджетних коштів	30 днів після затвердження розпису місцевого бюджету

Продовження додатка Б

12.	Кошторис, план асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету) загального фонду бюджету, план надання кредитів із загального фонду бюджету, план спеціального фонду бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), план використання бюджетних коштів та помісячний план використання бюджетних	30 днів після затвердження розпису місцевого бюджету
-----	--	--

	коштів	
13.	Уточнений зведений кошторис, уточнений зведений план асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету) загального фонду бюджету, уточнений зведений план надання кредитів із загального фонду бюджету, уточнений зведений план спеціального фонду бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), уточнений зведений план використання бюджетних коштів та уточнений зведений помісячний план використання бюджетних коштів	3 робочі дні з дня затвердження змін
14.	Уточнений кошторис, уточнений план асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету) загального фонду бюджету, уточнений план надання кредитів із загального фонду бюджету, уточнений план спеціального фонду бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), уточнений план використання бюджетних коштів та уточнений помісячний план використання бюджетних коштів	3 робочі дні з дня затвердження змін

Довідники, які Міністерство фінансів України передає учасникам
бюджетного процесу на місцевому рівні:

№ з/п	Найменування інформації в LOGICA REST API	Регламент надання
1.	Типова програмна класифікація видатків та кредитування місцевих бюджетів	Зміни до довідників вивантажуються у день їх внесення
2.	Типова відомча класифікація видатків та кредитування місцевих бюджетів	
3.	Довідник місцевих бюджетів	
4.	Коди територій	
5.	Ознаки територій	
6.	2-й рівень ієрархії кодів бюджетів	
7.	4-й рівень ієрархії кодів бюджетів	
8.	6-й рівень ієрархії кодів бюджетів	
9.	Ознаки бюджету	
10.	Типи неформалізованих документів виконання дій етапу	
11.	Довідник одиниць виміру	
12.	Довідник категорій працівників	
13.	Класифікація доходів бюджету	
14.	Економічна класифікація видатків бюджету	
15.	Соціальні виплати	
16.	Довідник адміністративно-територіальних одиниць України	
17.	Довідник органів Казначейства	
18.	Довідник видатків на оплату праці	

Інформація, яку Міністерство фінансів України передає
місцевим фінансовим органам:

№ з/п	Найменування інформації в LOGICA REST API	Регламент надання
1.	Щоденна банківська виписка з рахунків 3241 «Кошти місцевих бюджетів» про здійснені операції	Щоденно, до 09:00 першого робочого дня, що настає за звітним
2.	Щоденна інформація про стан виконання місцевих бюджетів за видатками	
3.	Щоденна інформація про залишки коштів на рахунках (рахунки, відкриті в органах Казначейства)	
4.	Щоденна інформація про зареєстровані бюджетні зобов'язання розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів	
5.	Щоденна інформація про зареєстровані в органах Казначейства бюджетні фінансові зобов'язання розпорядників (одержувачів) коштів місцевих бюджетів	
6.	Щоденна інформація про стан виконання доходів місцевих бюджетів по територіях	
7.	Відомості про зарахування та повернення коштів з аналітичних рахунків за доходами та з аналітичних рахунків, на які зараховуються кошти, що надійдуть в національній валюті на погашення заборгованості за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, бюджетними позичками та фінансовою допомогою, наданою на поворотній основі, які отримуються від Казначейства (центральний рівень) територіальними органами Державної казначейської служби України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, у вигляді технологічних файлів	До 10 числа місяця, що настає за звітним
8.	Суми нарахованих та сплачених податків та/або зборів, суми податкового боргу та надмірно сплачених до місцевих бюджетів податків та/або зборів у розрізі джерел доходів бюджету та платників податків – юридичних осіб відповідно до адміністративно-територіальних одиниць (територіальних громад)	

Продовження додатка Д

9.	Суми списаного податкового боргу у розрізі джерел доходів бюджету та платників податків – юридичних осіб відповідно до адміністративно-територіальних одиниць (територіальних громад)	До 10 числа місяця, що настає за звітним
10.	Суми розстрочених і відстрочених грошових зобов'язань та/або податкового боргу платників податків, які мають бути сплачені до місцевих бюджетів на відповідних територіях у розрізі джерел доходів бюджету та платників податків – юридичних осіб відповідно до адміністративно-територіальних одиниць (територіальних громад)	
11.	Суми наданих податкових пільг, включаючи втрати доходів бюджету від їх надання у розрізі джерел доходів бюджету та платників податків – юридичних осіб відповідно до адміністративно-територіальних одиниць (територіальних громад)	

Інформація, яку Міністерство фінансів України передає
головним розпорядникам та відповідальним виконавцям:

№ з/п	Найменування інформації в LOGICA REST API	Регламент надання
1.	Щоденна банківська виписка з рахунків 3241 «Кошти місцевих бюджетів» про здійснені операції у розрізі власних даних головного розпорядника	Щоденно, до 09:00 першого робочого дня, що настає за звітним
2.	Щоденна інформація про стан виконання головного розпорядника за видатками у розрізі власної мережі	